

BABYLON

Číslo 3 ROČNÍK XXII • STUDENTSKÝ LIST PRO SENIORY • 15.- Kč na akademické půdě zdarma • 14. říjen 2013

Orej máti, orej, práva nám vyorej, až nebudeš moci Sokola zavolej.

Sokola zavolej od slovanské Prahy, on ti dopomůže, on ti dopomůže zahnat Rusy vrahy.

Národní divadlo

Vážený čtenáři,

volby se blíží a jako kdyby na brány města tloukli rozzuření krupani – bez soudnosti, vkusu, rozumu, kulturního rozhledu a politického nadhledu. To bude masakr. V jistém okamžiku dokáže civilizaci zničit lidová volba stejně účinně jako nepřátelské hordy.

Předvolební rozhovor jsme udělali s lid-skoprávním aktivistou Karlem Holomkem, který o tom ví své. Jeho táta byl první český Cikán, který dosáhl právního vzdělání, byl to před-válečný komunista, který věřil i po srpnu 68. Když pak Holomek juniora soudruzi zavřeli za podporu a on lkal, co mu to jeho vlastní syn udělal, chlácholila ho snacha, slovy: „Dědo, až uděláme převrat a budeme všetej komunisty, vás z toho vyreklamujeme!“ Holomek nebude volit SPOZ, ODS, Bobo, Okamura ani Babiše. Lepší doporučení od nás neuschyťte.

Tohle číslo je vůbec věnováno volbám, protože Babylon je politicky uvědomělá revue. Tak třeba Jan Hájek parafrázuje Spenglera, který tvrdil, že umění vlády je dnes nahrazeno různými způsoby uplácení mas materiálním blahobytem. Josef Mlejnek v této souvislosti připomíná lidové rčení, koho chleba jíš, toho píseň zpívej, a vztahuje jej na velkopekáře Babiše. Jako se za Kádára říkalo gulášový komunismus, bude se za Babiše říkat salámová demokracie?

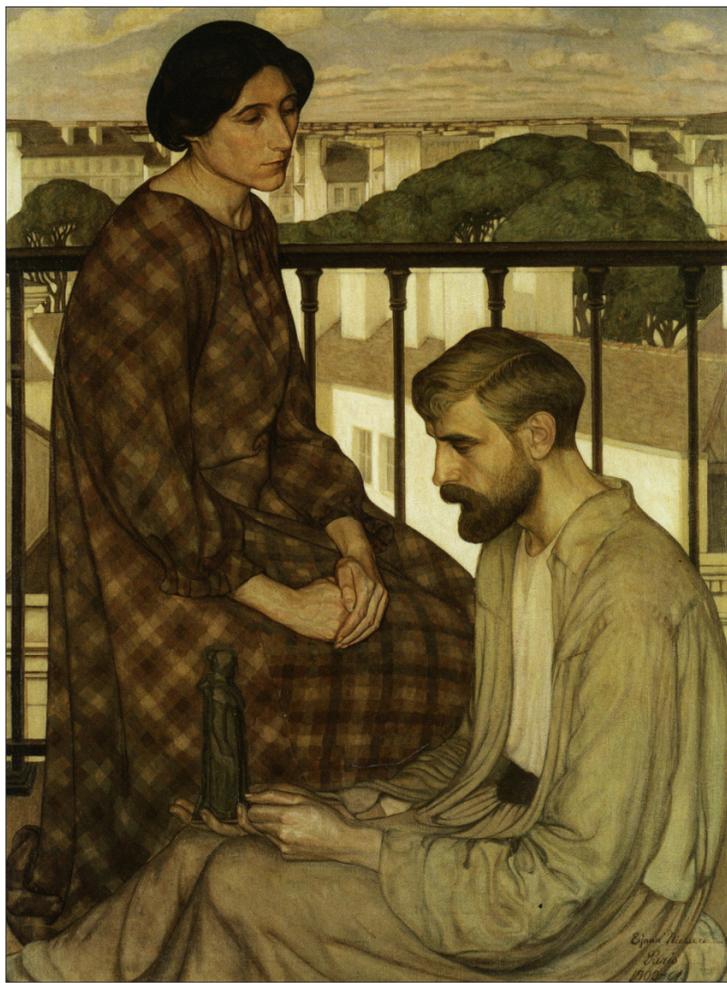
Ta je v Česku ovšem pořádně našlápnutá. Odpomoci od Zemana a spol. by nám mohla snad jen dědičná monarchie. K tomu viz články (projevy) na straně čtyři nebo také Jarda Formánek na straně šest.

Svět je ovšem celý jedna velká komedie. Pokud se chcete něco dovědět o nejnovějším dění ve Zlaté kapliče, nevynechejte obsáhlý rozhovor znalce Rudolfa Roučka s novým šéfem opery Národního divadla Robertem Jindrou, kteří si mimo jiné povídají o „prokláté aktualizaci“ a vzpomínají na doby, kdy režisér byl jen hlasatelem pauzy, zatímco citem bere autora jen do počtu k zdůraznění svého „uměleckého“ záměru, i když letos měl Rudolf Rouček radost, v Pesaru dvě inscenace ze tří v dobových kostýmech, v Innsbrucku jedna ze dvou, v Salcburku tři: „Říká se, že jedna vlastovka jaro nedělá, ale tři, šest? To už je pomalu celé hejno!“

Je třeba ocenit, že stačilo jen malinko naznačit a pan Rouček sám svým vytríbeným citem pro zápletku, rámeček děje a finesy, nejen operní, se ujal rozhovoru s šéfem opery s neobyčejným citem, jemností a vtipem, jako opravdový znalec opery. Tedy klobouk dolů, nejen operní!

A na závěr si můžeme zarecitovat verše Pavla Bušty, který jsou fakt dobří: Nesou si znamení z plamenů kříže, každý, kdo poťká je, ten rázem ví, že nejsou víc než na dřevě zkažená chátara, ansámbl ztracenců, co nezna bratra.

Tak to je. Příště se sejdeme, jestli nás nezatrhne hradní kamarila, za měsíc. To bude legrace!

Magnus Enckell: Procitnutí, 1894 (Finsko)

Česká volba LP 2013

„Přece jen, měl byste uvážit, že žijeme v hlubokém míru, obklopeni spřátelenými národy na místě, kde nehrozí zemětřesení, ani hladomor, či epidemie, jak je tomu v tropických krajích, v tomto pro život příjemném podnebním pásmu netrpíme ani přílišným vedrem či zimou,“ vypočítával Panglos klady existence ve střední Evropě na prahu 21. století sousedu u stolu v plzeňské restauraci. „Myslím, že žijeme v nejlepším možném světě.“

„Cože! Vy tomuhle bordelů říkáte nejlepší svět! Človče, vy jste blázen!“

„Míra nezaměstnanosti je u nás jedna z nejnižších v Evropě, banky jsou zdravé, průmysl po delší pauze opět roste...“, nenechal se vyrušit Panglos.

„Co je mi do toho, když všichni ti nahoře jsou zloději, svině a kurvy!“

„Pane, máte snad něčeho nedostatek?“ tázal se Panglos.

„Všeho mám dost, až je mi z toho blbě, ale štve mě, že si jiní užívají a nemají přítom na to nárok, kurvy jedny!“

„Tak buďte rád, že jste k penězům přišel poctivou prací.“

„Na to se vyserte, jak jsem k čemu přišel, podstatné je, že ti nahoře kradou jako straky!“

„Ruku na srdce, příteli, vy jste nikdy nic nezcipl, neošidil jste zákazníka, byl jste vždy poctivý?“

„Co je tohle za kecy! Tady přece nejde o nějakou tisícovku, já mluvím – doprdele! – o miliardách, o těch sviních nahoře, co to tam všechno rozkradli.“

„Všechno, pane, nerozkradli a navíc se udělalo mnoho dobrého. Postavily se čistíčky odpadních vod, ze smrdutých stok se staly opět řeky, ovzduší se dá zase dýchat, domy, silnice jsou opraveny, nabídka sportovního a kulturního vyžití je nepřehledná, úřady začaly opět fungovat, už nemusíme jako v minulosti stát fronty na banány či pokoutně shánět cement, nebo třeba jen toaletní papír, všeho je dostatek a každý druh zboží hned v několika nabídkách od různých výrobců, takže si člověk může vybrat, porovnat ceny a kvalitu...“

„Človče, to je snad normální, že si člověk může koupit v krámu zboží, které potřebuje – o tom není vůbec řeč, to sem netahajte!“

„Nikdo vám nevnučuje svůj pohled na svět, tajná policie vás nesleduje, můžete si říkat a psát, co chcete, jezdit, kam chcete, pracovat či studovat, kde chcete...“

„Človče a k čemu mi to je, když musím každý měsíc platit takovýhle štos složenek! Za byt, za plyn, za elektřinu, za topení na chalupě, mobil, internet, pojistky za auta, dálniční poplatky, kroužky pro děti atd. atp. Ty

Korupce přichází z Hradu

Třetina vlády „odborných nestraníků“ kandiduje na prvních místech kandidátek SPOZ. Možná bude SPOZ první stranou v dějinách, kterou budou v parlamentu reprezentovat pouze její nečlenové. Není třeba přílišného důvtipu, aby jednoho nenapadlo, že tato nabídka padla již při porodních bolestech sestavování Rusnokovy vlády.

Není právě toto případ exemplární korupce, jak ji definoval vrchní státní zástupce Ištvan? Tedy příslib jakéhosi plnění, na které bych jinak neměl nárok? A to současní ministři ani nemají mandát poslance, dokázat korupční jednání by tak pro něj měla být naprostá hračka. Začít by měl hned u premiéra Rusnoka, který se nechal několikrát slyšet, že by do vládního angažmá nikdy nešel, kdyby mu prezidentem zároveň nebylo přislíbeno místo v bankovní radě ČNB. Opět pregnantní korupce, Rusnok bude na svém místě v bankovní radě úplně stejně jako Šnajdr či Fuksa v dozorčí radě. Copak zákony neplatí pro každého stejně? Má už Rusnok napichnutý telefon? A podařilo se umístit štenici do Zemanova pouzdra na cigarety? Soudně uvažující člověk se musí usmívat, jak tedy „správně“ zajistit fungování a správu státu? Takové uvažování je pro Ištvana asi příliš sofistikované, navíc když mu k tomu

poděkují prezident. Kriminalizaci tří exposlanců ODS je třeba dokončit jakýmkoli způsobem. Hledá proto třeba i jakési kamerové záznamy, do kterých chce asi jako v komiksu vkládat bubliny s textem, o čem si zobrazení právě povídají. Přitom stačilo, kdyby dával pozor v hodinách občanské nauky, a k žádné blamáži nemuselo dojít. Dozvěděl by se totiž, že důsledkem rozdělení moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní je mimo jiné logicky nemožnost postihu (imunita) poslanců či senátorů za své hlasování. Akt vzdání se mandátu je pochopitelně podobně právní váhy jako hlasování. Vyžadovat morální a etickou odpovědnost poslance může v parlamentní demokracii pouze volič a nikoli soud či policie. To probírají děti v osmé třídě základní školy, v době Ištvanova mládí ale byla preferována asi branná výchova. Pozor, na Zemanovu kamarilu se to nevztahuje, ta o poslanecké mandáty teprve usiluje. Ištvan s Šlachtou můžou vyšetřovat jedna báseň. Utok na Pražský hrad a ještě odvětv v klepetech třetinu vlády by je proslavilo přece jen více. Slovy jednoho prezidenta jakémusi filmaři: Proč už nejedete dělat konečně něco užitečného? Jak získal Ištvan titul JUDr. je přesto záhadou.

Petr Mach

Co nenajdete na internetu, najdete v Libri prohibiti

Knihovna samizdatové a exilové literatury má otevřeno od pondělka do čtvrtka 13.00 - 17.00 hodin kromě prázdnin.

Najdete zde všechny důležité samizdatové a exilové publikace, knihy, noviny a časopisy, v češtině, slovenštině a dalších jazycích, letáky a další drobné tisky, soubor dokumentů Charty 77, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a dalších nezávislých iniciativ. Auditorizální fond obsahuje zvukové záznamy koncertů, přednášek, rozhovorů a obrazové záznamy mnoha zapovězených témat z doby před listopadem 1989. Je zde např. Originální videojournal, Videomagazin Karla Kynčla nebo Videomagazin Vokna.

Libri prohibiti, Senovážné nám. 2, 110 00 Praha 1, tel. 224225971, mail: libpro@iol.cz

svině nahoře mají všechno a za nic! A ještě u toho nepokryté mlaskají, kurvy nenažraný!“

„Nezdá se vám, pane, že byste se třeba mohl ve svých nárocích uskromnit? Hned by se vám dýchalo volněji, svobodněji...“

„Proč bych se měl uskromnit! Seru na náky svobodný dýchání, ať se laskavě uskromní ti nahoře, co kradou miliardy!“

„Vezměte si život ve třetím světě, jak to tam mnohde mají lidé těžké, často mají jen problém nakrmit své děti a přesto se dokáží radovat ze života.“

„Kašlu na to, že nějaký černí spratci nemají někde co žrát, no a co, beztak si za to můžou sami! Chápejte vůbec, kolik toho tady ty svině nakradly a jak u toho, kurvy, mlaskají!“

„Žijeme, si vůbec nejlíp, co jsme si kdy žili – po materiální stránce se Češi nikdy neměli tak dobře, jako se mají teď,“ oponoval Panglos, ačkoli věděl, že dobrý nebo špatný svět je ve skutečnosti stav duše.

„Co je mi do nějaké minulosti – podstatné je, že teď to stojí za hovno!“

Způsob, jakým na svět pohlížel Panglos, byl mužovi natolik nesnesitelný, že se neudržel a Panglose probodl. „Tak vidíš, že jsem měl pravdu,“ přišlápl krk na zemi chroptícímu filosofovi, „jak jsem říkal, jsou to zloději a kurvy!“

Uplivl si nad mrtvolu člověka, který představoval minulost, a šel volit, budoucnost. Babiš nebo Okamura?

Říkám, su tady, chlapci

Rozhovor Babylonu s šéfem moravských Romů Karlem Holomkem

Kde se najednou vzaly protiromské demonstrace, co se stalo?

To je otázka, kde se vzaly, protože ještě před rokem byly demonstrace záležitost vyložené jen pravicových extremistů, kteří vždy využili nějaké lokální neshody mezi Romy a místními – lidé se k nim nijak houfně nepřidávali.

To se nyní změnilo. Překvapilo mě, že se demonstrovalo například v Českých Budějovicích na sídlišti Máj, kde žádné konflikty s Romy nebyly, kromě toho, že si tam děti ze dvou rodin, jedné romské a jedné „české“, nasypaly písek do vlasti, rodiče se pustili do sebe a vyvolalo to úžasné emocionální zástupy lidí, kteří šli na Romy. To bylo naprostě fantasmagorické, úplně mě to vykolajilo.

Ty důvody mohou snad být dva. Za prvé se společnost radikalizovala díky sociálnímu poklesu či propadu mnoha lidí, kteří najednou mají problémy, které dříve neměli, s nezaměstnaností, se zvýšením nákladů na živobytí, s bytem apod. A teď – na koho to svěst! Nabízí se vždycky ten nejsnadnější terč. Tak tomu bylo vždycky, to není nic

nového. Romové, kteří berou dávky a nic nedělají, mohou za to, že máme menší příjmy! Že to je naprostá hloupost, marginálně v porovnání s miliardami, které zde lítají komínem díky špatné legislativě, veřejným zakázkám, korupci atd., což „obhospodařuje“ bílá většina – to už ale nikoho nezajímá.

Je to také důsledek letité averse. Do války byli čeští Romové vnímáni jako součást společnosti, byť třeba exotická, nikterak významná, ale prostě je brali. Ono to také bylo šest tisíc Romů versus deset milionů bílých, pokud to omezíme na české země.

Za války fašisté s Romy zametli, všichni moravští Romové skončili v koncentráku, což je případ i mé rodiny, a Romové, kteří tu dnes jsou, sem navezli komunisti z východního Slovenska. Všechny problémy, které s tím vyvstaly, komunisti zakrývali, a teď po revoluci, po krátké době euforie, se ta situace vyhroutil, ve společnosti se zase objevila nenávisť. Myslím si, že lidé, kteří se k těm demonstracím přidávají, pokud vyčlením extremisty nebo lidi zaoštalé a hloupé, jsou lidé, kteří jsou nějakým způsobem postižení, sociálně, jakkoli.

Miloš Zeman označil za největší zlo neonacisty, i když není jasné, na kolik ho lze brát vážně, protože do jedné řady s nimi zařadil i novináře. Každopádně, když byly nyní ty protiromské demonstrace, tak se slovem neozval.

Vyjážděl se nepřímo, když napadl ty, kteří parazitují na sociálním bydlení Romů, což je jeden z velkých problémů romské komunity. To je ale sekundární problém. Jinak máte pravdu, že přímo k těm demonstracím se nevyjádřil.

Rusnokova vláda mlčí úplně.

Také je to Zemanova parta, která čeká jen na to, jak dopadnou volby. Já byl kdysi členem Rady vlády pro záležitosti romské komunity, které předsedal Nečas jako premiér. Řekl jsem mu tehdy přímo do očí: Vaše slova neznamenají vůbec nic, protože vy se řídíte jen podle těch vašich neoliberalů a na naše rady vůbec nedáte – já vám nebudu dělat stafáž. A rezignoval jsem.

A to samé je s Rusnokem, který byl nedávno v Letech s celou svou kamarilou, vládní zmocněnkyně pro lidská práva ho vítala a já jí říkal, paní Šimůnková nepod-

léhejte euforii, to je vláda v demisi, tito lidé nebudou mít na nic vliv. Ona se mě ptala, co má dělat, tak jsem jí říkal, rezignovat, a udělat z toho velkou bublinu. To ale ona neudělá, protože její strategie je, že přece jenom může něco dělat.

Kdyby se něco podobného stalo ve Francii nebo v Německu, tak do ulic vyjdou demonstranti a v jejich čele bude premiér. Tady jsou političtí populisté zřicha, aby náhodou nepřišli o pár voličů.

Ano, máte pravdu, počínaje Zemanem. Umíte romsky?

To je můj problém. Táta žil s rodinou až po válce a já se naučil cikánsky až jako dospělý, pasivně – máma byla dcerou sedláka a nebyla Romka, já su mišenc. Jen když jsem byl u dědečka a babičky, mluvili na mě cikánsky. Tak to jsem něco pochopil.

Kdo byl táta? Můj táta byl předválečný komunista, Holomek Tomáš, první Cikán, který vystudoval práva na Karlově universitě a celou rodinu zvedl, protože ještě můj děda byl negramotný. Byl taky romským buditelem, za komunistů – od Aše po Už-

horod ho znali všichni Cikáni. Dodnes si mě někteří starší s ním pletou – ty seš ten prokurátor? Ne to byl můj táta. Dneska by mu byly sto čtyři roky.

Jak se vám podařilo přežít válku, nacisty?

Nejohrožavější období, kdy hrozil odsun do koncentráku, byly dva roky počínaje rokem 1942 a konče rokem 1943 – v podstatě dva roky. V té době taky vznikly sběrné tábory v Hodoníně u Kunštátu a v Letech u Písku, pro moravské a české Romy. Můj táta zdřhl na Slovensko a nechal nás tady se sestrou a mámou. Na zlínském gestapu byl seznam Cikánů a mišenců, kteří mají skončit v koncentráku, vypátrala její dcera, historička, a na prvním místě tam byl otec a pak Karel a Marcela Holomkovi, já a sestra. Máti nás ale zachránila. Když hrozil záťah, přišel četník a povídá, paní Holomková, zmizte – zítra tu budou esesáci dělat štáru, a my jsme vždy někým vycestovali, v zimě, v létě, v dešti, na kole, na saních, vlakem. To mně bylo šest a sestra byla ještě mladší, a pořad jsme pendlovali, k různým známým a příbuzným. Pak už jsem nechočil ani do školy.

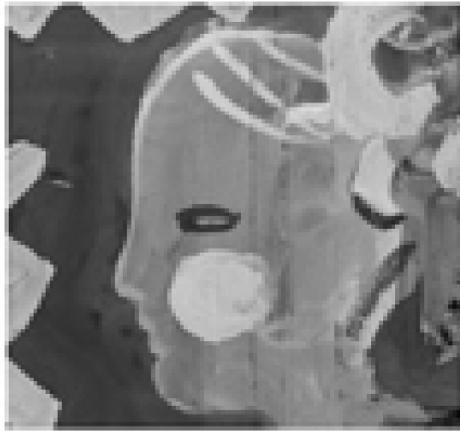
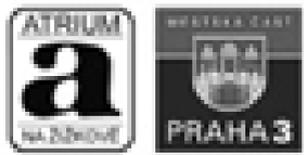
Kolikrát vás ten četník varoval? Hodně krát, snad dvacetkrát. Máti ho pak u soudu po válce rehabilitovala, svědčila v jeho prospěch.

Dovolujeme si Vás pozvat
na výstavu obrazů a kreseb malíře

Jaroslava Blažka Vynucený ráj

v Atriu na Žitkově
Čajkovského 12, Praha 3
vernisaž 16. 10. 2013 v 18 hod.
promluví Dušan Brozman
zahraje cimbálka

Otevřeno ve všední den 13-18 hod. a při večerních koncertech. Výstava potrvá do 15. 11. 2013.

Asistence o.s.
při Jedličkově ústavu a školách v Praze

Nabízíme možnost spolupráce při pomoci studentům a absolventům Jedličkova ústavu a škol. Jedná se o přípravu do školy, učení se cizím jazykům, doprovody na různorodé volnočasové aktivity, přípravu na přijímací i jiné zkoušky.

Více informací rád poskytne koordinátor dobrovolníků
Erik Čipera erik@asistence.org, tel.: 739 006 382

Asistence o.s.

– s člověkem s tělesným a kombinovaným postižením hledáme jeho vlastní cestu, jak se zapojit v běžném životě.
www.asistence.org

Studio Divadla na tahu

v Praze 1, Soukenické ulici 29,
uveďte ve středu 16. října od 19. hodin
premiéru jednoaktové hry René Levínského

♦ SKIF ♦

Hra z prostředí běloruské Charty 97 je autorovým pokusem o havlovskou „vaňkovku“.

Hrají: Ilona Semrádová, Karel Beseda, Ivo Bureš
nebo Matyáš Rejthar.

Režie: Andrej Krob.

Doporučujeme rezervaci vstupenek na
www.DivadloNatahu.cz

ANTIKVARIÁT
Eva Kozáková

Myslíkova 10, 120 00 Praha 2
tel.: 224 917 862

otevřeno pondělí – pátek
9 – 18
nákup knih
10 – 12, 14 – 16

technická, odborná a cizojazyčná literatura
skripta, slovníky, učebnice
beletrie, poesie
grafika, fotografie, pohlednice

antikvariat_kozakova@seznam.cz

Pozdní sběr již po sedmé v Rock Café

Festival Pozdní sběr bude probíhat v sobotu 9. listopadu od 15 hodin v pražském klubu Rock cafe a kromě hudebních vystoupení (Monika Načeva a Justin Lavash, The Prostitutes, Petr Niki, Bran, Luno a další) nabídne také divadlo (Loutky bez hranic, Autobus), literaturu (přehlídka autorských knih) a v neposlední řadě originální festivalové tržiště – různé stánky s občerstvením, oblečením, knihami, dokonce i dětský koutek – to vše v prostorách klubu Rock Café.

Multižánrový festival Pozdní sběr, který ve svém názvu skrývá charitativní záměr: „sesbírat“ co nejvíce peněz pro určitou nadaci či neziskovou organizaci, se za léta svého fungování zabydlel v pražském klubu Rock Café na Národní třídě. Organizace, pro kterou je festival pořádán, získá podporu nejen finanční, ale také v podobě publicity a prostoru pro zviditelnění dané problematiky.

Moderátorské funkce se již potřetí zhostí Ester Kočíčková.

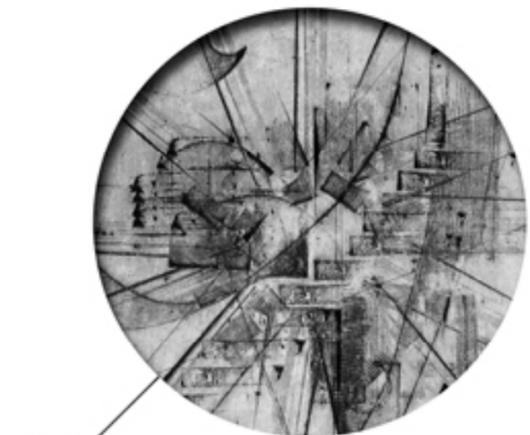
Foto: archiv

Peníze pomůžou v začátcích života

Sedmý ročník festivalu bude věnován obecně prospěšné společnosti Rozlet, která podporuje mladé lidi pouštějící brány dětského domova, vřené do reality všedního života. „Věk okolo 18 let, čerstvá zkušenost s odchodem z dětského domova, minimální vzdělání, žádné pracovní zkušenosti, nereálné představy a očekávání,“ takto popisuje stav těchto mladých lidí sama organizace. Těmto lidem se snaží být v začátcích samostatného života přístavem, do kterého se mohou kdykoliv vrátit, požádat o radu, o zázemí, popovídání si. V rámci provozu sociální firmy Café Bazaar získávají mladí lidé první pracovní zkušenosti, dovednosti a praxi, nezbytné pro nalezení trvalého zaměstnání. Hlavní snaha pracovníků Rozletu spočívá v tom udělat z těchto mladých lidí soběstačné a fungující jedince nezávislé na sociálních službách.

více na www.pozdnisber.net

Ve čtvrtek 17. října,
proběhne
2. výroční konference
Pražského centra
židovských studií
Filozofické fakulty UK v Praze
s názvem:
**ROZPAD ŽIDOVSKÉHO
ŽIVOTA:
167 DNÍ DRUHÉ REPUBLIKY,**
na kterou jste srdečně zváni.
Konference se koná
od 9 do 17 hodin
v Clam-Gallasove paláci
(Husova 20, Praha 1).

Vladimír Boudník GRAFIKA „návrat do Kladna“

Hornický skanzen Mayrau ve Vinařicích
21. října 2013 – 30. března 2014
vernisaž 20. října 2013 od 15.00 hod.

Úvodní slovo: Jan Placák

Doprovodný program výstavy:
přednáška, projekce filmů Něžný
barbar a Peričky na dně spojené
s besedou s autory.

Otevírací doba: otevřeno denně,
duben – říjen 9.00–17.00 hod.,
listopad – březen 9.00–15.00 hod.
<http://mayrau.omk.cz/>

Paměť a dějiny 3/2013

Tématem třetího čísla letošního ročníku revue Paměť a dějiny je rok 1953 – rok změn, nadějí a nakonec zklamání.

- Stalinské smrti, střídání ve vedení sovětského státu, potažmo celého v chodního bloku, a válce v Koreji se věnuje článek Václava Vebera.
- Domácí problémy nahlíží globálně Jiří Pernes.
- Studie Jiřího Urbana, která se váže k vystoupení Antonína Zápotockého ve Stěžerách, je pak dílčí sondou do problémů zemědělství a JZD.
- Náladami a nespokojeností obyvatel se zabývá Milan Bárta ve sv. ch. textech k peněžní reformě a k akci „Prostějov“, tedy odstranění sochy T. G. Masaryka v Prostějově.
- Represivní aparát, konkrétně vznik ministerstva vnitra a reorganizace Bezpečnosti, je předmětem zájmu Jerguše Sivoše.
- Jan Kalous popisuje případ aktéra i oběti politických procesů Osvalda Závodského.
- Šedesáté v roči anabáze skupiny bratří Mašinů připomínají Petr Blažek s Jaroslavem Čvančarou.
- Na nedávno zesnulého brněnského básníka Zdeňka Rotreka vzpomínal Petr Placák a na skauta a historika skautingu Karla Lešanovského Jiří Plach.
- Rozhovor s politikem m. vězněm Sergejem Solovjevem, který byl ve sv. ch. 24 letech odsouzen k trestu smrti, vedl Jaroslav Rokosk.
- Petr Kopal se věnuje posledním dvaceti letům komunistického režimu v „nejdůležitějším umění“ – filmu.
- Nechybějí ani recenze a informace o uskutečněných v stavách a konferencích.

Vodňanské kuře nebo kostelecké uzeniny?

Koho chleba jíš, toho píseň zpívej, praví lidové rčení. Vzestup hnutí ANO podnikatele Andreje Babiše, který zaznamenalo hned několik agentur pro vzhled veřejného mínění, by se dal zdánlivě vysvětlit pomocí citované lidové moudrosti. Vždyť Babišovy pekárny Penam pokrývají údajně zhruba 15 % českého trhu, což je hranice, kterou ANO v některých průzkumech atakovalo.

Uvidíme, jak se budou preference hnutí dále vyvíjet, pokud by však volební výsledek odpovídal aktuálnímu podílu firmy Penam na trhu s pečivem (či agregovanému podílu Penamu, Vodňanského kuřete, Olmy a Kosteleckých uzenin na trhu požívatin), budou mít politologové o čem přemýšlet.

Cím ale dosavadní nástup ANO, kromě výše naznačené teorie, vysvětlit? Například tím, že sliby snížení daní, podpory podnikání či vzdělávání nebo víze státu řízeného jako firma (to jest potenciálně efektivního) mohou zaujmout i někdejší příznivce ODS či TOP 09, což potvrdila i analýza společnosti Jana Herzmannna.

Drobní podnikatelé a živnostníci, tradiční voliči pravice, museli některá opatření Nečasovy vlády, zejména zvyšování daní, vnímat jako atentát na vlastní zájmy. Přitom právě pravice hospodářská politika velí v čase krize daně snižovat a podporovat tak podnikání. Těžko se pak divit, pokud by část těchto vrstev dala hlas právě Babišovi. Typickému kapitalistovi – skutečnost, zda byl kdysi dávno agentem StB, je v dnešních souvislostech skoro irrelevantní.

Babišův nástup navíc manifestuje daleko širší i hlubší fenomén. Souvisí se samotnou podstatou polistopadové transformace a úspěch hnutí ANO (případě

jiných stran podobného typu) je vlastně jejím logickým závěrem. V listopadu 1989 všichni ještě volali po svobodě, avšak již první svobodné volby v roce 1990 se nesly v duchu jiného hesla: Prosperita! Každá strana má od těch dob toto slovo v programu, každá se jím ohání, každá tvrdí, že právě ona nejlépe prosperitu zařídí a lidé vlastně od politiky a politiků nic jiného nechtějí. Navíc, trh u nás vládne nikoliv pouze v ekonomickém smyslu, ale též jako hlavní kulturní a normotvorný fenomén, neboť už skoro vše, včetně kultury, ovládl tržní logika a marketinkový jazyk. Pak není nic divného na tom, že Babišova hvězda stoupá a že všichni ostatní, včetně takzvaných zavedených stran, oslovují veřejnost již jen pomocí reklamních hesel a sloganů.

V jednom nedávném sociologickém průzkumu Češi na polistopadovém režimu nejvíce ocenili možnost volně cestovat a mnohem pestřejší výběr zboží na trhu. Pojem „Západ“ jim převážně splyvá právě s těmito širokými (byť mělkými), zejména konzumními možnostmi. Zvláště mladší generace se dovedly na západní životní způsob dobře adaptovat, včetně znalosti jazyků, a ti talentovanější, pilnější nebo asertivnější se dokázali prosadit i v západní konkurenci. Společnost se tedy dokázala „přizpůsobit“, jedni aktivněji, druzí pasivněji, ale nic víc. Většina spíše pasivně, čemuž odpovídají zjištění jiného průzkumu, podle nějž Češi převyšují evropský průměr, pokud jde o čas strávený nakupováním. Což paradoxně platilo i v dobách komunismu, kdy lidé trávili hodiny ve frontách nebo sháněním základních věcí po známých. Nyní však jde o zábavu, o oblíbený způsob trávení volného času. Pravidelně každý

den prý takto radostně courá po obchodech 15 % obyvatel.

Něsní člověk se tedy pohybuje hlavně v kapitalismu (chodí do práce, nakupuje, spotřebovává, a to doma i v centrech zábavy), nikoliv v demokracii. Veřejnému životu se běžný občan věnuje jednou za čas, když jsou volby, nebo alespoň s drobnou pravidelností, když se večer mrkne na zprávy. Tudíž v průměru maximálně tak půl hodiny denně.

Ostatně, o bídě českého státu a společnosti svědčí i to, že po listopadu nevznikla snad jediná významná stavba, jež by sloužila veřejnému životu, něčemu kulturnímu, netržnímu – možná kromě několika knihoven. „Již Perikles, který dal 500 let před Kristem vystavět Akropolis, totiž věděl, že ještě po tisících let bude svědčit o velikosti Atén, a podobně psal také Vitruvius císaři Augustovi: „Říše získává svůj význam díky kráse svých staveb,“ zdůrazňuje Liselotte Ungersová v knize *O architektuře*. Ale jaká stavba je vlastně symbolem polistopadové doby? Centrum Černý Most? Metropole Zlíchín? Bezduhá skleněná krabice honosně nazvaná Charles Square Center na Karlově náměstí? Či nějaké jiné podobné nevhledné kancelářské nebo obchodní centrum? O čem svědčí všechny ty obchodní galerie nebo kancelářské budovy, vybudované za miliardy leč vlastně lacině a fádne a nepochybně někomu dobře vydělavající? O průsvitu, do nějž se Česká republika řítí čím dál tím rychleji. Už dávno se všude tančí tak, jak se tam – v kancelech a obchodcích – píská.

Podle jiného lidového rčení ani tu kuře zadarmo nehrabe, a kuře vodňanské, chloubá Babišova koncernu Agrofert, sotva představuje výjimku. Politika je docela

drahá záležitost: ve volbách uspějí hlavně ti, kteří budou schopni v kampani protočit desítky, ba možná stovky milionů. Což ale zároveň opět odráží hlavní bolest českého veřejného života. Společnost je totiž pasivní, nedokáže se sama zorganizovat, reaguje pouze na nabídku. Když člověk přijde do obchodu, kde prodávají chemickou hmotu pod názvem chleba od pěti či deseti různých výrobců, prostě si nějaký koupí, dle ceny nebo dle názvu, značky, obalu. A nechá si přibalit třeba vodňanské kuře, podle stejných kritérií

výběru. Ostatně, co mu zbývá, sám už si chleba upéct neumí.

Společnost konzumentů se pak konzumentsky chová i na volebním trhu, byť si o něm třeba myslí svoje. Ale nezbyvá jí nic jiného než kupovat to, co je zrovna v regálu. Není tak o moc svobodnější než kuřata v Babišově velkochovu. Podle toho také volby dopadnou, tedy, ať už vyhraje kdokoli a ať už sám Babiš skončí jakkoliv, patrně nedopadnou dobře.

Josef Mlejnek jr.

Koho budete volit?

Na otázku *Babylonu* odpovídá *Fedor Gál*

Přišel jsem do Čech žít v den, kdy se rozpadlo Československo. S jedinou výjimkou, které hluboce lituji, volím od té doby ODS. Totéž udělám také letos. Necitím potřebu měnit ve zralém věku politické přesvědčení.

Ta jediná výjimka se jmenovala Strana zelených. Myslel jsem si tehdy, že jde o partu, které nejde o osobní věci a ona ta Zubová vypadala na billboardech docela dobře. Rozhádali se rychle a položili vládu, která měla šanci být užitečná.

Politické přesvědčení, u lidí mé generace a mého nurelu, je zakotveno v hluboké averzi k řečem o sociální spravedlnosti, kterou přináší strana a stát. Když slyším politické vůdce hřmat o službě národu a lidu, běhá mi mráz po zádech. Stejně tak, když slyším, jak „vymeteme politické dinosaury“, „zatočíme s korupcí“, „vyřešíme romský problém“, „zavedeme přímou demokracii“... Docela mi stačí vědomí kontinuity na události z listopadu 1989. Vše ostatní je osobní volba a osobní odpovědnost.

Jasně, veřejný prostor je narvaný emocemi a ruku s volebním lístkem před urnou vede spíše víra a emocionální nastavení. Moje emocionální nastavení a má víra mi říkájí: nevěř Sobotkovi, Škromachovi, Haškovi a spol. Spojí se s komunisty. Nevěř Zemanovi, mluví z něj ego a ta jeho parta je jenom jeho přívěskem. Nevěř novým politickým stranám (Okamurovi, Babišovi...), budou na jedno použití a jenom bůh ví pro jaké. Nevěř politikům, kteří se zaštiťují dělníky, náboženstvím, národem. Máš přece paměť a není to tak dávno, cos je viděl v akci. Současně však nepropadni pocitu marnosti. Žijeme dobré časy a ať vyhraje ten či tamten, můžeš se svým životem naložit svobodně. A i kdybys se rozhodl pro emigraci, nepolezeš přes ostatní dráty a pod palbou.

Přišel jsem do Čech žít před dvaceti lety a nelituji. Praha je skvělé město, práce mě baví, děti a vnoučata se toulí světem... jsem obklopen lidmi dle vlastního výběru a největší klacky si házím pod nohy sám. A nebude to jinak ani po těchto volbách.

Fedor Gál

Politické strany mezi budíčkem a umíráčkem

Už delší dobu je slyšet jakýsi nářek, že politické strany nejsou, co bývaly. Že jsou slabé, chybí jim členstvo i osobnosti, případně jsou ovládnány neprostopnou nomenklaturou, která případně nové tváře spolehlivě odradí. Dokonce lze slyšet, že je vlastně nepotřebujeme, protože se neovšedčily, a může je snadno nahradit jakási efemérmí „přímá demokracie“.

Dovolím si nesouhlasit. Principem politické strany je formulovat společné cíle a zájmy. Ať si o fungování stran myslíme cokoli, pravdou je, že formulace těchto cílů na jejich půdě je mnohem transparentnější a legitimnější, než formulace téhož jakýmkoli subjektem volajícím po „přímé demokracii“. Tyto subjekty jsou totiž mnohem snadně manipulovatelné a často zakládány jen ad hoc k prosazení konkrétního partikulárního zájmu. To si strana, ideologicky vymezená, tvořená sdružením po celé republice, těžko může dovolit – členská základna to nedovolí.

Pokud se chce strana o něco zasazovat, musí to nejdříve krystalizovat v soupeření názorových proudů tak dlouho, dokud se nedosáhne po většinu přijatelné míry konsensu. Stranici jsou pak kromě občanů odpovědní i straně, je zde o jeden kontrolní mechanismus více. Tím se jednorázové hnutí, budované jako podnikatelský záměr, nemůže obtěžovat. Nemá ani strukturu ani rozhodovací mechanismy, má jen vůdce, který se ad-hoc obrací na lid, v posledku není odpovědný nikomu.

Přesně to vidíme nyní, kdy prezident s chutí míchá politickými kartami, aniž by nesl vymezenou zodpovědnost. Jmenuje vládu, která sice má být zodpovědná Poslanecké sněmovně, v které ale nemá

(neměl) jediného poslance. A tuto ani jemu nezodpovědnou vládu může udržovat při životě, jak se mu zlíbí. Jedná se o politickou zvlášť, kterou tvůrce Ústavy měli na mysli pro výjimečné a nepředvídané případy – nikoli pro běžný politický chod.

Těto zvlášť se politické strany bohužel nebyly schopné jednotně postavit. Jak to dopadlo, víme, v důsledku se nyní politické strany těší obecně nižší důvěryhodnosti než uklízečky či metaři. Vina je tedy i na jejich straně. Zvláště, když si uvědomíme, že účelem a smyslem volné politické soutěže je převzít na omezenou dobu správu státu, a pokud se to nepodaří, usilovat o totéž v příštím volebním období. Některé strany ovšem svou dočasnou opoziční roli chápaly dosti nestátotvorně. Ustavivým zavalováním Ústavního soudu stížnostmi a protesty nesnižovaly legitimitu jen stranám vládním, ale stranám obecně, tedy i sobě. Svědčí to o nízké vyspělosti a sebevědomí, jak se ostatně ukázalo i v létě při hlasování o důvěře vládě Miloše Zemana. Zůstane-li u toho, politickým stranám obecně hrozí ztráta vlivu na politický chod země, samy se odsoudí k vlastní bezvýznamnosti. Ačkoli jsme o tom donedávna nevěděli, ústava skutečně umožňuje poloprezidentský systém, na který ovšem není stavěná, protože tomu vůbec neodpovídají vymezené zodpovědnosti a kontrolní mechanismy. K tomu můžeme připočítat nový zákon o státním zastupitelství, který má ze státních zástupců vyrobit další nikomu nezodpovědné „nadhledy“, a je zřejmé, že politický systém se u nás nyní výrazně přetváří do nové formy, která si možná udrží fasádu demokracie, ovšem mnohem

více bude ovlivňován zvlášť a libovůlí šťastlivců sedících pevně v sedle tvrdice, že jen jejich nekontrolovatelnost je zárukou nejlepší služby lidu.

Stát se tak nikoli posílí, ale rozloží. Nad pustou krajinou, kde nikdo neřídí nikoho a čas od času

si v referendu odhlasujeme opak toho, co jsme schválili v tom minulém, budou vítěznými vlajkami mávat mocí opilý prezident, státní zástupci a aktivisté ukazující na stále nové škůdce a nepřátele. Do fungujícího státu to bude mít proklaté daleko. Politické strany čeká těžká práce a je otázka, nakolik jsou ochotny se jí ujmout.

Petr Mach

NIKAGDA NĚZABUDĚM!

Jsmo občanská iniciativa, spojení lidí, kterým není lhostejný stav věcí kolem nás.

Apatie a rozčarování jsou velké, ale s nimi to moc nikam nepovede.

Nevidíme budoucnost v ožívání komunistické zombie, ani v pohybu naší země směrem ke Kremlu. Vidíme ji v samostatně myslících svobodných lidech. Prvním krokem je, že půjdeme volit. Neříkáme koho volit, víme ale koho nevolit.

Skupina Lucie s Davidem Kollerem, Vojta Dyk, PSH, Gipsy.cz a další umělci vystoupí

21. října od 17 hodin na Staroměstském náměstí v Praze

Nevykašleme se na to. Karel Kryl zpívá:

„My byli jsme a budem. Nikagda nězabuděm.“ Takže: NIKAGDA NĚZABUDĚM.

Více na: www.cechy.ru

Bratříček Karel, kmotříček, KRYL!

Jaro 1968. Hrával jsem na Karlově mostě, měl jsem vízum do Anglie a všechno vypadalo báječně! Lidé žili nadějami Pražského jara, policajti se někam poschovávali a svět se nám otevíral dokořán.

Karla Kryla přivedl na Most Rudolf Staník, hrával s ním divadélko Karel a v roce 1966 chvilku také já. Zahrál jsem mu písničku „Vodníky“ a on na oplátku také něco zahrál, mluvili jsme a šli jsme na pivo.

Sešli jsme se s Karlem několikrát na podiu Loutkové scény, kde se v zimě a na jaře 69 hrával folk a rock. Ale – upálil se Palach, vyšlo LP „Bratříček“ a Karel musel rychle zmizet v Exilu.

Po 21. srpnu 1969 a brutalitě policie byl konec iluzím o socialismu s lidskou tváří. Husák byl horlivější Brežněva, v říjnu uzavřel neprodyšné hranice a propukla dvacetiletá normalizace.

Přišel jsem o statut svobodného povolání, ale při práci jsem hrál takovou muziku, že jsem si v roce 1983 vysloužil odsun do rakouského exilu. Karel věděl o mém přijezdu do Vídně od Ivana Medka a záhy se u nás objevil. Poučil mne o vídeňské koňské sekané a kásekraineru a pozval mě do Radia Svobodná Evropa. Věděl o moji muzice hodně a já jsem provedl spoustu kazet s českou hudbou, která ho zajímala. Písničkáři, Česká Alternativa a Nová vlna. Přivezl jsem mu do Mnichova také LP z Itálie „Czech, Till Now You Were Alone“, u vzniku kterého jsem byl přímo v Pordenone.

A Karel ku mně krácel chodbou k vratům Svobodné Evropy s otevřenou náručí a zpíval začátek té písně „Vodníci“, kterou jsem mu zahrál v osmašedesátém na Karlově mostě...

Seděl jsem u vody
Čuměl jsem na vrby
Neměl jsem na strdli
A bylo mi to fu! A bylo mi to...

Natočil se mnou do roku 1989 asi patnáct „Padesátek“, folk, hudbu z rockových operet Extempore a Mezzaninu. Vše má v archivu Marlen Kryl, ale po zkušenostech s Jandou, Landou a dalšími vyuky (jak pravil Karel Kryl: Zloději potlesků), je těžké cokoli od ní získat k vydání. Nevznikl ani archiv Karla Kryla v Kroměříži, který by byl přístupný historikům a badatelům.

S Karlem jsme jeli do Alsaska na setkání u Čarliho Soukupa, do Rohru a Frankenu k opatu Opaskovi. A užívali jsme si společně Vídně a Mnichova. Později spával Karel u nás a byl za kmotra Martinovi. Sláva Volný, Erazim Kohák, Ivan Diviš, Ota Ulč, Jan Schneider, s těmi a dalšími vzácnými lidmi jsem se díky Karlovi poznal. A také jeho jsme s Lenkou poznali, sedět s ním u stolu a povídat, to byl úžasný zážitek po všechny okolo, v Nachtazylu, kdekoli. Obohacení i lék na naše duše, kterým byl ukraden DOMOV.

Také můj návrat „domů“ byl s Karlem spojen. Už sedmého prosince 1989 jsme se sešli na podiu Vítkovické haly na velkém koncertu písničkářů pro Občanské fórum a studenty. A v šatně umělců, kde jsme seděli s kolegou Nohavicou, Mertou, Plíhalem, Streichlem a dalšími písničkáři jsme utrpěli první šok a rozčarování.

Karel a já jsme marně zdůrazňovali nutnost potrestat ZLO, které tady týralo, okrádalo a vraždilo lidi čtyřicet let. Nutnost potrestat strůjce hrůz z let padesátých, katy, normalizátory, ty vlastizrádce, kteří pozvali vojska spojeneckých armád v roce 1968 a všechny ty estébáky a udavače.

Ale naši „kolegové“, „svědomí národa“, mleli dokola to tehdejší zaklínadlo: NEJSME JAKO ONI“.

Že mnozí měli maslo na hlavě a černé Duše, jsme se dozvěděli až později. A že se ZLO nepotrestané, oklepalo, vylezlo z děr a vytulovalo tento stát je známo každému.

Setkávali jsme se pak s Karlem zřídka, on měl své koncerty, já s obnověným Extempore jsem objížděl také co se dalo. A na něj se nalepili různí vrtichvostové a vyžírkové. Komunisti hráli bez povolení jeho písně (!) na svých slezinách a Havel jej prohlásil za blázna a věčného kverulanta. Zapomínaje ale, že jenom Blázen, Klaun, může říkat Vládcí beztržně PRAVDU o tom, co si myslí lid a že každá kamarila Vládcí lže.

Pak jsme už jenom doprovázeli Karla na jeho poslední cestě na hřbitov u kláštera Svaté Markéty v Břevnově. A to jen zpozrděl. Kostel byl rezervován pro prominenty, vstupenky asi rozeslali lidé z Ministerstva „Kultury“. Venku zůstali jeho přátelé, Dáša Vokatá a Magor, Třešňák, Hutka, Hana Hegerová, Benyšek, i lidé z radia RFE. Ani k hrobu jsme nemohli dojít, byl napěchován čumily a babkami plačkami. Jen můj syn Martin se prodral, jsa malý, s růží ku hrobu a vhodil ji na rakev Kmotříčka. Dáša se pokoušela Karlovi nad rakví zahrát píseň od Karásky, ale jako by zapadla do bahna pletich a zapletla se do trnů koruny utupení.

Studenti, našťavané dělnictvo, šedá zóna, zvonící klíči, armáda, odmítnutí masakr civilistů, a hlavně písně Karla Kryla, to přivodilo tu příliš sametovou revoluci. Trochu i disidentů. Ale bývalí komunisté vládnou a sedí všude a na Hradě sedí Šašek na trůně, místo Osvíceného Vládaře.

V hrobě se otáčí Patočka, Seifert, Ivan Medek, Ivan Diviš, Magor, Karel Kryl a tisíce bezejmenných obětí totality.

Bratříček a Kmotříček. My nezapomeneme. Nemáme krátkou paměť, jako ti, co tvořili o roku 89 „šedou zónu“ a z nichž se mnohým stýská po jistotách a snad i po pracovních táborech, Koncentráku národů, který sahal od Kamčatky až po Aš!

Karle, přimluv se za ně tam nahoře, ať již prohlédnou a upamatují se na své dějiny. Ať nedopustí jejich opakování...

Jaroslav Jeroným NEDUHA

V Praze, 1. října 2013

Zahnat Rusy vrahy!

Zazpíváno a proslaveno na společné protikomunistické demonstraci Koruny české a Českých dětí u sochy TGM na Hradčanském náměstí 10. října 2013

Léta tvrdíme, že svoboda, občanská i lidská práva, jsou nejlépe zajištěna tam, kde mají ústavní instituce různý druh legitimity – funkce volené doplňují funkce jmenované nebo virilní, spojené s určitým úřadem, které se vzájemně vyvažují a kontrolují. Stabilitu tohoto systému zosobňuje funkce dědičného panovníka, který se úřadu hlavy státu nedomohl s pomocí nějaké politické či hospodářské lobby, které je pak zavázán. Z povahy věci je důsledně nadstranický a ztělesňuje společnost ne v jejím pomíjivém okamžiku, ale v jejím trvání, vede nás z minulosti do budoucnosti.

Zdejší populisté proti smyslu vyváženosti ústavních institucí ovšem prosadili přímou volbu prezidenta, a co se nestalo – poprvé v polistopadové době jsme svědky toho, že nejvyšší ústavní činitel tuneluje demokracii, naše svobody. Prezident Zeman nepotřebuje peníze, zato miluje moc. Zcela mimo parlamentní systém, který je páteří demokracie, si jmenoval vládu svých příznivců a věrných, kteří nemají sebemenší mandát, a teprve ex post se pro tento svůj spolek, který eufemisticky nazývá vládou odborníků – možná odborníků na funkce – snažil sehnat podporu ve sněmovně mobilizací svých příznivců, včetně snahy rozdělit momentálně nejsilnější politickou stranu, sociální demokracii.

Každým coulem gentleman

Zeman obešel parlamentní demokracii, a když se proti tomu ozvalo pár nesmělých hlasů, označil ústavní zvyklosti za idiotské. (Nejvyšší správní soud vynesl 21. 5. 2008 verdikt, ve kterém stojí: „Ústavní zvyklosti je dlouhodobě praktikovaný postup, který odpovídá určitému hodnotovému a institucionálnímu konsenzu ústavních orgánů a opakovaně potvrzuje určitou interpretaci ustanovení ústavy.“) Jediný, kdo se v této věci zachoval mužně, byla žena. Miroslava Němcová řekla Zemanovi jasně ne, aniž by si nechala pootevřená zadní vrátka. Stejně nepochopitelně, zbaběle se chovají média, a na prvním místě Česká televize. Kdybychom byli v roce 1945, tak by tito lidé, kteří se označují za demokraty, prodali zemi komunistům stejně lehce jako neblahé paměti Edvard Beneš a spol. – nechtějí na věky zahalen. (Socha EB na Loretánském náměstí byla na začátku demonstrace zahalena; pozn. redakce.)

Zeman ve své bohorovnosti, opilý mocí, a taky vínem, zaštitěn hlasem lidu (Zemanovi ovšem dala hlas menšina voličů) označuje ústavní pořádek za idiotský a útočí přímo na ústavní instituce. Když se mu nelíbil verdikt Nejvyššího soudu, který zpochybnil stíhání expozlanců ODS, imperátor Zeman prohlásil, že ztratil v Nejvyšší soud důvěru, přičemž to vyřkl v vědomí toho, že má na své straně veřejné mínění.

Obcházení ústavních institucí odvoláváním se na hlas lidu jako na hlas boží, který není omezen právním státem nebo ústavou, je základem politiky hnědé i rudé varianty fašismu a je tristiň, že na tento skandální výrok nejvyššího ústavního činitele reagovali jen jediní.

Když Zeman trochu vystrýzlivěl, vzal své slova zpět neméně skandálním výrokem: měl prý na mysli „jenom“ předsedyň Nejvyššího soudu paní Brožovou a jelikož je gentleman, nechtěl jí přímo jmenovat. Lidmi, které nejsou sto pochopit jeho velikost, Zeman pohrdá a jelikož si lidí neváží, za to, že si ho neváží, pronáší cokoli, co ho právě

napadne. Zeman neustále lže, říká opak toho, co tvrdil včera, falšuje či si rovnou vymýšlí různé statistiky, aniž by to bylo v sebemenším rozporu s jeho svědomím.

Jakmile kdysi Petra Buzková začala svou popularitou Zemana v sociální demokracii zastíňovat, vznikl v prostředí poradců tehdejšího premiéra kompromateriál, ve kterém byla Buzková nařčena, že se před listopadem živila jako prostitutka, tyrala své dítě a spolupracovala s StB. Tuto autentickou estébáckou dezinformaci, psanou i nefalšovaným předlistopadovým estébáckým žargonem, vypracoval Zemanův poradce Václav Šíma, který za komunismu působil dvanáct let na ÚV SSM, kde měl na starosti propagandistické kampaně.

Jak se gentleman Zeman zachoval, když se celá věc provalila? Zemanův poradce Zdeněk Sarapatka se nechtěl na nechtuté provokaci podílet a postavil se proti ní, načež Zeman za autora dezinformace označil nepřímou práve jeho, zatímco nařčené kolegyně se ani slovem nezastal. Proč taky? Petra Buzková sice nebyla prostitutka, která by zanedbávala své dítě, ani nespouštěla s StB, za to však ohrožovala vůdcovství Zemana v sociální demokracii, což bylo neporovnatelně horší provinění. Zeman se s touto nechutnou aférou, která vznikla v prostředí jeho nejbližších spolupracovníků, vypořádával tak, že o Buzkové pak trusil poznámky, že je neschopná a líná.

Všichni Zemanovi mafiáni

Šéfem Zemanových poradců byl tehdy Miroslav Šlouf, před listopadem tajemník OV KSČ na Praze 7, o kterém strana uvažovala, že ho instaluje do funkce městského tajemníka strany. František Mrázek, předlistopadový vekslák s kontakty na pražské stranické bossy, kterým vozil v kufru žigulíku salámy, a který se po listopadu vypracoval na hlavu pražské mafie a nakonec dostal kulku do těla evidentně proto, že toho moc věděl, chodil v době Zemanova premiérování v letech 1998 až 2002 na Úřad vlády, kde si se Šloufem vzájemně vyměňovali informace. Policii se mimo jiné podařilo odposlechnout telefon, ve kterém Mrázek oznamoval Šloufovi, že mu našel kandidáty na ředitele BIS a ředitele protikorupční policie. Krátce po nástupu Zemanovy vlády byl odvolán jak ředitel BIS, tak ředitel protikorupční jednotky a dále šéf útvaru proti praní špinavých peněz a ředitel NBÚ. Šlouf začal své lidi dosazovat i na Grossovo ministerstvo vnitra.

O jaké typy lidí šlo, dokládá tehdejší generální sekretář ministra zahraničí Jana Kavana Karel Srba, který byl do funkce instalován na základě Šloufova doporučení, ačkoli to na první pohled bylo hovado ovesené zlatými řetězy jako od kolotoče (světské mám sice rád, ale neměli by se cpát na ministerstvo zahraničí). Srba se mimo jiné snažil řešit problémy objednaním vraždy novinářky Sabiny Slonkové, kteroužto zakázku si objednal u českobudějovického kriminálního zvaného Citrón, který byl – na rozdíl od pana generálního sekretáře – natolik soudný, že zadání neprovedl.

A byl to právě Srba, který figuroval v tzv. kauze Štířin, když Zeman v rámci svého zvanění, které má původ jen samo v sobě, v narcistním sebeutvrzování, obvinil bývalého ministra zahraničí věci Zieniece z korumpování novinářů: „Na ministerstvu zahraničí (za Josefa Zieniece) bylo v minulosti uzavřeno na šedesát smluv jak s jednotlivými novináři, tak s mediálními agenturami, které sloužily k osobní prezentaci předminulého ministra zahraničí. Dnešní ministr zahraničí (Jan

Kavan) tyto smlouvy zrušil a řekl mi, že z těch ušetřených peněz bude financovat výdaje na jedno středně velké velvyslanectví,“ prohlásil tehdy Zeman, aniž by z toho bylo slovo pravda. Následně Zemanův poradce Jaroslav Novotný volal správci vládního zámku ve Štířině Václavu Hrubému a chtěl po něm, aby pro Srbu vyrobil důkazy, že tam Zieniec hostil novináře. Když to Hrubý odmítl, byl z funkce odvolán.

Jako je Zemanovi zcela lhostejné, zda jeho slova odpovídají realitám nebo ne, protože mluví přece k debilům, tak je mu zcela jedno, jakými lidmi se obklopuje, jen když mu slouží, a když z nich žádný užitek už není, tak se jich bez sebemenších skrupulí zase zbaví. Zeman nehodil Šloufa přes palubu kvůli jeho mafiánským stykům (o tom, že se Šlouf mimo jiné stýká s Mrázkem, Zeman bezpochyby věděl, i když to popírá, pochopitelně), ale

protože ho podle jeho názoru poškodil ve volební kampani. Když na Šloufa narazil při povolební oslavě, ukázal na něj prstem a řekl: „Kvůli tobě jsem přišel o 10 % hlasů.“ To je ovšem přímo atentát na majestát. Kdyby nebylo Šloufův, novinářů a jiných závistivců, musel by přece Zeman dostat minimálně 99,9 % hlasů.

Opoziční smlouva

Tunelování zdejší demokracie panem Zemanem ovšem nenastalo s jeho nástupem do prezidentské funkce, dostalo jakousi systémovou podobu už během tzv. opoziční smlouvy, kterou uzavřel Zeman coby šef menšinové vlády s tehdy opozičními občanskými demokraty Václava Klause. Jestli se za vlády Klause v 90. letech tzv. zhaslo, aby bylo možno, kulantně řečeno, bez zbytečných průtahů nastolit nové vlastnické vztahy, tak díky opoziční smlouvě se zhasla politika, přestal fungovat systém vlády a opozice, a tím i kontrolní mechanismy. ČSSD a ODS se mezi sebou dohodly na rozdělení všech rozhodujících postů v zemi. Jestli pan Ištván dnes stíhá tři expozlance za to, že přijali nějaké funkce, zatímco druhá strana získala politické výhody, tak by musel stíhat celou opoziční smlouvu odleva doprava, aniž by musel koho koliv odposlouchávat, protože výše uvedené je v ní přímo uvedeno: vláda se s opozicí rozdělí o posty, a ta se zaváže, že za celé čtyřleté volební období nevyvolá ve sněmovně nedůvěru vládě! Tak, pane Ištváne, směle do toho! Nebo že by měl Miloš Zeman na vrchním zastupitelství tláčenku, nebo snad Ištván na Hradě?

Byla to opoziční smlouva, která spustila v této zemi korupci takového rozsahu, že by se dala označit jako systémová a kterou si autoři opoziční smlouvy pojistili i mediálně – díky výhodné licenci pro Zeleného TV NOVA.

Milovníci kremrolí

Zemana s Klausem nespojuje jen opoziční smlouva, ale i jejich slabost pro Rusko. V prezidentských volbách za Zemana proti Dienstbierovi ve vedení sociální demokracie loboval slovenský milovník všeho kremelského populista Fico, díky jehož vládě je Slovensko, co se týká strategických surovin, stoprocentně závislé na Moskvě, a který mimo jiné navrhol, aby se ruská široko-rozchodná železnice prodloužila z Čierne nad Tisou až do Bratislavy. Dostal to Fico za úkol a chystá snad Kreml 21. srpna?

Zeman rozhodně nechce zůstat za Ficem pozadu. Při oslavě Dne vítězství na ruské ambasádě v Praze se Zeman vyslovil pro ruskou účast na dostavbě jaderné elektrárny Temelín a v duchu výroční zprávy BIS, která varovala před posílením ekonomického vlivu Ruska především v oblasti energie

velitel tankové divize, který byl jako jeden z mála komunistických pohlavářů ochoten nasadit proti sametové revoluci tanky. Zatímco smrtelníci museli po listopadu začít podnikat na zelené louce, tito předlistopadoví šibři zkapitalizovali své přednosti postavení a styky komunistické nomenklatury při dělení byznysu s bývalými sovětskými soudruhy. Starou předlistopadovou gardu v tomto ohledu doplnil Zemanův ekonomický poradce Martin Nejedlý, místopředseda a sponzor Zemanovců a šéf dečnířské pobočky ruské společnosti Lukoil, která je filiálkou Kremlu.

Zemana, který je toho názoru, že by Rusko, kde se vraždí novináři a rockerky se posílají na dva roky do vězení, mělo vstoupit do Evropské unie, podpořil v prezidentských volbách pochopitelně i Klaus, který – kdyby to bylo technicky proveditelné – vlezl by bezpochyby Putinovi do zadku.

Zrušme prezidenty

Zemanova předvolební kampaň byla sestavena z polopravd, účelových tvrzení, tvrzení vytržených z kontextu a vyložených lží. Ve vysílání ČT například tvrdil, že „společnost Lukoil vydala oficiální prohlášení, kde říká, že nám nedala ani korunu, přímo ani nepřímou“, ačkoli Lukoil žádné prohlášení v tomto smyslu nevydal a česká společnost dodnes neví, kdo kampaň Zemanovi financoval. No, neví...

Jakmile se Zeman do své funkce prohal, terpe se rozmáchl. Svěvolně překračuje smysl Ústavy, zpochybňuje nezávislost soudní moci, stejně jako napadá akademické svobody. Jde dokonce tak daleko, že veřejně vydírá soukromé podnikatele, aby se vzdali části svého majetku a nepřímou jim vyhrožuje, že by mohli být trestně stíháni! Ocitne se Česká republika v řadě postsovětských republik, kde si jednotliví autokraté dělají, co chtějí?

Stojíme u pomníku T.G. Masaryka, s jehož některými názory se nemusí člověk ztotožnit, ale byl to důstojný, noblesní pán, navenek i ve svém nitru, který se v reprezentaci země snažil navázat na tradici monarchie. Od té doby prezidentský úřad zdegeneroval: přes Edvarda Beneše ke Gottwaldovi, a přes Husáka k Zemanovi – Václav Havel byl výjimka umožňující krátkodobým vzepětím idealismu po listopadovém zvratu.

Na hradě českých králů se uhnížila asociální obluda a nemyšle se, že to snad se Zemanem skončí. Zeman nastavil lafku a takhle to půjde dál, po prvním monstrem bude následovat další, ještě o něco horší. Za Klause jsme si mysleli, že nic horšího už nás potkat nemůže a zjevil se Zeman. Kdo je na řadě? Okamura?

Zrušme prezidenty! České země byly po tisíc let monarchií! Nevoleme ty, kteří jsou spojeni s hradní mafií – Zemanovce, komunisty a vykrouzkujete (tedy ne zakrouzkujete) Haškovo křídlo sociální demokracie! Čechie vyorá stará česká práva!

Naše stará práva jsou tam zakopána od našich nepřátel jsou tam zašlapána. Orej máti, orej, práva nám vyorej, až nebudeš moci Sokola zavolej. Sokola zavolej od slovenské Prahy, on ti dopomůže, on ti dopomůže zahnat Rusy vrahy. Zahnat Rusy vrahy do pekla kam patří a pak provolejme sláva, nazdar Vlasti!!!

Petr Placák

P.S. Ačkoli se v hustém dešti na Hradčanském náměstí sešly cca dvě stovky lidí, čtk ani jiné médium o tom nevydalo sebemenší zprávu. Že by se tuzemští novináři již připravovali na novou normalizaci? Zbabělí a servilní jsou na to jistě dost.

Presidenti? Od špatného k horšímu. Naše země potřebují krále!

Prvního presidenta ponechávám stranou. Ne, nepovažují ani zdaleka poslance Říšské rady ve Vídni, profesora vídeňské university a zakladatele Československa TGM za nedotknutelnou modlu nepodléhající žádné kritice. A naštěstí v tom nejsem sám, kritické a objektivní analýzy jeho díla i střízlivý, věcný a nikoli jednostranně adorační postoj k První republice už naštěstí přestávají být všeobecným tabu. Nemohu však Masarykovi upřít značnou dávku noblesy, tak tragicky chybějící jeho nástupcům.

Veliký skluz v kvalitách prezidentů začíná pro mně Edvardem Benešem, jenž si mou úctu nezaslouží, protože opakovaně v kritických chvílích českého resp. československého státu tragicky selhal a své národy neochránil: v roce 1938 nařídil dobře vyzbrojené a výcvičené československé armádě vydat nacistickému Německu bez boje československé pohraničí a o deset let později pro změnu dokořán otevřel dveře k totálnímu ovládnutí země komunistům. Prakticky bez odporu, natož pak boje, vydal země Koruny české dvěma nejbrutálnějšími režimům lidské historie.

Následky je druhého selhání se ukázaly být tragičtějšími než v případě prvního – jednoduše proto, že komunistický režim, k jehož instalaci Beneš vydatně přispěl, trval několik desetiletí. A toto druhé selhání nezachoval osudnou „únorovou krizi“, začíná nepozději v londýnském exilu, zbytečným a nepochopitelným nadbíláním Stalinovi, odstavováním skutečně prozá-

padních, prodemokratických a antikomunistických spolupracovníků. Tam se totiž také začínají vyjevovat v plné nahotě i nepřijemné, až odpudivé osobní vlastnosti E.B.: malost, zbabělost, intrikánství a až překvapující míra osobní mstivosti.

A druhé selhání pokračuje podpisem *Košického vládního programu*, psaného evidentně pod taktovkou Stalinovou. Po válce nikým nezvolený občan Beneš jako prezident dělá vše pro konečné odříznutí se od „zrádného“ Západu a pro postupnou, za to však důslednou sovětskizaci země: vydává ruskou protibolševickou emigraci (šlo většinou o čl. státní občany!) orgánům NKVD ihned v prvních dnech po osvození, souhlasí se zákazem agrární strany, prý kvůli spolupráci jejich představitelů s nacistickými okupanty (což je naprostá lež, neboť mnoho agrárníků se zapojilo do protinacistického odboje – mimo jiné ministr financí londýnské exilové vlády Ladislav Feierabend), nepodniká naprosto nic proti postupné degradaci a odsunování na druhou kolej svých spolupracovníků z exilu, podepisuje zcela prokomunistické znárodňovací dekrety, akceptuje stalinový koncept „kolektivní viny“ vůči národnostním menšinám, nestaví se ani nejmenší zmínkou – on, tak velký humanista! – proti zločinným excesům, vraždám, znásilňování a olupování, jež vyháňají těchto menšin provázejí. Vyzývá dokonce otevřeně k jejich „vylikvidování“ a praví, že jim „nemá zbýt ani kapesník pro pláč“.

V období zbytkové parlamentní demokracie pod kuratelou KSČ a Stalina v letech 1945-1948 dochází již k politickým vraždám a mučením (pravda, zatím jen „výjimečně“), prozápadní jednání i myšlení je čím dále tím častěji nazýváno vlastizradou, československé pasy přestávají být dostatečnými dokumentem pro překročení hranice již 2 dny před definitivním převzetím moci komunisty, atd. Po tomto mocenském převratu (jednu chvíli uvažoval i tom, že by se mu pokusil zabránit, ale pak tyto úvahy „směle“ zavřel), zůstal ještě řadu měsíců prezidentem, prý „aby zabránil nejhoršímu“. Nebránil ale vůbec ničemu, krvavá komunistická hydra začíná požírat i jeho loajální demokratické spojení a obdivovatele a Beneš jen zbytečně dodává nastoupivšímu bezpráví zdání legitimity.

O prezidentech zcela komunistických zde nebudu psát, mimo jiné proto, že zastánci republiky a presidentů jako takového argumentují, že vlastně o skutečné presidenty a presidentství nešlo a v podmínkách komunistické diktatury jít nemohlo. Budíž. Zaměřím se tedy na období „posametové“. Václav Havel se jaksí vymyká. Zejména první měsíce, ba i roky jeho úřadování budou navždy spojovány s výbuchem spontánní touhy po svobodě, idealismu mravního i politického a značné dávky naivního, porevolučního romantismu, a to bez ohledu na to, „jak to vše dopadlo“. Výjimečnost tohoto období seznávají i Havelovi nekritičtější obdivovatelé, i jeho nesmlouvaví odpůrci.

Na závěr bych se rád zaměřil na poslední dva presidenty, úřadující již za nepochybně „standardních podmínek“. Oba dva, ve vzácné, ale konec konců logické shodě, nejen že národ nespojují, nejsou jeho nadstranickým, nepolitickým a jednotícím symbolem, živou vlajkou, na kterou by mohli být hrdí všichni, napříč celým politickým spektrem, ale naopak mezi

jednotlivými částmi národa kopou hluboký a těžko překonatelný příkop rozdělení. Nedosti na tom. To to své jednání vášnivě a sebestředně obhajují a své zhoubné dílo konají s pocitem dobře vykonané práce, s narcistním a rozkošnickým sebeuspokojením, očekávající adoraci, potlesk, uznání a záplavu mezinárodních cen, zajisté včetně té Nobelovy.

To, že výše uvedeného se jim občas dostává je ovšem nemůže uchránit před zdrcujícím soudem dějin, který nad nimi bude, obzvláště s určitým časovým odstupem, vynesene. Předposlední prezident ve svém zhoubném, totiž občany a národ rozdělejícím a rozešťujícím „dile“, intenzivně a systematicky pokračuje i po odchodu z nejvyššího úřadu, prezident současný zase přivádí k absolutní „dokonalosti“ nepřipustnou politizaci hlavy státu, tak nepředstavitelnou a absurdní ve všech evropských parlamentních monarchiích, ale – po pravdě řečeno – i ve sporných republikách. Současný prezident dokonce usiluje o morální a jistě i právní legitimizaci a kodifikaci stavu, kdy hlava státu je hlavou jen části (a to nikoli velké) jeho občanů a proti většině ostatních se výrazně, až zuřivě vymezuje. To je ovšem naprosté selhání a nepochopení něčeho, co je i v těch nejmodernejších a nejdemokratičtějších monarchiích nad slunce jasnější, totiž sjednocující úlohy hlavy státu.

Další vývoj nastartovaného stavu může být jen vývojem k horšímu. Nedovolme to. Braňme se a žádejme návrat panovníka, který jediný může dostát vznešeného a pro všechny velmi potřebného poslání skutečné nadstranickosti, sjednocujícího symbolu a nezpochybnitelné autority.

Václav Srb

autor je předseda Koruny české (monarchistické strany Čech, Moravy a Slezska)

dokončení ze strany 1

Ani ve vesnici vás nikdo neudal?

Ne, věděli, že jsme děti Cikána, ale nikdo nás neudal.

Kde to bylo?

Milovice u Kyjova. Už za první republiky dělal tata sedláckým právní poradu, mluvil perfektně německy, dělal i právní překlady, a sedláci ho počítali mezi místní honoraci – vedle hraběte, velkostatkáře, učitele, faráře. Z jeho strany, ale celá rodina zahynula – dědeček, babička, strýcové, tetičky, které jsem dobře znal, protože jsem k nim jezdil.

Čím byl dědeček?

Dědeček byl koňský handlér a byl vjdu v cikánské osadě ve Svatobořicích.

To byla klasická cikánská osada, za vsí?

Ano. Narodil se tam ještě tata, ještě za Rakouska, v roce 1911. Děda se skrzt ten koňský handl dostal k nějakým penězům a koupil pak ve Svatobořicích baráček. Prarodiče byli spořádaní cikánská rodina, tam byly jenom takové drobné čorčky, stařenka občas vzala nějakou tu slepici, stařeček občas prodal nějakého nabarveného koně, a to bylo všechno – v rámci té vesnice se to bralo.

Tata hrál už jen skořáčky, jako student, aby si přivydělal, obíral selské synky o peníze, ale třeba už hrál za Svatobořice fotbal, a dobře, byl sportovně nadaný, běhal stovku za jedenácti vteřin, a když dostal balon, tak nebylo toho boha, který by ho chytil, utekl po křídle, odcentroval a branka. S vesnicí se szil, měli ho za vlastního.

Kde se otec na Slovensku skrýval?

Ukrýval se různě po romských osadách na východním Slovensku.

Ty osady přežily válku?

Ano, i když občas nějakou vypálili, když hledali partyzány.

Jak to bylo s otcem po válce?

Dělal kariéru. Dokonce byl jednu dobu generálním prokurátorem, ale našťásti toho včas nechal – asi se mu tam nějaké věci nepozdávaly. Toho prokurátora, co nastoupil po něm, komunisti zavřeli. Pak byl v Brně a v Kroměříži na Vyšší vojenské prokuratuře. Vedle toho dělal takovou osvětovou práci s Cikány. Byl to nomenklaturní komunist, se vším všudy, on tomu věřil do písmene.

Neztratil víru ani po srpnu 1968?

Ne. Jeho teorie byla, že myšlenka je dobrá, ale lidi to kurví. Já říkám ne, okolnost, že to mohou lidé kurvit, spočívá v tom, že ten systém nemá v sobě zabudované mechanismy, které by tomu zabránily, a proto je špatný jako takový. Někteří lidé tvrdili, že kdyby sem nevtrhly tanky, tak že by tady mohl fungovat ten socialismus s lidskou tvář. Blbost, nemohl, v tom systému to nešlo.

Dožil se otec sametové revoluce?

Ne. Umřel v roce 1988.

Hádali jste se spolu o politice?

Už po celá šedesátá léta. Co my jsme prodělali debat. Chodili jsme na pivo do hospody U Stopků, což je dodnes vyhlášená hospoda. Ale on mě celkem uznával, protože jsem byl v armádě, i když armáda nebyla můj styl – byl jsem major, což už byla nějaká šarže, ale já nebyl na vojáky přísný, když někdo něco vyvedl, mával jsem rukou, seru na tebe, jdi pryč.

Už jako mladý inženýr jsem dělal zástupce velitele praporu, to bylo v roce 1960, byl jsem funkcionář jako sviňa, šéf pro technické věci u pohraničního útvaru, kde jsme pořád jezdili na čáru, s tanky. Tehdy jsem samozřejmě nic netušil, protože jsem byl mladý blbec, ambiciózní, vzdělaný, a dělal jsem šéfa podplukovníkům, protože tehdy se inženýr mezi vojáky nevyskytoval, a to víte, když přijde mladý blbec a dělá šéfa třeba starým frontákům...

Kde jste byl na hranicích?

V Prachaticích. V Labinském sedle něco brnklo o dráty a my už obsazovali hranice a to jsem nikdy nevěděl, jestli nedostaneme rozkaz přejít do útoku. Tak si představte, tu situaci, že člověk dělal ochránce socialistického tábora! To je z dnešního pohledu úplně šílený. Co mám dělat? Nemůžu lhát a dělat za sebe svatého! Taký jsem si pak vytřpěl své. Nejsem podvraták, nebo že bych se za něco schovával.

Byl jste tehdy ve straně?

Ano, bohužel. To byla naše generace.

Kdy jste si začal uvědomovat, že to je průšvih?

Kolem roku 1964, kdy se začaly objevovat zprávy o procesech, vyšel Solženicynův *Jeden den Ivana Denisoviče* apod. To už jsem začal přemýšlet, jak z toho ven a rok 1968 byla příležitost.

21. srpen 1968 vás osvobodil...

Ano. A pak následovalo období setkávání se s ohromnými lidmi. V 70. letech se u mě na chalupě scházela špička literární obce, autoři, kteří nemohli publikovat: Ludvík Vaculík, Ivan Klíma, Jiří Průša, Milan Uhde, Jaroslav Šabata, Šimečka, Miro Kůsý a mně se dostaly do ruky všechny ty knihy. To byla moje druhá univerzita. Byl to vlastně režim, kdo ze mě udělal takového lidskoprávního harcovníka – do té doby jsem byl takový technokrat.

Vedl jsem debaty s dělníky a techniky, protirežimní, i veřejné. Jednou jsem rozložil celou schůzi ROH v brněnském Geotestu, kde jsem dělal jednu dobu řidiče, než mě vyrazili. Tam byla velká skupina řidičů, kteří si mě zvolili do závodního výboru ROH. Soudruzi mě tam ale nechťeli a tvrdili, že Karel Holomek není dělník,

ale inženýr. Řidiči říkali, jaký inženýr, když je dělník, dělá s námi šoféra – my ho chceme za šéfa. Ale neprošlo to. Měl jsem tam projev, jmenoval jsem Husáka a Bilaka jako lidi, kteří zemi škodí, a oni na to, Holomka nechte, on je padlý na hlavu – chtěli z toho vyklouznout tím, že nejsem normální. Do závodního výboru byl mluvčím šoféři – když něco bylo, tak Holomek nás bude zastupovat.

Já byl v té době bouchač. Jezdil jsem s Tatro, a to nebylo jako teď, samé posilovače, volant, nebo spojka, to byla makačka s tím točit nebo to sešlápnout nebo když jsem dělal defekty na kole.

Proč jste nemohl pracovat jako inženýr?

Protože i když jsem byl odborně zdatný, politicky jsem nebyl na výši, cha cha cha, zradil jsem dělnickou třídu. Bylo to přesně naopak. Zkoušel jsem dostat třicet zaměstnání jako inženýr, bez úspěchu, tak jsem to vzdal a řekl si, že jdu do prvního dělnického zaměstnání, které se namane a protože jsem rozuměl autům, šel jsem za garážmistrem a ten mi povídá, jo, jdi na dvůr a tam si něco vyber. Tak tam jdu a tam byly samé vraky. Vrátil jsem se, říkám mu to a on, cos myslel, dej si jeden vrak dohromady a můžeš jezdit. Tak jsem měsíc dával dohromady jedno auto.

Vyhodili vás po srpnu 1968.

Ano. Já tehdy, to je neuvěřitelné, učil jako odborný asistent na Vojenské technické akademii na katedře tanků, obrněných transportérů a automobilů a učil jsem konstrukci. Když mě vyrazili, šéf katedry mně dal tak hnusný posudek, že mě nikde potom nevzali a jelikož jsem byl soudním znalcem v oboru silniční dopravy, to mně taky sebrali, tak jsem si říkal, autům rozumím, půjdu dělat šoféra, no tak co! Dneska se tomu směju, ale zas taková sranda to tehdy nebyla.

Jednou, když jsme se napili, mi chlapi říkali – my si myslíme, že jsi konfident StB, mluvil jsi jinak než my, nebyl jsi sprostý... Já jim povídám, vy blbci, já za to nemůžu, že mluvím spisovně. A vydobyl jsem si tam postavení takového neformálního šéfa.

Jak jste se dostal k disentu?

Já nevím, jestli jsem se dostal k disentu... Faktem je, že jsem měl svoji přepisovatelku na stroji a dával jsem jí rozepisovat knihy, které se mně dostaly do ruky.

Distriboval jste zakázanou literaturu.

Ano.

Kdy se o vás začala zajímat StB?

Až v roce 1981, kdy byl ten průser na hranicích s francouzským karavanem, ve kterém našli seznam jmen, kde jsem byl uveden i já – do té doby jsem pozornosti nějak unikal, ačkoli v podniku se vědělo, že jsem opozičně naladěný vůči režimu, ale neprokročilo to tu hranici, abych se dostal k výslechu. Na Slovensku sebrali Milana Šimečku, na Moravě Šimsu, toho evangelického faráře, taky Jaroslava Mezníka, pozdějšího děkana filosofické fakulty. S těmi všemi jsem se pak seznámil. V Praze to byl Jan Ruml, Jiřina Šiklová a Eva Kantůrková, asi deset nás bylo – já už paměť z kašparovy krávy.

Sel jsem ráno k zubaři, nejel jsem tehdy do práce, a když jsem se vracel, tak u vchodu stáli nějakí chlapi v civilu a dvě baby. Já jako starý blbec pozdravím a ještě je zvu dál. Cha cha cha. A oni, místo pozdravu, vy jste inženýr Holomek! Já řekl, ano a oni, že od té chvíle, cokoli řeknu, může být použito proti mně. Povídám, běžte do prdele, co to je za vtíp. A oni na to, to není žádný vtíp, buďte slušní a hrmu se za mnou – šest chlapů, dvě ženský a psací stroj.

Průšvih byl, že když jsem ráno odcházel, dcera, které bylo patnáct, byla nemocná, ležela v posteli a četla Orwella, 1984, což Eva Šimečková zrovna přeložila a dala to k nám, že je to v jediném exempláři a u nás to bude v bezpečí – u nich hrozí prohlídka, tak aby to nesebrali.

Ted jsem si říkal, jak to udělat, aby to ti policajti nezhaftli. Tak jim povídám, ať se přezují, vltl jsem mezitím do pokoje a říkám, Zuzano, máme návštěvu, StB. Ona na to, tati, nedělej si srandu. Já začal zuřivě gestikulovat, tak viděla, že je zle, strčila Orwella pod prostěradlo a celých deset hodin na něm ležela. Oni prohlíželi knihovnu, všechno, ale vyhnat nemocnou holku z postele si přece jen netroufli. Takže jsme ten překlad 1984 zachránili a dcera byla hrdinkou.

Manželka, která je jinak slušná, jak viděla policajty, tak byla s nervy pryč, nadávala jim, když jí lezli do prádla a jestli jim není hanba. Když mě odvezli, zavřela se s dětmi doma a čtrnáct dní nechodily děti do školy, protože policajty z těch Bohunic k nám pořád lezli a říkali, paní Holomková, my bychom s vámi potřebovali mluvit. Ona na to, máte povolení od prokurátora? Nemáte? Tak běžte pryč, já se s vámi bavím nebudu! A i kdybyste to povolení měli, tak se s vámi bavit nebudu! Úplně jsem z ní byl konsternován.

V baráku se pak říkalo, co to ten Holomek udělal. Tradovalo se tam, že jsem rozkradl průmyslové stavby. Tak byli lidi blbí a já je přitom nechal, říkal jsem si, že je to tak lepší.

Naproti bydlel doktor, kterého jsem měl na studiích jako asáka. Během voleb za mnou vždycky chodil s urnou, že jsem nepřišel k volbám a že bude mít potíže a já mu říkám, pane doktore, je mi líto, že

vám způsobím nepříjemnosti, ale já volit nebudu – běžte s tím do prdele! Já přece nemohu překročit svůj stín.

Nedošlo mu nic, ani když ho člověk poslal někam. Lidi byli opravdu zblblí.

Ve vazbě se u mě střídali různí kriminálníci, politicky nedávali dohromady, a když se mě ptali, co jsem udělal, tak jsem vždycky říkal, že jsem vyloupil banku. Banku! Cha cha cha. Tak jsem byl aspoň ve vazbě za hrdinu.

Jak na vaše zatčení reagoval otec?

Tata, který kdysi dělal krajského prokurátora a měl všude známé, volal náčelníkovy věznic, kámošovi, a říká mu – co tam ten můj syn dělá? On to nevěděl, tata, a ten jeho známý mu říká, Tomášu, zapomeň na to, je v tom Husák, s tím se nedá dělat vůbec nic, maximálně mu můžu zajistit dietní stravu, cha cha cha.

Tata šel za ženou a povídá: „Vy jste věděli, co Karel dělá? Proč jste mi to nefekli!“ Ona: „Tatko bychom udělali pěknou krapinu.“

A tata na holky: „A vy jste to taky věděly? „Samozřejmě že jo.“ „Ježíši Kriste, já předválečný komunist, a tohle mi udělá můj syn!“

Karel Holomek, 2013

A žena ho chlácholí: „Dědo, až uděláme převrat, budeme všeteč komunisty, ale vás z toho vyreklamujeme!“

Cha cha cha. Kdy to bylo?

Cha cha cha. Takovýchle krásných bonmoty se dělaly, to je na napsání knihy – vztahy mezi generacemi, které nemohly být jiné.

Kdy vás pustili?

Po ne příliš dlouhé době, asi po dvou měsících. Po Geotestu jsem dělal u Průmyslových staveb na Dukovanech, a když mě pustili, šel jsem za šéfem a povídám, můžu nastoupit?

„Proč bys nemohl!“

„Jistě tady byla StB.“

„No, byli tu páni a říkali mně, to nebo ono, že bychom tě neměli brát zpět, tak jsem jim řekl, podívejte se, Holomek je dobrý pracant, můžu se na něj spolehnout, žádné průšvihy na stavbě nebyly, odvedl dobrou práci a já ho vezmu.“ A to byl komunist.

Vrátil jsem se ke svým lidem a oni na mě: „Šéfe, co tu děláte, nám říkali, že už se nevrátíte.“

Říkám, su tady, chlapi, a vyhlásil jsem týden – nebudeme makat a napijeme se. Celý týden jsme chlastali, a když přišel někdo z ředitelství, říkal jsem, nepleťte se do toho, já to mám s ředitelem dohodnutý, cha cha cha. Holomka pustili z kriminálu, není to povznášející?! Ti dělníci nebyli žádní revolucionáři, ale měli svůj názor.

Scházeli jste se pak s literáty dál?

Ty literární seance skončily, ale scházeli jsme se pořád, různě. Každý svátek mě vezli na osmačtyřicetku, tak jsem se dva dny vyzpálil v cele v Bohunicích. Když mě v roce 1988 sebrali v Brně na demonstraci, vezli mě v antonu, a já jim povídám: Vy jste pěkní hajzli! S a ten esenbák, který nás měl na starosti, se ohradil: „Pane Holomek, nesměšujte nás s StB, my nejsme StB, my děláme jen, co máme nařízeno, nic víc!“ Dokonce i esenbáci lidé od StB moc v lásce neměli.

U Průmyslových staveb jsem pak vydržel až do listopadu, kdy mě udělali šéfem Občanského fóra, měl jsem pod sebou deset tisíc zaměstnanců, politicky, a tento malej Holomek měl najednou pod sebou celou tu kamarilu těch hnusných vodnatých komunistických ředitelů a já jim povídám, pánové, věrte tomu nebo ne, odha-

duji to na půl roku, ale bude to dřív – do tří měsíců jste všichni pryč!

Někteří se pak stali náměstky ministra, ale i o ty jsem se postaral, protože ministrem se stal člověk z fochu a já mu povídám, ty lidi tam nemůžete, pane ministře, mít, vždyť to jsou prvotřídní hajzlové! A on je vyflíroval. Všichni se ale pak porůznu zakopali. Dobrá zkušenost to byla.

Koho budete volit?

No...

Nebo koho nebudete volit... Asi budu volit zelený, kteří sice moc šanci nemají, ale na to nemůže člověk zas tak dát. Mám s nimi dobré zkušenosti a dokonce jsem za ně kandidoval v lokálních volbách. O pár hlasů jsem neuspěl.

Ted za ně nekandidujete?

Ne, jednak za mnou nepřišli a jednak... Zrovna včera jsme o tom mluvili s manželkou, povídám, že o zelených bych možná uvažoval a ona mně nadala do blbců, že kam se ještě cpu ve svých letech, že už sotva zvládnou to své.

Koho bych ještě akceptoval, jsou lidovci, kteří mi nabízejí i nějakou povolební spolupráci, i když k nim mám v určitých detailech výhrady. Kvůli Schwarzenbergovi bych respektoval i TOPku, a dokonce mi ani nevdá Kalousek, i když to je syčák první třídy, jako ministr financí byl oukej a oceňuju u něj přímočaré jednání. To je chytrý chlap.

A koho bych rozhodně nevolil je spolek Zemanových přátel SPOZ, o ODS nemluvě a Bobo, to už vůbec ne, to je drzost sama, co ta baba dělá – ale vidíte, jak se lidi chytí jen na celkem přijatelnou tvář ženské... Nebo ten Okamura, tak to mně ani neříkejte. Babišovo ANO mě trochu zaskočilo, ale jen kvůli tomu, kdo všechno se tam dal, ne že bych jej volil, to v žádném případě. No, a pokud jde o sociální demokracii, kteří bezpochyby vyhrají volby, já se s nimi s některými stýkám, naposled jsem měl rozhovor s Gajdůškovou, senátorkou, což je nesmírně hodná ženská, a já jí říkám, paní senátorko, já vás lituju, co vy v té straně máte za bordel a povídám jí, ten prvotřídní parchant, ten brněnský hejtman Hašek, proč jste ho už dávno nevyloučili, zděly to je vaše pátá kolona! Ona na to, že jde o jednotu strany, tak jsem jí chtěl říct, běžte do prdele s vaší jednotou, paní Gajdůšková, a vzpomenete si na má slova! Řekl jsem jí to ale slušně.

Lituju i mladého Dienstbiera, byt s ním v mnohém nesouhlasím, ale ten tah má dobrý, byt je tedy hodně prokomunistický, což se divím, jeho tatu jsem znal dobře. A Sobotka? To je předseda na baterky, slabý, zbabělý člověk. Ale budiž, mohli vytvořit jednobarevnou vládu, což by možná nebylo špatné – přece jenom je tam řada lidí, kteří by nějakým způsobem dokázali tu sociální demokracii vést, byt tedy ti rozumní lidé od ní dávají ruce pryč.

Proč mají podle vás komunisté čtvrt století po pádu komunismu pořád takovou podporu? Na to nemohou říct nic jiného, než že jsou lidé blbí. Když už jim nevdá, že dávají hlas zločinu – a pokud se komunisti od své minulosti nedistancovali, a to oni neudělali – tak je nemůže byt jen trochu slušný člověk volit, ale i racionálně uvažující člověk nepotřebuje k tomu, aby je odmítl, nějakou ideologii. Ale lidi to dělají, a bohužel, nejvíce Romové, i když oni nejsou žádný významný voličský element, většinou volit nepřijdou a když, tak blbě, to musím říct. Oni mně říkají, že za komunistů bylo líp! Co to je? To je vidět, že lidé si nedokáží udělat rozbor situace, podléhají vnějším, nepodstatným detailům, a to pak rozhoduje. To je Achillova pata demokracie. Přímom volbou Zemana můžeme vidět všechny ty souvislosti.

Romové jsou věřící etnikum. Jak jste na tom s vírou vy? Nemůžu říct, zda jsem věřící nebo nevěřící, mám s tím dost problémy. Člověk věří v něco nad sebou, i když v Boha se mi přímo věřit nechce.

Jste Rom nebo Čech? Podívejte se, jsem Čech, moji předkové žijí, jak zjistila dcera, která se o to zajímá, v tomto rakousko-uherském prostoru dobře tři sta let. To je moje kulturní zázemí. A jsem taky Rom, i když jsem se k tomu dostal až v době dospívání. Já v tom nevidím žádný rozpor.

Nejste spíš Moravák, říkáte já su... Jsem Moravák. Jak vidíte soužití Romů s bílou většinou?

Romy zkazili komunisti, kteří s nimi po válce osidlovali průmyslová centra, kde mohli získat jenom to nejhorší, a taky to získali. Moji předkové byli pracovití, houževnatí, ale vezměte si generaci, která vyšla ze školy a nikdy nepracovala – to je to nejhorší, co se mohlo stát, tím je vinen systém a je nebezpečí, že se ta integrace nepodaří. Romská komunita se musí obrodit, a pokud to neudělá, tak zanikne, i když tak zlý ten vývoj ještě nevidím. Ne že by v tom byli Romové bez viny, ale ten základ musí vždycky postavít silnější, ten, kdo má moc a prostředky, musí vytvořit podmínky, aby se ti slabší do systému dostali. Nezaměstnanost je u nás jedna z nejnižších v Evropě, ale problém je, jak do toho dostat Romy – kdyby se dostali na úroveň nezaměstnanosti dvacet, třicet i čtyřicet procent, tak jsme bez problémů.

Jsem Moravák. Jak vidíte soužití Romů s bílou většinou?

Romy zkazili komunisti, kteří s nimi po válce osidlovali průmyslová centra, kde mohli získat jenom to nejhorší, a taky to získali. Moji předkové byli pracovití, houževnatí, ale vezměte si generaci, která vyšla ze školy a nikdy nepracovala – to je to nejhorší, co se mohlo stát, tím je vinen systém a je nebezpečí, že se ta integrace nepodaří. Romská komunita se musí obrodit, a pokud to neudělá, tak zanikne, i když tak zlý ten vývoj ještě nevidím. Ne že by v tom byli Romové bez viny, ale ten základ musí vždycky postavít silnější, ten, kdo má moc a prostředky, musí vytvořit podmínky, aby se ti slabší do systému dostali. Nezaměstnanost je u nás jedna z nejnižších v Evropě, ale problém je, jak do toho dostat Romy – kdyby se dostali na úroveň nezaměstnanosti dvacet, třicet i čtyřicet procent, tak jsme bez problémů.

Jsem Moravák. Jak vidíte soužití Romů s bílou většinou?

Romy zkazili komunisti, kteří s nimi po válce osidlovali průmyslová centra, kde mohli získat jenom to nejhorší, a taky to získali. Moji předkové byli pracovití, houževnatí, ale vezměte si generaci, která vyšla ze školy a nikdy nepracovala – to je to nejhorší, co se mohlo stát, tím je vinen systém a je nebezpečí, že se ta integrace nepodaří. Romská komunita se musí obrodit, a pokud to neudělá, tak zanikne, i když tak zlý ten vývoj ještě nevidím. Ne že by v tom byli Romové bez viny, ale ten základ musí vždycky postavít silnější, ten, kdo má moc a prostředky, musí vytvořit podmínky, aby se ti slabší do systému dostali. Nezaměstnanost je u nás jedna z nejnižších v Evropě, ale problém je, jak do toho dostat Romy – kdyby se dostali na úroveň nezaměstnanosti dvacet, třicet i čtyřicet procent, tak jsme bez problémů.

Jsem Moravák. Jak vidíte soužití Romů s bílou většinou?

Romy zkazili komunisti, kteří s nimi po válce osidlovali průmyslová centra, kde mohli získat jenom to nejhorší, a taky to získali. Moji předkové byli pracovití, houževnatí, ale vezměte si generaci, která vyšla ze školy a nikdy nepracovala – to je to nejhorší, co se mohlo stát, tím je vinen systém a je nebezpečí, že se ta integrace nepodaří. Romská komunita se musí obrodit, a pokud to neudělá, tak zanikne, i když tak zlý ten vývoj ještě nevidím. Ne že by v tom byli Romové bez viny, ale ten základ musí vždycky postavít silnější, ten, kdo má moc a prostředky, musí vytvořit podmínky, aby se ti slabší do systému dostali. Nezaměstnanost je u nás jedna z nejnižších v Evropě, ale problém je, jak do toho dostat Romy – kdyby se dostali na úroveň nezaměstnanosti dvacet, třicet i čtyřicet procent, tak jsme bez problémů.

Jsem Moravák. Jak vidíte soužití Romů s bílou většinou?

Romy zkazili komunisti, kteří s nimi po válce osidlovali průmyslová centra, kde mohli získat jenom to nejhorší, a taky to získali. Moji předkové byli pracovití, houževnatí, ale vezměte si generaci, která vyšla ze školy a nikdy nepracovala – to je to nejhorší, co se mohlo stát, tím je vinen systém a je nebezpečí, že se ta integrace nepodaří. Romská komunita se musí obrodit, a pokud to neudělá, tak zanikne, i když tak zlý ten vývoj ještě nevidím. Ne že by v tom byli Romové bez viny, ale ten základ musí vždycky postavít silnější, ten, kdo má moc a prostředky, musí vytvořit podmínky, aby se ti slabší do systému dostali. Nezaměstnanost je u nás jedna z nejnižších v Evropě, ale problém je, jak do toho dostat Romy – kdyby se dostali na úroveň nezaměstnanosti dvacet, třicet i čtyřicet procent, tak jsme bez problémů.

Jsem Moravák. Jak vidíte soužití Romů s bílou většinou?

Romy zkazili komunisti, kteří s nimi po válce osidlovali průmyslová centra, kde mohli získat jenom to nejhorší, a taky to získali. Moji předkové byli pracovití, houževnatí, ale vezměte si generaci, která vyšla ze školy a nikdy nepracovala – to je to nejhorší, co se mohlo stát, tím je vinen systém a je nebezpečí, že se ta integrace nepodaří. Romská komunita se musí obrodit, a pokud to neudělá, tak zanikne, i když tak zlý ten vývoj ještě nevidím. Ne že by v tom byli Romové bez viny, ale ten základ musí vždycky postavít silnější, ten, kdo má moc a prostředky, musí vytvořit podmínky, aby se ti slabší do systému dostali. Nezaměstnanost je u nás jedna z nejnižších v Evropě, ale problém je, jak do toho dostat Romy – kdyby se dostali na úroveň nezaměstnanosti dvacet, třicet i čtyřicet procent, tak jsme bez problémů.

Dluh dílu Jakuba Demla z jedné třináctiny splacen

Není naším úmyslem komentovat samotné texty Jakuba Demla, které byly do I. svazku jeho *Sebraných spisů* zařazeny. To činí skvěle M. C. Putna v doslovu k této publikaci (s. 691-711) a my nemáme co k tomu dodat. Předmětem této recenze je tedy spíše koncepce této edice, způsob, jakým jsou zde Demlovy texty vydány.

Martin Putna ve svém doslovu správně připomíná, že vydání souboru Demlova díla má zpoždění ne deseti- či dvacetileté, ale spíše zpoždění padesáti let. Podaří-li se tedy vydat oněch proponovaných třináct svazků,¹⁾ v nichž má být opravdu VŠE, co Jakub Deml napsal, bude to veliký, byť opožděný úspěch.²⁾ Zároveň se však tímto zřejmě otevrou některé staré rány. Jak známo, až doposud existovaly alespoň tři různé koncepce vydávání Demlova díla, přičemž jedna z nich byla vlastně již realizována, byť jen samizdatem. Jde o čtrnáctisvazkový, tematicko-chronologicky uspořádaný výbor z Demlova díla, jež v letech 1978-1983 v edici *Rukopisy VBF* a pod souborným titulem *Dílo Jakuba Demla* uspořádali a vydali Vladimír Binar a Bedřich Fučík,³⁾ tedy osobnosti k něčemu takovému povolané jako málokdo jiný. Proč nebyl tento obsáhlý výbor vydán regulérním knižním tiskem ani třicet let po r. 1989, nevíme. Opravdu za to může jen chronický nedostatek peněz?

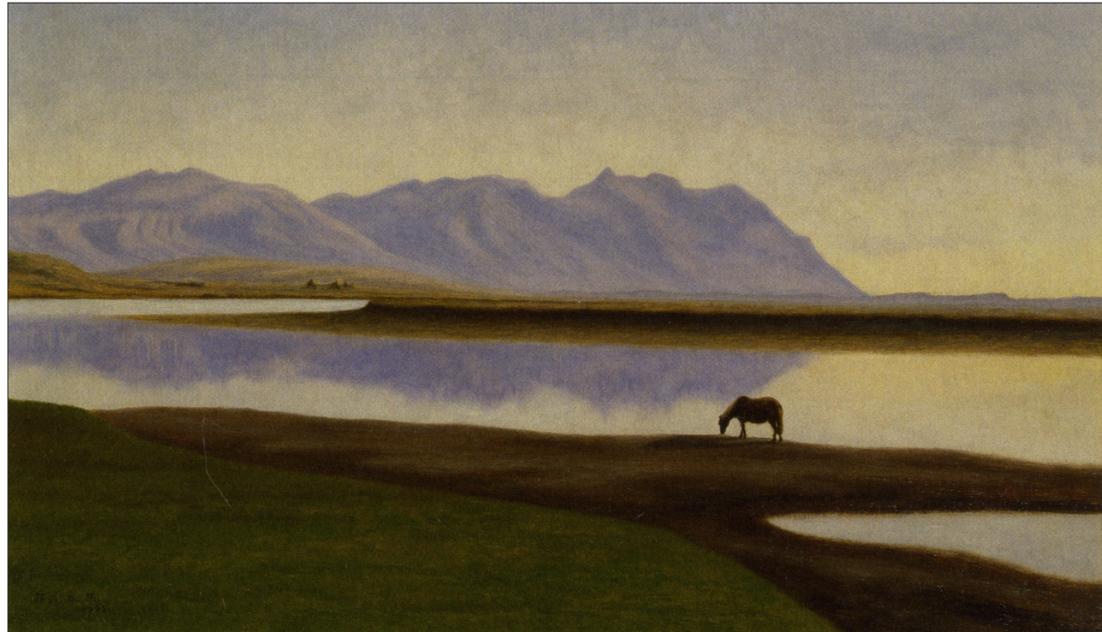
S druhou koncepcí přišli v 90. letech Mojmir Trávníček a brněnský nakladatel Erik Frič: v jeho nakladatelství *Vetus Via* vyšlo v letech 1998-2001 celkem čtrnáct drobnějších svazků – reedici jednotlivých knih Jakuba Demla, vždy doprovázených podrobným a informovaným komentářem Trávníčkovým. Tato edice, rovněž nesoucí název *Dílo Jakuba Demla*, tedy měla postupně obsáhnout nikoli sice v reprintech, ale v jednotlivých komentovaných reedicích, v nichž jsou zachovány i původní ilustrace (a místy je tu vidět i snaha o nápodobu původní grafické úpravy), snad veškeré Demlovo písemnictví nebo aspoň to nejvýznamnější z něj. Převážnou většinu toho, co se v této ediční řadě podařilo uskutečnit, tvoří reedice *Šlépějí*; vyšly tu též knihy *Jugo*, *Rosnička*, *Matylka*, *Hlas mluví k slovu*, *Teplna*, *Poslední verše* aj. Tato ediční řada však stojí již dvanáct let – celý projekt zřejmě ztroskotal kvůli finančním problémům vydavatelových.

Třetí koncepcí se tedy hlásí nyní: má jít o **kritické, komentované vydání Demlova literárního díla**, tj. jeho veršů, prózy, esejů, uměleckohistorických studií, prostě všeho, co sám Deml za svého života vydal, plus to, co zbylo v jeho literární pozůstalosti.⁴⁾

Kéž by se tedy konečně podařilo to, co již tolikrát neuspělo! Jde o projekt velmi ambiciózní, jenž bude vyžadovat ještě nesmírně mnoho práce a přitom, budme upřímní, ne vše, co Deml napsal, může ještě dnes vzbuzovat zájem i vzdělaného, kultivovaného čtenáře, jakých ostatně valem ubývá. Tak třeba hned úvodní *Slovo k Otčenáši Františka Bílka* zaujme patrně především znalce díla Bílkova a Březinova, knihy *Homilie* a *Do lepších dob* již v době svých prvních vydání měly význam spíše pro čtenáře z kruhů, sit venia verbo, „vnitrocírkevních“, vyhraněné římskokatolických a dnes budou nejspíš čteny jen jako dobový dokument. Jenže tak je tomu vlastně se všemi „sebranými spisy“: vycházejí, aby kanonizovaly, shrnuly, daly možnost hledání, srovnávání, ale málokdy jsou čteny od začátku až do konce.

Tedy konkrétněji ke koncepci Demlových *Sebraných spisů* z nakladatelství

Academia. Jelikož v nich má být vydáno opravdu vše (kromě korespondence samotným Demlem nezveřejněné, jak jsme již zmínili výše), objeví se tu na více místech texty svým autorem třeba víckrát přepracované, po letech v pozměněné podobě vstupující do jiných, nových kontextů jeho písemnictví. Dílo je uspořádáno převážně v chronologickém sledu

Thórarinn B. Thórlákson: Řeka, 1903 (Island)

textů, jak je ostatně patrné již ze soupisu celého projektu. Přepracoval-li tedy Deml knihu *Notantur Lumina* (1907) a v r. 1917 a znovu pak ještě v r. 1931 ji takto přepracovanou vydal pod titulem *První světla*, najde tento titul – celý – své místo v jednom z dalších svazků. Chronologie je také naprosto správně uplatňována ve smyslu vzniku, nikoli publikace toho kterého textu: soubor Demlových listů *Do lepších dob* byl sice vydán až v r. 1927, ale jelikož jde o texty z let 1905-1910, patří sem, do svazku prvotiny. K původně samostatným knižním titulům jsou zde v oddíle Epilegomena přifaženy též práce publikované jen v časopisech a sbornících – a tak tomu zřejmě má být i ve svazcích následujících.

Jde o standardní kritické vydání: sledována jsou všechna různočtení, včetně případných časopiseckých otisků, průběžně je na ně upozorňováno číselnými odkazy (zde první drobná výtka: každý z původně samostatných knižních titulů do svazku zařazených má samostatné číselování odkazů, což ztěžuje dohledávání; ovšem vzhledem k tomu, že jen *Slovo k Otčenáši* má 471 odkaz, *Notantur Lumina* jich má 404 a *Do lepších dob* 450, je toto rozdělení pochopitelné). Na s. 713-810 se nacházejí Putnovy „Vysvětlivky, komentáře, překlady“, jichž je celkem 689 a jsou pro nejen studentium, ale i pro standardní četbu velmi příhodné, místy nepostradatelné. V ediční poznámce Závís Šuman komentuje jednotlivé textové prameny a velmi podrobně objasňuje a obhajuje různé typy pravopisných úprav. Stačí citovat z úvodu tohoto bloku: „Demlův text zachováváme v co nejvěrnější podobě včetně dialektismů, archaismů, infinitivů na -ti, genitivu plurálu podstatných jmen

mužského rodu -ův apod. Neupravujeme ani nesprávné slovesné vazby. Jelikož se však v Demlových raných publikacích setkáváme s řadou nedůsledností jak v rovině hláskoslovné, tak v rovině morfologické a syntaktické (interpunkce), do textu zasahujeme a současně pravopisné kodifikaci přizpůsobujeme psaní v následujících oblastech. Rovněž upozorňujeme na nečetné

Kolikrát chodil jsem kolem svatých Textů s takovým zájmem jako písař kolem motýky. Ale najednou – věc opomíjená stala se středobodem světa... Ždá-li se nám, že v slově, a tudíž v Díle Božím jest něco nepotřebného a nízkého, či zdá-li se nám zbytečným Slovo celé: věrme raději své únavě, než abychom nevěřili Slovu – a jdeme se vyspat. /.../

Lumina

Kdo se ocílil pod vodou, vidí světlo, ale ne slunce, ač je má před očima. A světlo – je rozteklé, chladné a zákeřné jak sama voda: to jsou ti, co ztratili Boha. /.../

Hledáte radost? Pošlete pro ni smutek. Co je život? Chvilka netrpělivého mlčení. Co je život? Směšná mšice na velké, hlubokodýšné růži Mystéria. Katolická Moderna: Moderní hlava na starém trupu sané Haeresie. „Jsem nevěrec.“ Dělejte tedy to, co sluší mrtvým. /.../

A úplně na závěr opisují text ze zadní strany obálky. Jde o citát z eseje *Styl* (z r. 1908), jenž je zařazen do Epilegomen:

Nedejme se klamati a budme jednou provždy přesvědčeni, že nic nepovíme krásné, nic neyslovíme nesmrtelné, kromě toho, co se týká nás. Nemihuj-li demokracii, nemiluj-li buržu: nikdy nemohu o nich koncipovat celé dílo, nýbrž toto dílo bude a musí

V recenzi Martina Machovce Holmanových Březinian II, kterou jsme otiskli v minulém čísle, chybí část závěrečného odstavce, kterou otiskujeme dodatečně zde (podtržený text):

Snad ještě mnohem více než vzpomenuť knihy *Zábrany*, *Divišovy* či Vladislavovy připomenou *Březiniana II* cyklus *Šlépějí Jakuba Demla. Jen s tím rozdílem, že v případě Březiniana II je tomu, jako by Deml všechny své Šlépěje vydal najednou!*² A z toho plyne jedna drobná, opravdu jen drobná výtka: od A do Zet se tahle bichle číst nedá...

[odkaz k poznámce č. 1/ měl být za jménem Jirousovým]

Aus Dämmerung und Licht

Skandinávské země. Rozlehlé lesy, jezera a křišťálově čistá voda. Mrazivý vzduch a divně zmalovaná obloha, na níž se modří míří s šedí, růžová přechází ve žlutou a z bílé se stává černá. Slunce, kterému nevypaluje dítro do hlavy, ale i v parném létě jen příjemně pohladí po tváři. Místo, kde svítání je podobné soumraku a podvečer úsvitu. Země, které dnes svojí životní úroveň patří mezi nejvyšší na světě, ale které ještě před nedávnými časy, na sklonku 19. století, patřily mezi ty chudší v Evropě. Prostor, kde přebývá mnoho různých běsů, kde v horách stále žijí Trollové, kteří jsou však už tak malých rozměrů, že je ani nezahledneme. Končiny, v nichž se umíralo beze smutku a alkohol se pil bez radosti, nejlépe někde ve skrytu a o samotě. Území svázané puritánstvím a morálkou úzkoprsých pastora. Prostředí, kde úsměv zmrzl ve tváři.

Když procházím výstavou mistrovských prací nordického malířství z let 1860 až 1920, pociťuji tíživý smutek a chlad vanoucí z obrazů. Podivně barevná, do jemného přitímní zahalená krajina bez známky života, tu a tam stavení, dům, snad prázdné obydlí. Kůň pasoucí se na břehu jezera, snad už jen jediný tvor na všem opuštěné zemi. A najednou obraz rodiny, která v lodí na jezeře převáží rakvičku se zemřelým dítětem. Strhané, nehybné tváře, bez známky dojetí – dítě zemřelo, odešlo a my taky již brzy půjdeme pryč. Z obrazu, jež dánský malíř Niels Bjere vytvořil roku 1897 a pojmenoval jej „Děti boží“, čísi taková zoufalost a tak naprostá resignace, že má divák pocit, že ta společnost už zůstane navždy přilepená u stolu, neschopná již dalšího pohybu a jakékoliv činnosti. Podobná hrůza jde z obrazu finské malířky Venny Soldan-Brofeldt z roku 1898, na kterém je vypodobněno shromáždění čekajících zbožných žen. Opět rezig-

nace, zoufalství a smutek, odevzdanost, jako by chtěla autorka říci, že co je dáno, není možné změnit. Smrt na poli, na břehu jezera, v posteli. V „Čekárně na smrt“ od Haralda Slott-Mollera je plno, staří i mladí, ženy i muži společně čekají, nikdo nepředbívá, pěkně v klidu, odevzdaně a trpělivě čekají, až přijdou na řadu. A jiná žena na obraze, který je plný pocuchané zelené trávy a kvetoucích bílých květů, čeká na svého muže, který leží v příkopu namol opilý, s prázdnou lahví v ruce. Podle výrazu ženiny tváře nic nového, je již zvyklá a ví, že tomu tak bude stále, dokud budou spolu chodit na jarmark. Na obrazech jiných autorů skryté téma homosexuality, již autoři museli skrývat a před svým okolím tajit. Zničený nahý mladý muž, pro kterého je každý nový den utrpením a kterému se jeho postel stala jakýmsi přístavem smutku. Za potměným hřbitovem kostel, umístěný ve středu obrazu, loď kostela jako obří klín, z něhož ve svitu pobledlého, nad obzor stoupajícího měsíce, vyrůstá studené osvětlená věž zvonice a pod ní září okýnkem, ostrůvek živočišného tepla. Městečko utopené v šeru vypadá jako vylištěné, jen z nejtmašího jeho místa vysoký komín, osvětlený jako věž, vyrůstá do výšky nad patrovými a přizemními domky jako obří falus. Co se asi skrývá za osvětleným okénkem a kdo leží v popředí, v bílé rakvi zasypané červenými květy? Harald Sohlberg, který obraz namaloval v roce 1904, nám to již nepoví. Na dalším jeho obraze kontrast mezi nádhernou nehybnou krajinou a terasou lidského obydlí, olemovanou kolem dokola pestrobarevnými květy, s opuštěnými stolicemi a servisovacími stolky se zpola vypitými sklenkami, karafami s alkoholem, miskami s desertem. Světlem prozářená pomíjivost proti majestátní potmělé neměnnosti.

Mnoho skandinávských malířů studovalo a pobývalo ve Francii, kde měli možnost vidět díla tvůrců okruhu Barbizonské školy, impresionistů, fauvistů, naturalistů, ale i kubistů a prvních abstraktních malířů. Je zajímavé, že u žádného z vystavených autorů, respektive v žádném z vystavených děl nenajdeme příliš vlivu ze světové tvorby po roce 1900. I duchařské a různě esoterické, převážně módní výstředky se severským autorům vyhynuly obloukem. U většiny tvůrců je v díle přítomná

severská příroda, krásná a drsná, a v protikladu k ní vyždímaný, udušený, utahaný člověk, který se bez úsměvu těžce vleče nehostinným územím lidského života.

Jan Placák

Aus Dämmerung und Licht
Meisterwerke nordischer Malerei 1860-1920

Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung München
30. 5. - 6. 10. 2013

Anders Zorn: Jarmark v Mora, 1892 (Švédsko)

První a poslední na tu analogii upozornil literární kritik a sloupkař deníku *Populární noviny*. Ve své glose nazvané „A co takhle...“ opráší starou povídku německy píšícího pražského rodáka Gustava Meyrinka „Bílý kakadu dr. Haselmayra“. Podobnosti odchodu Meyrinkova hrdiny z tohoto světa s dramatickými a záhadnými událostmi v Korunní komoře Svatovítské katedrály vsuktu k bje do očí. Pravdou je, že prezident byl neobyčejně sečtělým člověkem a povídku o duchovní i fyzické proměně starého poustevníka z barokního paláce v Opatovické proto mohl znát. Což ale ještě neznamená, že se jí inspiroval. Odpověď jak tomu bylo se už asi nikdy nedovíme. I když modus operandi tajuplného zmizení je v literárním i skutečném případě skoro identický. „Učencův černý oblek poklidně ležel v křesle, ale po starci samém nebylo ani stopy. Dům opustit nemohl, neboť veškeré dveře byly zamčeny zevnitř.“ Tolik německy píšící pražský rodák GM. Než se však k jeho minimalistické novele opět vrátíme, je třeba složit téžkovou lidskou paměť chaoticky rozhozené kostky událostí, faktů a zpráv, do souvislosti. Jen tak lze načrtnout, co se dělo před oním kritickým dnem, který tak osudově zasáhl do dějin země. A snad i lépe pochopit, kam věci nezadržitelně směřovaly, jakmile se jednou daly do pohybu. Příběh samozřejmě začíná v Korunní komoře na Pražském hradě, ale pár let předtím než prezident vytáhne z kapsy svého saka starý masivní klíč a zasune jej do prvního zámku.

„Rozkvétaly třešně, průzračným jarním světlem i hřejivým sluncem omámené včely poletovaly vzduchem jakoby nazdařbůh, půda z oranisek zavoněla mazlavě teplou plodností a vlaštovky nakvap dolepovaly hnízdo pod okapem naší fary.“ Těmito slovy uvedl svůj pravidelný zápis v deníku kaplan z NV, aby pokračoval: „Štědrost Páně k životu byla bezbřehá a tak jsem se rozhodl oslavit tento požehnaný den Boëllmanovou tokátou z jeho Gotické suity. Zrovna jsem sedal k cembalu, když skrze otevřené okno a vánkem rozechvělé bělostné záclony vidím, že před protějším stavením, kam se na penzi uchýlil slavný Jezevec, zastavilo velké tmavé auto.“

Přeskočme kaplanovu dlouho pasáž o různých typech starozákonních zjevení, z níž mezi řádky vyplývá, že do NV tehdy dorazil MŠ, blízký přítel proslulého penzisty. „Přivítali se vřelým objetím, poplácali po zádech a zapadly za nimi dveře.“ Jakými zákrutami konverzace se nato ubíral jejich rozhovor, není až tak důležité vědět. Významná je skutečnost, že se dohodli. Neboť ještě téhož dne poslal MŠ esemesku svým nejkdějším stranickým souputníkům. Zachovala se díky pečlivosti předsedy partaje VF, jenž si ji slovo od slova zapsal do diáře s koženou vazbou ozdobenou stranickým emblémem v podobě panenských jablíček. „Jezevec de do toho. Podmínky: chce novou stranu a nové zuby. No problem!“

Ostatně i kaplanův deník názorovou shodu starých brachů nepřímou potvrzuje. „Když se loučili, vyzářovala z nich rozesmátá pohoda a spokojenost. Na to MŠ odjel. Soused odnaproti mával černé limuzíně dokud nezamizela za zatáčkou u Melicharovic stodoly. Potom zamířil svou rozváznou sošnou chůzí do své oblíbené hospůdky Pod kaštany.“ Co se tenkrát v NV dělo dál, už pan kaplan nezaznamenal. Lze usuzovat, že nic zvláštního a po krátkém vytržení nečekanou návštěvou opět zavládla ospalá vesnická nuda.

„Myslí to vážně?!“ Otazník s vykřičníkem dramatičovo palcové titulky všech celostátních deníků o několik měsíců později. Podle názorové blízkosti či vzdálenosti majitelů novin se na čtenáře spokojeně usmívala, nazlobeně chmuřila, nebo tupě a bezobsažně zírala tvář známého penzisty, jenž právě oficiálně oznámil, že se po desetiletém poustevnění rozhodl pro návrat do veřejného života. To už měl nové zuby i novou stranu. Dle průzkumů agentury SteP však návrat, zuby i stranu, pozitivně ocenilo necelých 10 procent dotazovaných.

Co respondentům u našeho muže nejvíce vadilo? Mladé generaci image politika archaického věku a zjevné příznaky stárnutí, senility. I před zraky potenciálních voličů či televizních kamer se totiž často potácěl, zakopával, klepaly se mu ruce, suše mlaskal a olizoval si rty. Vrchol znechucení mladých však nepokrytě představovala jeho neschopnost, udržet před sebou

Návrat vrabců

Jaroslav Formánek

víčko ve stejné pozici jako víčko pravé. Příslušníci starších generací naopak se zdviženými ukazováčky připomínali jeho premiérskou minulost před poustevněním. Neboli korupční i politické skandály, protěžování blízkých, podezřelou inklinaci k někdejší východním sousedům země, hrubý a neotesaný slovník.

Polozapomenutá terminologie bývalého premiéra naopak ozila mezi stamgasty lidových pohostinství a nálevení, kde se to jen hemžilo „kretény či fekáliemi“. Výstražným heslem a jakýmsi zaklínadlem před tímto politikem se stal i název prvku z Mendělejevovy soustavy „plumbum“. Navíc do omrzení opakovaná vtipná rčení a úsloví nahrávala k podezřívavosti ze zmíněné senility, anebo k trapnému pocitu děja vu.

„Nemá šanci“ „Podruhé nevkročíš do téže řeky“ „Čas nelze zastavit“ „Doba si žádá nové tváře“ „Nebudeme se zase vracet zpět“ „Nejsme přece naivní“. Úryvky z článků předních komentátorů politické scény nejlépe ilustrují tehdejší atmosféru skepsy i antipatii vůči nečekanému kandidátovi v nadcházejících volbách. Jenže jak už si povšiml v devátém století potulný čínský filosof Te Čcheng, „Vhodná a správně mířená věta dokáže divy a je jako kůl, k němuž lze přivázat osla na deset ti-

faux pas ve funkci. Vypadalo to, že omámen historickým úspěchem propadl na chodbě televizní budovy iluzím, že ho právě nabytá ústavní imunita chrání i vůči zákonům gravitace. Alespoň takový dojem vzbudil jeho pád se schodů. Jak ale později ukázal ve svém investigativním televizním pořadu poslanec RJ, politováníhodný incident měla na svědomí švadlena z volebního štábu. Již legendární díru na ponožce nevyrobila pro kandidátský palec a den D dostatečně velkou. Čerstvě zvolený prezident proto během chůze televizní chodbou prudce zatlačil palcem v levé polobotce vpřed. Chtěl tím napravit její chybu, aby ve studiu mohl demonstrovat své plebejství i ve chvíli triumfu a nevypadal jako na dokonalost si hrající aristokrat. Politikovo urostlé tělo však nevládlo nadstavbovou kinetickou energii, kterou proti původnímu plánu slavnostního se šinutí chodbou uvolnilo. Proto se hlava státu málem rozplácla mezi stolcem a křesílky.

Co do svého pořadu nezjistil novinář a poslanec RJ, to doplnil bulvární deník *Křikáči vybojí*. „Švadleně bylo za trest odepřeno vyšší na prezidentskou standartu mezi slova *Pravda* a *zvířetí* zájmeno př-

líbeném nedělním pořadu veřejnoprávní televize *Slovo má moderátor* premiér.

Právě v té době dostává náš výše avizovaný příběh spád a předešlé podružnosti je proto nutné vnímat jen coby připomenutí atmosféry, která zpočátku vypovídala o rádobě normálním průběhu výkonu prezidentské funkce. Věděl však už tehdy premiér, k čemu se schyluje? Naznačoval diplomaticky národu, že na Hradě není něco v pořádku? Tušil blížící se pohromu? O mnohem vypovídají jeho paměti *Kormidelník nemá právo na omyl*. Více než výstižný je pak následující úryvek.

„Poprvé jsem se s ním, jakožto s nově zvoleným prezidentem, sešel ještě před inaugurací. Přijal mě usazen v křesílku s nohou přehozenou přes nohu a s nezbytnou cigaretou v ruce ve své provizorní kanceláři na kopci. Nabídl mně místo v protějším křesílku a cigaretu, byt dobře věděl, že jsem zapísašlý nekuřák. Když poté vyfoukl kouř přímo do mého obličejce, pochopil jsem, že nejde o hulvátsví ani provokaci, ale o vymezení prostoru, naznačení, kdo je tady pánem. Špolkl jsem to. Nebudu přece hned zbytečně ztrácet nervy, napadlo mě. „Nuže, jak víte, pane premiére,“ začal svým typicky protáhlým hlubokým hlasem, „zajímám se o spoustu věcí.“ Souhlasně jsem kývl hlavou a rychle analyzoval celé souvětí, abych poznal, odkud přijde výpad proti politice mé vlády. V tom byl přece vždy mistrem, rozhovor navázat bezobsažnou frází a pak udeřit. Vyřčené souvětí k tomu nabízelo přešršel možnosti. Jestli-

Karl Nordström: Sousední statek, 1894 (Švédsko)

síc let“. Jistotu poznání, co se honí v hlavě tuzemského voliče, zkrátka nezajistí ani studium politologie na pražské UK či debaty mezi intelektuály v kavárnách metropole. Nehledě na erudici našprtanou v prestižních zahraničních univerzitách, jež v místní kotline odněpaměti vyvolává nepochopení a rozpak.

Překvapení se totiž konalo a emeritní profesor pařížské Sci-po a původem krajan JR je po volbách popsal otázkou: „Kdo by to čekal, že většina lidu po čtvrtstoletí dosud nevidaného blahobytu, otevřené společnosti i možnostech svobodné sebe-realizace, vytáhne z rukávu žolika minulosti?“ Filosof Te Čcheng by profesorovi možná spokojeně oponoval. Neboť přesně cílené apelování na pojmy jako zemitost a plebejství, anebo žonglování s totými hlubinného podvědomí tlačenkou a slivovicí, neku-li nenápadně vyzdvihování uprdnosti a vyčuranosti, zabraly. Právě na tyto akordy, řečeno slovy romantika, náš člověk naladil svou předvolební svůdnou flétnu.

V médiích tak ožili jeho domkařští předci, matka samozivitelka, krušná studentská léta, recepty na prostá jídla a reklama tuzemských nápojů. Symbolem úspěchu se poprvé po čtvrtstoletí stal byt v paneláku, vlastnictví jediného saka, (nejlépe od maturity), děravá ponožka na palci levého chodidla, lidová bodrost a pomačkaná cigareta. Strach z cizáků byl znovu povýšen na ctnost. Komunikace jiným jazykovým prostředkem než mateřštinou se stala podezřelou a bývalý penzista se stal prezidentem.

Radost z vítězství neznala mezí. Nechal se unést i on, jinak vážný a důstojný patriarcha. Ani ne dvě hodiny po zvolení totiž televizní diváci v přímém přenosu nemohli nevidět jeho první

slovené vymezující *vždy*. Psychicky se zhroutila a zvažuje, zda celou záležitost nepředá svým advokátům.“

Oficiální komuniké Hradu však potrestanou a zhroutenou švadlenu rezolutně demontovalo a médiím předhodilo fotografii usměvavé starší paní, jak pod prezidentským portrétem láta ponožky. Každopádně lid pražský i návštěvníci hlavního města ve zrušených dnech po inauguraci nevynechali příležitost a za pomoci dalekohledů si přibližovali a zvědavě kontrolovali zástavu nad Hradem. Než zájem upadl a ze zorného pole veřejnosti vytlačila vlajku jiná témata, vypisovali bookmarkři dokonce kurz a sázkové kanceláře přijímaly typy občanů, kdy a kým bude „*vždy*“ vyšito. O prezidentovi, švadleně a malé dírci pro velký úd začaly kolovat i košilaté vtípy. Viz *Breviář českého lidového humoru*, XI. díl, strany 18 – 202. Což dokazuje, že v kotline se věci ubíraly tradičními cestami a zvyklostmi. Jak ale uvidíme dál, zdání někdy klame.

„Vždy na vlajece stále není, hlava státu neplní své předvolební sliby.“ Kategoricky napadl Hrad pár měsíců po volbách na svém blogu politolog JP. Hradní mluvčí odpověděl, že *vždy* nebylo slibem, ale iniciativou. „Starý lišák použil metody divagace, pro plebejce odchylní od tématu.“ Napsal nezávislý novinář KH do týdeníku *Měsíčník* poté, co jednoho dne zavládla poblíž *Pravda zvířetí* modrá vlajka Unie. Oficiální komuniké Hradu však divagaci rezolutně popřelo a připomnělo jeden z předvolebních slibů nové hlavy státu, vyvíset i tuto korouhev, pokud mu voliči dají důvěru. „Diskuze o vlajkách je malicherná, prezident má jiné věci v hlavě než hašteření se kvůli slovíčkům.“ Prohodil jakoby mimochodem v ob-

že vám to uniklo, což, prosím, neberte jako invektivu, pane premiére, já jsem si toho všimnul už dávno. Nato obrátil hlavu i oči v sloup a kouř tentokrát vyfoukl někam ke stropu, přičemž si počal zamýšleně hladit svou bradu. Jak jsem si uvědomil později, leskla se. Lépe řečeno jemně perlila potem a jistě bych ten detail zaregistroval ihned, nebyť jeho konstatování, jenž mně vyrazilo dech. „Ano, pane premiére, zmizeli vrabci. Co s tím uděláme?“ Pronikavě a nečekaně se mně podíval zpřímá do očí. Současné s pohybem hlavy dolů se mu udělala jeho pověstná trojitá brada. Uprímně řečeno, něco podobného jsem zhoła nečekal. Tedy legendární podbradek ano, ale takovou podobku k dialogu? To určitě ne! Abych získal čas a otestoval jeho rozpoložení, neboli jak to celé vlastně myslí, suše jsem se zasmál. „To není k smíchu, pane premiére. Ještě před čtvrt stoletím byli vrabci nedílnou součástí naší městské i venkovské fauny. Od té doby jsou však pryč, zmizeli. A vim to velmi dobře. Zemi jsem nesčetněkrát projel křížem krážem a vždy si dělám osobní průzkum. Nezdá se vám jejich zmizení podivné a alarmující?“ Pane prezidente, měli bychom probrat jiná a závažnější témata.“ Namítl jsem. „Vám to připadá nezávažné, že se kus naší identity někam ztratil?“ Pak se o těch ptáčích rozhovořil. Rozvážně načrtl jejich osobité znaky – stejnost, stádnost a přizpůsobivost. Vyzdvihl jejich drobnou čínorodu práci, sklon k veselému trylkování, uličnickému humoru, ale i k bratrskému čepření se, jež ale pravidelně končí, když se vystřelí. „Vystřelí?!“ Opakoval jsem ohromeně a cítil, jak mně pot stéká po zádech. „Ano, pane premiére, neznáte to rčení, jako když do vrabců střílí? Milá vlastnost, není-liž pravda.“ Rozhostilo se ticho, neboť se

natáhl pro další cigaretu. „Než oznámíte, že mezi Pravdu a zvířetí hodláte připojit vždy, musíte nejprve požádat vládu a parlament. Ta vlajka není vaše, ale jeden ze symbolů státu, pane prezidente.“ Prohodil jsem, abych tomu bizarnímu přednášku ukončil. „Pravda vždy zvířetí, pane premiére. Vy a vám podobní jste do země zavlekli dravé ptáky a podívejte se, jak to dopadlo. Ale věřte či nevěřte, pane premiére, vrabci se vrátí. Já se o to postarám.“

Premiér tedy věděl své. Nebo aspoň začal tušit, kdo tehdy usel na Hrad. Byť po odchodu z prozatímní kanceláře nového prezidenta prohlásil k novinářům, že probral všechna aktuální a důležitá témata domácí i zahraniční politiky státu. Symptomy prezidentský podivný obsese se však objevovaly už dříve. Aniž by si to uvědomil, poskytl v tomto směru cenné svědectví o kuriózním chování politika fotograf *Populárních novin*. V deníku z pozůstalosti literárního kritika a sloupkaře tohoto plátku lze mimo zápisky o stavu pražských chodníků, počasí, sexuálních eskapádách a poznámkách k četbě, nalézt i tyto řádky: „Dnes jsem ve výtahu potkal našeho fotografa. Akorát se vracel z dalšího předvolebního mítinku Jezevece a proto hned začal vyprávět vtípky a postřehy ze zákulisi. Než pry někde na náměstí Jezevec spustí svůj projev, dlouho mlčky stojí, nevšímá si davu natěšeného na humorné i moudré historky o plebejčích a tlačenkách a pozoruje okolní domy. Prý to vypadá, jakoby počítal vrabce na střechách. Někdy je ta proluka až neúnosná a členové volebního štábu prý na Jezevece zpoza panelů s hesly a sliby mlaskají, luskaří prsty, poulí oči a výstražně syčí. Rekl jsem fotografovi, ať o tom napíše glosu. On ale opáčil, že je vizuální umělec a ne nějaký škrabal glos. A jak bývá jeho zvykem, potáhl přitom nosem a opovrživě zkrabatil ústa. Arogance a nadutost kolegů novinářů se často vyrovná veřejným činitelů a celebritám. To už jsem si všiml dávno, ale vždy mě to překvapí. Ach jo! Nezbyvá, než tu glosu napsat sám, když nebude nic lepšího k máni.“

Zmínili jsme se o symptomech vrabčích obsese. Každá duševní úchylka ale někde v životě dříve či později začíná, má své kořeny, z něčeho roste. Ty prezidentské podle historika TZ z *Ústavu současného dění* raší už v raném dětství budoucí hlavy státu. Svou tezi dokládá články někdejšího polabského regionálního týdeníku *Dechovka*. Texty publikované v tomto periodiku v poválečných letech dávají za příklad odvahu a zodpovědnosti vůči novým poměrům útoky tmárních vrabců na ovocné sady zřabobaných sedláků. *Dechovka* na svých stránkách rovněž několikrát vyzdvihuje i napadení zásobovacího konvoje wehrmachtu za časů okupace, do jehož útrobu drobní ptáčci šikovně pronikli a naklovali pytle s prosem a rýží. Autor článků přirovnává tuto sabotáž k vrcholným akcím odboje a velebí neblahý dopad prázdného žaludku na nervovou soustavu vojáka Třetí říše vystaveného válečnému stresu. „Lze se tak domnívat,“ píše ve svém pojednání historik, „že právě při čtení obdobných textů se v mozkuvalé malého budoucího státníka zrodil zájem i obdiv k drobným a na první pohled nenápadným ptákům, kteří navzdory své nicotě dokáží jednat pokrokově. Neboli bohatým brát a chudým dávat.“

Poněkud odvážnou úvahu TZ podpírá ničím nepodloženým argumentem, že za zásobovacím vozem wehrmachtu, z něhož se sypalo proso a rýže, nenápadně běželi místní domkaři s prázdnými kastroly, pytlí a taškami v natažených rukou. Absenci faktů historik TZ proto v poznámkách nahrazuje konstatováním, že tématica této scény se stala vhodným námětem alegorických obrazů, jimiž se zdobily nádražní haly a politicko-výchovné světlice kasáren druhé poloviny století. Jako příklad uvádí torzo takové kresby, jenž se zachovalo v Křížové chodbě jezuitské koleje v Kutné Hoře.

Přistoupíme-li na historikovy dedukce, vnučuje se neodbytná otázka, proč vrabčích obsese následných čtyřicet let našeho muže opustila? Anebo se nijak zvlášť neprojevovala? Odpovědi by mohla být skutečnost, že vrabci se v těch dobách vyskytovali na všech možných postech i místech. Zkrátka nacházeli se v hojných počtech všude, kam oko pohlédlo. Ostatně stačí si prolistovat tehdejší noviny, shlédnout pár filmových týdeníků či televizních zpráv. Dominace tohoto druhu fauny nad celým státním útvarem byla zřejmá.

Nevoliči

Kdo nejde volit, kdo nehodlá volit, se vyřazuje vědomě z politické společnosti. Snadno o něm lze prohlásit, že je politický deprivant. Otázka je, zda to platí i pokud je to vědomý projev vůle a nikoliv výsledek působení ochablého vztahu k těm politicky angažovaným a uvědomělým, k jejich politickému systému.

Podle aktuálních průzkumů nejsou zatím v Čechách rozhodnuty, koho volit, asi dvě pětiny voličů. V některých zemích účast při volbách je pod sankci – kdo nejde volit, platí pokutu, i když mírnou. Není sporu, že vysoká volební neúčast může vést k destabilizaci celého systému: slabá legitimita zvolených od počátku podlamuje jejich autoritu.

Jaké jsou obvyklé důvody rezervovaného postoje k volbám? Jisté to je na prvním místě znechucení ze stavu politické kultury, pohrdání morálními kvalitami politických elit. Politika se dostala do situace, kdy přestává být morální normotvornou silou, ztrácí schop-

nost posilovat či dokonce vytvářet všemi respektované základní mezilidské vazby. Už komunistický režim této roli politiky zasadil smrtelné rány – současný systém v podstatě jen paběrkoval na rozkotaném historickém hřišti. Poslední aféry Nečasovy vlády zasadily této funkci politiky téměř ránu z milosti. Stojí zato odčitovat z knihy německého autora Petera Hahneho *Konec legrace* (dovoláme se jí ještě několikrát): „Pluralismus, který nemá pevnou půdu a žádné základy, vede k fundamentálnímu znejistění naší společnosti.“

Jiným důvodem je nepochybně jakási přesycenost civilizací: věci jdou samy od sebe, každé ráno je čerstvý chléb, cena benzínu nepřekračuje snesitelnou míru – a především cena piva je dostupná i pro bezdomovce, tak proč se starat. Taková kulturně-civilizační ochablost se netýká obvykle jen vztahu k volbám, zrcadlí zhlouštějící k osudovému společenství jako celku. A opět Peter Hahne: „Stále více lidí se stahuje na tribunu a z povzdálí své pohodlné lóže sleduje těch několik málo osob, které se lopotí na hřišti.“ Dodejme: pokud se lopotí, politici to ovšem nejsou.

V předvolebním esejí německého týdeníku *Die Zeit* autor Thomas Assheuer vybírá pro charakteristiku nevoličů postavu Bartlebyho ze stejnojmenné Melvillovy povídky. Bartlebyho charakterizuje nakonec totální odmítání všeho: „I would prefer not to.“ Tváří v tvář tomu, čeho jsme svědky v přezrávajícím politickém systému, se zdá, že tento postoj je neautentičtější odpověď na neschopnost politiky odpovídat na zásadní výzvy doby. Podle Slavojě Žižka je přeci zřejmé, že k čemu se ekonomické elity chystají, pokud již žilo není dokonáno, je snaha o úplnou expropriaci veřejného prostoru. Tradiční politika se s touto výzvou nedovede vyrovnat – nejen u nás. Ne pouze pro svou srostlost s ekonomickými elitami, ale také pro celkovou slepotu ke všemu, co přesahuje rámec tradičně demokratické politické konvence: takže se řeší v české politické kampani důchody a ne imigrační politika, zaměstnanost a nikoliv skutečné základní restructuralizace ekonomiky, korupce a nikoliv důsledné zdaňování firem. Současná politika nerozpoznává skutečné aktuální historické výzvy, jakými jsou komplexní

odpovědi na environmentální výzvy od energetiky až po úsporné hospodaření s půdou, vnímání světa jako jednoho celku, jakkoliv je to celek roztržštěný ve svých zájmech a vývojových tendencích, nevlády o prosazování skutečně jednotné evropské politiky vůči tomuto světu, který Evropu stále zřetelněji vytlačuje z pozice jednoho z hlavních hráčů na světovém jevišti.

Co tedy lze očekávat, je velká změna, která – pokud nastane – nebude vycházet z politiky. Musí zřejmě nastat obrat ve voličích samých, aby mohlo dojít ke změnám v institucích, musí se nejdřív nově, jinak formovat uspořádání vztahů mezi lidmi, ba vztahů lidí k světu a k sobě navzájem, aby vůbec nějak mohl společenský organismus opět fungovat životněji. Hahne odkazuje k citátu německého filozofa Maxe Horkheimera, který říká: „Politika bez teologie je absurdní.“ V Čechách tento výrok zní absurdně na druhou, někuli směšně. Ale nevoliči svým postojem jsou této pravdě nejlépe.

Knihy nakladatelství ARGO

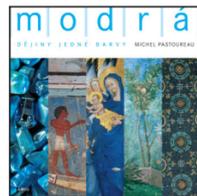
Milíčova 13, 130 00 Praha 3, tel.: 222 781 601, fax: 222 780 184,
argo@argo.cz, www.argo.cz

distribuce KOSMAS, V Zahradě 887, 252 62 Horoměřice, tel. 226 519 387,
e-mail: kosmas@kosmas.cz

Timu Vermes: Už je tady zas

Přeložila Michaela Škultěty, 398 Kč

Co kdyby Hitler v roce 1945 nespáchal sebevraždu, ale jen usnul? A co kdyby se probudil roku 2011? Jak by se asi tvářil a našel by v našem světě spojence, kteří by ho podpořili? Od těchto otázek se odvíjí román německého spisovatele Timura Vermese nazvaný Er ist wieder da. Román, který okupuje přední místa německých literárních žebříčků. Prodal se ho zatím téměř půl milionu výtisků a skoro sto tisíc kusů ve formě audioknihy. Satirický příběh se překládá do sedmácti jazyků včetně angličtiny, španělštiny, francouzštiny a češtiny.

Michel Pastoureau Modrá – dějiny jedné barvy

Přeložila Helena Beguvinová, 348 Kč

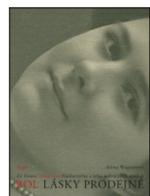
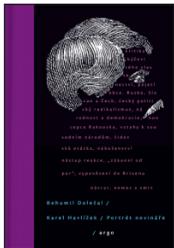
Francouzský historik kulturních dějin Michel Pastoureau, který se dlouhodobě věnuje zkoumání symbolů (nejen barev ale i zvířat a také heraldikou), analyzuje v této knize vývoj a proměny symboliky modré barvy v dějinách evropského Západu. Rekové ani Římané ji žádnou větší pozornost nevěnovali, dokonce ji pokládali za nepřijemnou na pohled. Naopak dnes se jedná o barvu, jejíž obliba v celé Evropě daleko předčí barvy ostatní (včetně zelené a červené). Autor se zamýšlí nad příčinami této proměny a zabývá se významem a symbolikou modré barvy v oblečení, každodenním životě stejně jako v literatuře a v umění od dob klasického starověku, ve středověké i v současné Evropě.

Bohumil Doležal

Karel Havlíček. Portrét novináře.

258 Kč

Havlíčkovská studie Bohumila Doležala, předního politologa a komentátora veřejného života, není monografií, nýbrž sevířenou, aktualizující a čtivou esejí; Doležal se nesnaží přiblížit Havlíčkovo dílo jako celek, ale zaměřuje se na pět tematických okruhů: 1) Havlíčkova kritika kýčovitosti vlastenectví; Havlíčkovo pojetí obce; Havlíček a Rusko; Havlíček a český politický radikalismus; Havlíčkův Slovan. Jako charakteristické rysy Havlíčkova díla přitom Bohumil Doležal chápe demokraticismus, politický realismus a kriticismus.

Alena Wagnerová Bol lásky prodejné

259 Kč

Když Alena Wagnerová připravovala svoji knihu o Sidonii Nádherné (vyd. Argo, 2010), narazila v pozůstalosti Sidoniina staršího bratra Jana na unikátní konvolut několika desítek dopisů pražských lehkých žen a dívek z prvního desetiletí dvacátého století. Na jeho základě A. Wagnerová načrtla portrét Jana Nádherného, velmi zajímavé, výrazné osobnosti s bohatým společenským a kulturním životem a se silným sociálním cítěním projevujícím se mj. právě ve vztahu k služebnicím lásky.

Don Jose Ruiz / VLNÝ MOUDROSTI
Nová kniha Dona Jose Ruize doplněná působivými fotografiemi
Tami Hudman otevírá svým čtenářům rozlehlý oceán vědění.
S každou větou budete cítit moudrost zaplavující vaše srdce.

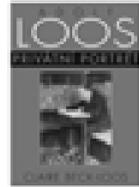

Jeho Svatost Dalai Lama / PRO MLADÉ A DĚTEM

Všem těm, kteří jsou v mysli stále dětmi, nabízí tento svazek návod a rady, které je uchrání od zmatků a bolesti. Dalai Lama se zamýšlí nad štěstím a harmonií našeho života a zároveň poskytuje návod ke každodenním jednoduchým meditacím.

Caroline Myss / ARCHETYPY

Kdo jsem? Jaké je mé poslání? To jsou otázky, které si dříve či později začne klást každý z nás. Pro odpověď nemusíme chodit nijak daleko - je ukrytá v nás. Chcete to jen objevit svůj archetyp a spojit se s ním...

Claire Beck-Loos / ADOLF LOOS - PRIVÁTNÍ PORTRÉT

Díky Claire, poslední manželce Adolfa Loose, se můžeme seznámit s Loosem intimněji než ze záznamů znaleců, historiků a i z jeho vlastních. Během společného života manželů slyšela jeho projevy citu, jeho opovržení, jeho aforismy a příběhy.

Bill Bryson / DŮM, DOMOV, DOMÁCNOST, DĚJINY ARCHITEKTURY

Inspirativní procházka po vlastním domě. Během cesty se v každé místnosti zastavuje a uvažuje o tom, jak vlastně všechny ty běžné věci vznikly.

Carl J. Richard / AMERICKÁ INVAZE DO RUSKA

Méně známý příběh americké invaze na Sibiř uskutečněné v rámci první světové války. Autor se zabývá okolnostmi, jež vedly mocnosti Dohody k prosbě o zásah Američanů, pojednává o několika teoriích sibiřské intervence a těžkostech, s nimiž se vojáci museli vyrovnávat.

Remo Ritiner / VELKÁ KNIHA JÓGY

Pro zdraví a čistotu duše

Kniha se opírá o základní principy jógové tradice mistra T. Krišnamacharyi a jeho žáka A. G. Mohana, stejně jako o nejnovější poznatky západní anatomie. Je napsaná jasně a srozumitelně, takže je vhodná jak pro začátečníky, tak i pro pokročilé.

NAKLADATELSTVÍ PRAGMA • V Hodkovičkách 2/20, 147 00 Praha 4
tel: 241 768 565, fax: 241 768 561 • pragma@pragma.cz, www.pragma.cz

Novinka

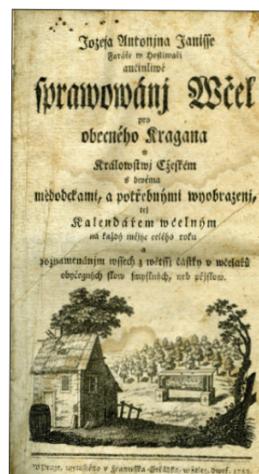

280 stran
297 Kč

nakladatelství
PROSTOR

NÁKUP MĚSÍCE

Janiš, Josef Antonín:

Jozefa Antonijna Janisse Faráře v Hostiwaři aučecniwé spravowanj Wčel pro obecného Kragana w Králowstwj Českém s dwěma mēdodckami, a potřebnými wyobrazenj, tež Kalendářem wčelným na každý mēsíc celého roku a poznamenánjm wssech z wětsj částky w wčelářu obyčejných slow smyslných, neb přjslow.

Praha, František Jerábek, 1787, 8°, III-10-IV-284 s. + 2 přílohy

Český text gotikou, latinská slova antikvou, signatury, stránkové kustody, arabské číslování stran při horním vnějším okraji, uprostřed horního okraje stran dvojitá ozdobná dvojlinka, paragafy, na titulním listu mědirytina vesnického stavení se sadem a včelínem, za textem dvě rozkládací mědirytinové přílohy s vyobrazeními včelínů, včelařských potřeb a přístrojů, koncová dřevorezová viněta rostlinného charakteru, rokokové tyče, plně iniciálky ve volném prostoru ve výši 2-3 řádků, nadpisy kapitol, abecední rejstřík.

Dobová kartonová vazba s novým (ne příliš vzhledným) plátěným hřbetem, papír místy zahnědlý, na několika místech skvrny způsobené vlhkem, titulní list na rubu při hřbetu podlétně podlepený, též prvé dva listy předmluvy, na několika místech vlastnické razítko (O. Brenner, Babice-Ričany u Prahy), tabule zašpiněné, pomačkané a při okrajích roztržené.

Antonin Josef Janiš, katolický kněz, rodák z Lanškrouna. Roku 1789 farářem v Hostiwaři u Prahy, v letech 1796 až 1821 děkanem v Hněvčevsi u Nové Paky, kde 15.11. 1821 zemřel. Byl také dopisujícím členem hospodářsko-vlastenecké společnosti v Praze a tiskem vydal ještě „Poučení o setí, hledění a sklizení lnu“. Knihopis 3501

Betlémská 10 – 14, Praha 1 – Staré Město
Otevřeno: po-pá: 10:00 - 18:00 hodin

antikvariát@ztichlaklika.cz, www.ztichlaklika.cz, tel. 222 222 079, fax: 222 220 560

LITERÁRNÍ A VÝTVARNÁ PŘÍLOHA

3 / XXII

/*SETKÁNÍ PRVNÍ

Kavárna Slavina, 28. května 2013.
Krátce před 14. hodinou.

Čekám tu se svým asistentem na dirigenta Roberta Jindru. Právě asi tak před půl hodinou skončila 1. generálka na operu Bedřicha Smetany *Dvě vdovy*. Asi ještě dávám připomínky.

A hele, už se rítí. Usměvavý, milý, ostatně jako vždycky. S kufříkem v ruce a s pláštěm přes ruku.

„Sedíme tady ve skleničku,“ říká.

Především je tu záležitost na připojení počítače a je tu také „wifi“, kdyby bylo potřeba něco vyhledat na internetu. Pozdravíme se a už je tu číšník.

„Jak co to bude?“ ptá se. A nabízí jídelní lístek.

„Už jsem něco pojedl v klubu, děkuju.“

„Ale víno si dáte, ne?“

„Tak dobře, na přípitěk.“

„Máji tu výborný Merlot, doporučuju ho.“

„Nechám to na vás.“

„Takže prosím láhev Merlota a tady pro Tomáše džbáněk bílého.“

„Dám si také červené,“ hlásí asistent a se samozřejmě rutinou zapíná diktáfon. Víno už je na stole, číšník nalévá, červeným vínem proniká jiskra. Sklenky cinkají.

„Tak na tu premiéru.“

„Na zdraví!“, podotýká dirigent.

O smyslu a poslání Národního divadla a v prvé řadě jeho opery se dá jistě diskutovat dlouho. Ale všichni se jistě shodnou na tom, že jde o naši první operní scénu, a má-li být Praha srdcem Evropy, tak by i její operní scéna měla mít zdravý a pravidelný tep a neutápět se v marasmu, do něhož se zejména v poslední době naše Zlatá kaplička dostala.

Bedřich Smetana je vlajkovou lodí české hudby. Ne náhodou zahajuje *Má vlast* každým rokem Pražské jaro, ne náhodou fanfáry z *Libuše*, slavnostní opery, která divadlo otevírala podvakerát, 11. června 1881 a po jeho znovuvybudování opět 18. listopadu 1883, ohlašují příchod prezidenta do sálu. Smetanovy opery jsou tedy něco jako rodinné stříbro. Ne náhodou bylo prestižní věcí každého vedení opery umístit v repertoáru celé jeho dílo, což je jako osm drahokamů, nepočítáme-li nedokončenou devátou operu *Viola*. Díla se vracela po jistém čase znovu a vždy přitahovala pozornost publika.

Dnes je na repertoáru ze Smetany toliko po všech stránkách pochybená inscenace *Prodané nevěsty* a dvakrát do roka *Libuše* s nevhodným škrtem v obraze Stadic.

Proto se čekalo na nové nastudování *Dvou vdov* tak trochu jako na sestoupení Ducha svatého.

Myslíte, že nebudeme zklamáni? Není představa o absolutní hodnotě Smetanových oper jenom již vypěčenou legendou, toliko dožívajícím reliktem národního obrození, kdy tzv. „boj o Smetanu“ stmeloval českou inteligenci do bojového kulturního protihabsburského šiku a naplno byl smetanovský kult poté rozvinut v samostatné Československu. Vždyť nebylo náhodou, že za nacistické okupace byla *Libuše* zakázána a že její představení otevíralo Národní divadlo po druhé světové válce.

Myslím si, že Smetanova díla svou hodnotu nijak neztratila, i když zřejmě dnešní provoz, kdy je už z finančních důvodů počet premiér omezen na minimum, to komplikuje. Nelze tedy v dohledné době předpokládat jejich kompletní provedení. Já sám jsem řídil reprízy *Tajemství*, tam jsem si Smetanu zamiloval. A na *Prodanou nevěstu* se už léta chystám, ale přiznám se, že ještě nejsem s přípravou zcela hotov. Partitura této naší nejnárodnější opery je velkou výzvou a nechťel bych své setkání s tímto veleedilem nějak uspěchat. V Ostravě chystám na příští sezónu *Certovu stěnu*, což je dílo ještě mnohdy nedocelené.

Já osobně považuji *Certovu stěnu* za hudebně, samozřejmě, že po *Prodané nevěstě*, Smetanovu „nejpočetnější“ partituru a ač všelijak zpochybňované libreto Elišky Krásnohorské považují za geniální. Nápad dvojnickví - tedy, že se o opatství uchází jak zhrěšivší poustevník Beneš, tak sám rarach - je hodný Shakespeara. Ale vraťme se ke *Dvěma vdovám*. V čem se liší a v čem se shodují s ostatní operní tvorbou Bedřicha Smetany?

Každá z postav má těžkou árii, koncipovanou funkčně v rámci výrazových prostředků komické opery, do těchto árií jsou vtípne a charakterizačně přesně zapojeny typicky operní ozdoby jako koloraturní běhy u Karolíny, tak rovněž basové koloratury u hajného Mumlala. Ovšem za skutečnou operní lahůdku považují ansámblly. To, co považují za

něco výsostně výjimečného, je melodram ve 2. dějství této opery. Tedy místo, kdy Ladislav zpaměti flumocí Anežce znění svého dopisu, který údajně spálila, aniž by jej četla. Je to něco, co není tradiční nejen ve Smetanově tvorbě, ale co není ani běžné v české operě vůbec.

Existují dvě verze, rozhodl jste se ale pro rozšířenou verzi opery z roku 1878?

První komornější verze bez sboru a toliko se čtveřicí hudebních postav, kde jednotlivá hudební čísla byla pospojována prózou, je svým způsobem stylově čistší, ale Smetana jistě věděl, proč prózu nahradil prokomponovanými recitativy, podobně jako u *Prodané nevěsty*, a nemá smysl ho „kaceřovat“ z nějakého wagneriánství, i když nesporně velký německý

a pan Dvořák jako ředitel v pražském Národním divadle, kde jsem takřkajíc prožil „léta učednická“ a kde jsem dostal od pana Nekvasila důvěru nastudovat samostatně operu. A byla to i „léta tovaryšská“, kdy jsem vyrazil na zkušenou do velkého světa opery, do Düsseldorfu, kde jsem se podílel, už pro znalost češtiny, na přípravě janáčkovského cyklu jeho pěti klíčových děl a také na nastudování Dvořákovy *Rusalky*, kterou tehdy inscenovali právě tam pánové Nekvasil a Dvořák. Tehdy sice všechna představení dirigoval tamější generální hudební ředitel John Fiore, ale spolupráce s ním a skvělou Deutsche Oper am Rhein byla pro mě neobyčejnou profesionální zkušeností a za ta tři léta, co jsem tam

takovým ozvláštňením, které vede ke konfrontaci tehdejší a dnešní morálky, tehdejšího a dnešního způsobu života.

To, že aktualizace, vedoucí scénografii k současnému nábytku a k současným kostýmům, jsou samozřejmě v zásadě protismyslné, dnes už příliš nikoho netrápí ani nevzrušuje. Ale každá doba má svůj ráz a promítá se to jak do architektury, vybavení bytu, tak do oblečení jednotlivých postav. Tak samozřejmě aktualizace postrádají logiku a vlastně dochází k takové zpronevěře. Většina oper je situována do různých historických epoch a soudobý kostým a dnešní nábytek navozují zcela jiné dimenze, než jaké přináší dílo samo. My jako dirigenti se snažíme respektovat ducha obsaženého v partituru, zatímco režisé-

jenom o únosnou míru, kterou je třeba v každém momentu pečlivě ohlídat.

Máte také pocit, že v současné době ze strany režisérů panují snahy určovat inscenační záměr a vycházející tendence ovlivňovat výslednou podobu inscenací?

Postupem doby se obsazení mocenských postů v operních domech proměnilo. Zatímco dříve žezlo vlády třímalo pevně v rukou dirigent, až už se jeho pozice nazývala tak či onak, asi tak v polovině 90. let začali uchvacovat vládu v divadlech režiséři. Ne vždy se to ukázalo však šťastným řešením.

Ano, v operních encyklopediích se dokonce začalo psát, že „režiséři zachraňují operu“, vytvořil se takový v podstatě marketingový blud, že opera je útvarem minulosti a že přestává být pro nově generace přitažlivá.

Nedomnívám se, že jakkoli „znásilněná“ opera zajistí to, že zůstane živoucí pro nově generace. Já osobně operní představení rozdělují na dobrá a špatná, ať už z hlediska jejich inscenační, či hudební podoby.

V té době, kdy ovšem ještě tvořili éry dirigenti, jako třeba Toscanini, Karajan, Furtwängler, Knappertsbusch, Karl Böhm, Keilberth či Sawallisch, po režisérech zpravidla pes neštěkl. Samozřejmě i tady existují výjimky, které potvrzují pravidlo. Mám na mysli taková jména jako Rudolf Hartmann, Günther Rennert, Josef Gielen, Otto Schenk, Walter Felsenstein, Harry Kupfer a pochopitelně Wieland Wagner. Ti inscenační éru vytvořili, ale vždycky v souladu s dobou a stylem inscenovaných oper. Jak je možné, že dirigenti tak rychle předali kompetence v inscenačních trendech režisérům a v podstatě se nechali unášet proudem postmodernismu, aniž by si uvědomili, že opera je *Gesamtkunstwerk*, tedy divadelní umění se strukturou vzájemně propojených složek, především ovšem na bázi sepětí hudby a textu, kdy právě hudební drama vzniká na principu toho, že se postavy vyjadřují zpěvem?

Ideálně pro kvalitní operní inscenaci je naprosto souznění inscenačního týmu, jak v hudební, tak v jevištní estetice, porozumění textu, s možností výkladového přesahu. Ovšem v naproste symbióze a s respektem k partituru díla.

Do písmene s vámi souhlasím. Taková situace by měla panovat dnes. Byly ovšem éry, kdy opera znamenala především árie a ostatně i Wagner a jeho následovníci upřednostňovali v operních scénách princip, kdy se hudební fráze jakoby rodila z mluveného textu. Ad absurdum to domyslel Walter Felsenstein, který chtěl vyvolat iluzi, že jednotlivé postavy v daný okamžik na jevišti svým zpěvem vyjadřují své emoce anebo jednotlivé postoje k probíhajícímu ději natolik autenticky, aby se v divákovy vyvolala iluze, že zpěv vyvěrá v ten moment z jejich nitra, z jejich duše, z jejich mozku a ne, že se ho někde naučili pěvci na zkušebně s korepeticí na klavíru. Je to jistě pošetilost, ale tento velký režisér - naturalista - zde uhodil hřebík na hlavičku. Operní postavy jednajjí prostřednictvím zpěvu a autenticitu výrazu, kterou vtělil do not hudební skladatelé, řídí a koriguje a v poslední chvíli také posvěcuje právě dirigent.

Opera má ještě proti činohře jednu možnost - postavy zde zpívají současně, aby tak v kontrastu vyjádřily různé postoje k téže situaci. Pravda, postupem vývoje se spíše směřuje k monologičnosti jednotlivých pěveckých frází, ale přesto se tohoto typicky operního prostředku ani novoromantičtí, ani verističtí skladatelé veskrze nevzdávají. Vemte si, že i v *Tristanovi* ve vrcholných momentech zpívají akteréti spolu, a i Dvořák, který programově odmítal nechat zpívat postavy přes sebe, má, ať už v *Rusalece*, nebo třeba v *Armídě* scény, kdy tuto možnost využil. Nemyslím tím v *Rusalece* jenom trio lesních žinek, ale třeba vyvrcholení scény prince a cizí kněžny, kdy zcela přirozeně recitativy vyústí v duet, kdy cizí kněžna zpívá, jakoby pro sebe, text: „Ó teprve teď poznávám, že námluvy mi náhle kynou, pan ženich, zdá se, neví sám, zda námlouvá si mne, či jinou!“, zatímco princ do toho zároveň upadá se svým textem: „Teď teprve to vím, čím mřelo moje tělo, když lásky tajemstvím se uzdraviti chtělo!“

Ale i tady přece určuje paletu výrazu i dynamiky dirigent. Jak je možné, že jste vy, co trmíte onu magickou dřevěnou taktovku v ruce, připustili vládu lidem, kteří se zviditelňují právě tím, že autorský záměr vycházející ze sepětí tvůrčích záměrů skladatele a libretisty

Národní divadlo aneb Komická opera

S Robertem Jindrou z Prahy do Ostravy a zpět

Robert Jindra, Praha 2013

foto Martin Popelář

novoromantik, ať chceme nebo nechceme si to připustit, Smetanovu tvorbu ovlivnil, ale přitom Smetana důsledně zachovává „číslou“ formu opery a Wagnerův vliv se projevuje především v hutné instrumentaci a harmonických modulacích. Dá se mluvit dokonce o jakési polystylovosti, která činí toto dílo po všech stránkách pozoruhodným. Dnes lze již těžko hrát *Dvě vdovy* s prózou, tyto recitativy jsou stylově nesmírně důležité, právě ony tvoří onu salonní veselohernost, do níž přešlo něco z toho francouzského šarmu původní Mallefillleovy činohry a svou jemnou ironií a také rýmy, kterými libretista Emanuel Züngel tyto recitativy opatřil, jsou neobyčejně vtípne.

Já osobně si na *Dvou vdovách* cením na jedné straně nevyčerpatelnost humoru daného už vlastní zápletkou, tedy nápadem, kdy bohatý statkář ze sebe dělá pytláka, aby se tak dostal do pro něj uzavřeného domu, kde se ukrývá jeho milovaná, a vše se poté vyvíjí s onou veseloherní nadsázkou, ať už jde o Karolínu inscenovanou soud s rozsudkem zveštní „zlosyna zarytého, loupežníka zlotřilého“ do vedlejšího pokoje její sestřičky, nebo chvátavost jinak dost omezeného hajného Mumlala. Anežčino lpění na vdovském zármutku má už samo o sobě fraškovitý rozměr, z něhož se dá odvíjet celá řada psychologicky vyhocených momentů, a pak je tu humor typu Mumlala popisu vzácné „osobičky jeho“, kde sledává, že je elegantní pytlák „ve všem všudy prostřední“, a z tohoto magnetického pole bravurně rozvíjeného děje mezi oběma sestřenicemi vznikají poslední všechny ony geniální duety, terčety a především kvartety, které právě činí tuto operu v hudebně dramatickém odkazu Bedřicha Smetany tak výjimečnou. Na inscenaci se podílel vám dobře známý inscenační tým režiséra Jiřího Nekvasila a scénografa Daniela Dvořáka.

S oběma si skutečně dobře rozumím. Setkali jsme se při práci již při mých prvních samostatných vykočeních do interpretačního světa opery, tedy v době, kdy působil pan Nekvasil jako šéf opery

působil, jsem do sebe nasál inspiraci, ze které dodnes těším.

Jiří Nekvasil samozřejmě také občas „aktualizuje“, ale vždy má jeho režie hlavu a patu. Jak tomu bude u *Dvou vdov*? Ty přece nelze přenášet do současnosti.

Víte, postavit se proti proudu je vždy obtížné a současný kostým se už dnes natolik vžil, že to nikoho nepřekvapí. O to větší překvapení možná bude, že se pan Nekvasil s panem Dvořákem rozhodli nechat *Dvě vdovy* v jejich původní době, tedy v druhé polovině 19. století, kdy se česká buržoazie výrazně emancipovala, a právě přenesení francouzského šarmu do prostředí českého „salonu“ bylo jistě obrazem i kulturního vzepětí české společnosti, tedy svým způsobem plodem dlouhodobých tendencí národního obrození, kde operní dílo Bedřicha Smetany i dalších významných skladatelů sehrálo právě nezastupitelnou úlohu. A to myslím připomene i naše inscenace, kde aranžmá jednotlivých scén tak trochu připomíná nádherné malby zdobící prostory naší Zlaté kapličky, Hynaisovu oponu pak především.

To se tedy opravdu těším. A je to jistě i vaše zásluha, že jste přispěl k formování inscenačního záměru hrát *Dvě vdovy* v době, kdy vznikly.

Je to můj názor, za který se nestydím, i když pan režisér Nekvasil má na svém kontě nejen aktualizací záměr, a to i v Ostravě.

Máte na mysli Werthera nebo *Kátu Kabanovou*.

Dejme tomu. Totéž platilo i v některých dalších ostravských inscenacích, například u *Bohémů* v režii Tomáše Studeného. Ostravský ředitel Jiří Nekvasil má velkou fantazii, cit pro hudbu. A snaží se, byt dílo aktualizuje, zachovat jeho stylové proporce a respektuje především dějovou situaci a vztahy mezi postavami.

Originální byl nápad při inscenaci Stravinského *Života prostopásníka*. Téměř po celou operu držel dobu rokoka a teprve v závěru nechal přijít všechny postavy v dnešních kostýmech. To беру, divákově se tak vtípne připomnělo, že je na divadle a že civilní kostým je jenom

řiči si v duchu postmodernismu vymýšlejí všechno možné a často atmosféru a náladu díla vůbec nerespektují. Ovšem právě v případě *Života prostopásníka* došlo k vzácné shodě mezi inscenačním nápadem a vkusem nenabourávajícím stylovost.

Já už z principu všechny ty aktualizace a posuny neuznávám. Děj v sobě obsahuje sociální vztahy a dobové podmíněné realie. Navíc jde často o historické postavy, které žily v určité době, a jejich přenesení do současnosti celou věc činí směšnou, když třeba postava v konfekčním obleku a kravatě vytáhne meč anebo přijde s kopím. Často se zpívány text úplně ignoruje, na jevišti se odehrává něco zcela jiného, než o čem se zpívá. Tak třeba stařenka Buryjovka v curyšské inscenaci *Její pastorkyně* zpívá o tom, jak vykrajuje brambory, přitom sedí za stolem a lakuje si nehty. Nikdo mi nedokázal vysvětlit, proč je ten současný kostým lepší než onen divadelní, z historických prvků koncipovaný kostým, který navíc umožňuje notnou dávku výtvarné imagince. Dnes jsou všichni v tmavošedých nebo černých oblecích s kravatací anebo ženských v krátkých sukničkách či v kalhotových kostýmech, mládě v džínách a mikínách, vojáci v maskáčích nebo uniformách wehrmachtu.

Má se za to, že civilizování divadelního projevu je pravdivější, přirozenější, že odpovídá mentalitě dnešních lidí, a navíc posouvá téma do nadčasové roviny.

To je všechno nesmysl. Opera ve své podstatě vznikla jako divadelní podivná pro společenské elity, ale záhy se stala masovou zábavou všech společenských vrstev a tyhle koncepce zbavují opery toho nejpodstatnějšího - tedy divadelní barvitosti a stylizace. Už to, že se v operě zpívá, je primární klíč k nadsázce a stylizaci a potom jde s tím ruku v ruce patos a exprese.

Mluvíte mi z duše. Já také vše záměrně nadsazuji. Rozhodně se snažím zpěváky vést k nadsazení, nadnesení výrazu, k emocionální vybičovanosti. Nadsázka samozřejmě do značné míry může vést až ke groteskní poloze, ale tady jde už

Gustav Regler:

Příběh o přátelství a ztracení s Egonem Erwinem Kischem

Pozdní pocta bojovníkovi
proti všem ideologiím

Seedmého října letošního roku byl v Saarbrückenu, hlavním městě malé německé spolkové republiky Sársko, mimořádně poctěn jeden spisovatel. PEN klub německy píšících autorů v zahraničí udělil čestné členství spisovateli, který je dodnes ve své vlasti málo uznáván. Tato událost je jedinečná a je těžce představitelné, že se bude opakovat. Ale je to znamením, že si veřejnost začíná půl století po jeho smrti v New Delhi všimnout Gustava Reglera.

Gustav Regler se nevyhnul střetům a bojoval se sebou i svou dobou, což byla první půle dvacátého století. Byl jedním z nejlepších přátel pražského „zuriřivého reportéra“ Egona Erwina Kische, oba byli přesvědčenými antifašisty, oba spojovatelé podobného osudu. Zázitky z první světové války určovaly politický postoj následujících let. Kische radikalizovaly zázitky na rakousko-uherské východní frontě a v neklidné meziválečné době se začlenil do radikálního levicového hnutí ve Vídni.

Regler byl těžce zraněn během plynového útoku na německo-francouzské frontě. Po kapitulaci bránil nejdříve Výmarskou republiku proti levým i pravým radikálům v Berlíně, než se v Mnichově spojil s levicovými radikály, kteří vyhlásili republiku rad. Reglera s Kischem spojoval nejen měšťanský původ, ale též sklon k levicové ideologii. A oba zažili, jak se stali po válce občany nových státních tvarů, Kisch se stal Čechoslovákem, Regler občanem Sárska pod francouzskou správou a kontrolou organizace Spojených národů.

Z Reglera se stál posléze světoobčan, podobně jako Kisch, který nikdy neztratil zájem o vlast. Po intermezzu v berlínské lepší společnosti v takzvaných zlatých dvacátých, v době, která pro většinu lidí tak zlatá nebyla, pracoval Regler jako redaktor pro noviny *Nürnberg-Fürther Morgenpost*. Svou literární kariéru začal romány, které vyprávějí biblické příběhy ve zprofanovaném hávu. Byla to doba jeho střetu s katolickou vlastí.

Zpět v Berlíně seznámil se s Marií Louise Vogelovou, dcerou známého malíře Heinricha Vogelera. Regler se přestěhoval do kolonie umělců v Berlíně-Wilmersdorfu a pod vlivem Vogelera vstoupil do komunistické strany. V roce 1932 publikuje úspěšný román *Wasser, Brot und blaue Bohnen* („Voda, chleba a modré fazole“ – modré fazole jsou slangový výraz pro kulky z pušky) o podmínkách ve věznicích v tehdy moderním stylu „Neue Sachlichkeit“ (nová věcnost). Rok poté přišel o možnost publikovat a tedy o čtenáře. Moci se chopil Hitler a Regler, už tři roky členem komunistické strany, byl zakázán a musel utéct, odjel do Paříže. Vzápětí po požáru Říšského sněmu v Berlíně, který poskytl nacistům záminku zavést takzvané zmocňovací zákony, reagovali intelektuálové v exilu publikací knihy *Braunbuch über Reichstagsbrand und Hitler-Terror* („Hnědá kniha o požáru Říšského sněmu a Hitlerově teroru“), kde odkrývali skutečné podklady této události. Regler přispěl svými znalostmi budovy Reichstagu z roku 1919, kdy bránil republiku proti radikálům.

Regler se dvakrát zúčastnil kongresu komunistických spisovatelů v Moskvě (1934, 1936), kde se seznámil s francouzským spisovatelem a pozdějším ministrem kultury André Malrauxem, s ruským spisovatelem Iljou Ehrenburgem nebo s Klausem Mannem, synem Thomase Manna. V roce 1935 se v Sársku uskutečnilo referendum. Občané měli na výběr tři možnosti: vrátit se k Německu, samostatnost nebo se stát součástí Francie. Regler agitoval pro samostatnost a proti Hitlerovi. Sársko bylo v té době podobně jako Československo nejbližší bezpečný stát pro levicové intelektuály, odkud mohli ještě mít určitý vliv na dění v Německu. Regler napsal agit-prop román proti nacionálnímu socialismu *Im Kreuzfeuer* („V křížové palbě“), ale jeho snahy byly marné. Občané Sárska se s velkou převahou rozhodli pro „Heim ins Reich“. Regler utekl do Francie ještě v noci hned po referendu. Po začlenění Sárska do Německa ztratil vzápětí občanství.

Již v prvním exilu v Paříži se Regler seznámil s Kischem, a poté i s Lenkou Reinerovou, která musela Prahu opustit po okupaci Němci. Reinerová byla po-

pro svou reportáž. Poté, co byl Regler těžce zraněn, pozval ho Hemingway do Spojených států, kde Regler napsal román *Das große Beispiel* („Velký příklad“), který vyšel v roce 1940 v angličtině pod titulem *The Great Crusade* („Velká křížová výprava“) a Hemingway ke knize napsal úvod: „...Tento román vypráví o zlaté době Interbrigád..., době, kdy jedenáctá a dvanáctá brigáda... bránila hlavní město Madrid. Nikdo jiný není více oprávněn o tom vyprávět, než Gustav Regler. On byl tam všude.“

Reglerův román o Španělsku se ve Spojených státech moc neprodával, recenze ho přijala jako literárně obohacenou reportáž, a byl zastíněn Hemingwayovým *For whom the bell tolls* („Komu zvoní hrana“), obě knihy vyšly v roce 1940. Poté napsal Regler svůj druhý román o Španělsku, *Juanita*, v kterém velmi umělecky zobrazil celou občanskou válku. Ve Washingtonu se zastal Interbrigád u Eleanor Rooseveltové, choti prezidenta Roosevelta.

Regler se v roce 1938 vrátil ze Spojených států do Paříže. Jako ztinec byl v roce 1939 zatčen a deportován do francouzského internačního tábora Le Vernet. Lenka

kvapí, že zmizí ještě téhož dopoledne. Ani když se pár let poté dozví, že Regler byl renegát a zrádce a nabídnul dobrovolně americké policii své služby proti známému německému antifašistovi Gerhardu Eislerovi.

Reinerová se ve svém díle opakovaně vracela do Paříže do doby zatčení, ale už nikdy k momentu setkání s Reglerem. Kniha vyšla v roce 1958 ve východním Berlíně. Stále zůstávala oficiální interpretací komunistické strany, přestože sama byla v rámci československých čistek v roce 1952 zatčena a propuštěna z vazby až po 15 měsících. V knize uvedená tvrzení se navíc ukázala zcela bezcenná.

Regler nebyl propuštěn z vazby onen den, ale deportován na jih Francie do tábora Le Vernet. Tam strávil půl roku, než byl po intervenci přátel, mimo jiné Eleonory Rooseveltové nebo Ernesta Hemingwaye, propuštěn. Spolu s Marie Louise Vogelovou emigrovali přes Spojené státy do Mexika, kde se vzali.

Regler a Kisch se setkali nejdříve ve Spojených státech, pak v Mexiku. Po paktu Hitlera a Stalina se začali hádat o strategii Stalina, především ve Francii. Kisch za-

Kisch a Regler se snažili smířit, ale ve svých postojích se již sblížili nedokázali. Kisch zůstal na linii Kremlu, Regler odkazoval na etické zásady, čímž ospravedlňoval svou rebelii vůči Kremlu. Kisch varuje Reglera, že ztrátí podporu komunistických exilových organizací – marně. K definitivnímu rozkolu došlo v roce 1942 poté, co Regler ostře kritizoval rakousko-československého spisovatele Otto Katze v časopise *Análisis*, tiskovině stalinistické linie exulantů. Kisch odpověděl pomlouvačným článkem v *Alemania libre*. Označují Reglera jako zrádce a agenta, který zradil komunisty v internačním táboře Le Vernet, aby na oplátku dosáhl propuštění. Regler byl označen za trockistu a renegáta, ztratil tím podruhé možnost publikovat, tentokrát v komunistických nakladatelstvích. Pro Reglera to znamenalo smrtelnou hrozbu, Trocký byl zavražděn ani ne dva roky předtím v mexickém exilu. Regler se definitivně zřekl komunismu.

Posléze v obtížných podmínkách žije v Mexiku. Stal se farmářem a pěstuje „banány, melouny, arašidy a... občas i knihy“, jak to popsal později v rozhlasovém rozhovoru. V roce 1945 zemřela jeho druhá manželka Marie Louise Vogelová-Reglerová na rakovinu. Následující rok se oženil s Američankou Peggy Paulovou.

Bývalému dopisovateli německé tiskové agentury DPA v Praze Lenka Reinerová později řekla: „Z dnešního hlediska je to těžce pochopitelné, ale tehdy znamenalo takové distancování v opravdovém smyslu slova zradu. Když Reglerova manželka Mieke, kterou jsme samozřejmě dobře znali, zemřela, neposlali jsme ani kondolenční dopis.“ Během války platilo heslo držet spolu proti fašismu. Pro Lenku Reinerovou muselo být takové přiznání namáhavé, autorovi tohoto článku na dotaz popřela veškeré vzpomínky na Reglera.

Do Německa, resp. do své vlasti Sárska, se Regler po válce vrátil, i když jen na chvíli. Kisch se vrátil do Prahy, kde v roce 1948 zemřel. Regler psal knihy o Mexiku, historické romány a eseje pro rozhlas. Až s autobiografickým románem *Das Ohr des Malchus* („Ucho Malchuse“) na sebe opět upozornil. Zemřel 14. 1. 1963 na mozkovou mrtvici v New Delhi, kde mu André Malraux zprostředkoval schůzku s prezidentem Nehruem.

Trvalo leta, než Regler dosáhl v Německu uznání. Možná i proto, že mu v padesátých letech vyčítal obsazování důležitých funkcí bývalými členy NSDAP. V roce 1972 natočil Georg Bense dokumentární film s titulem *Merzig-Moskau-Mexico*, 25 let poté pak režisér Peter Patzak dvoudílný hraný film *Ein brennendes Herz* („Hořící srdce“) o životě Reglera. Od roku 1994 vydává nakladatelství Stroemfeld/Roter Stern kritickou edici v 15 svazích. Reglerova neteř Annemay Regler-Reppingerová spravuje archiv jeho dopisů, fotek, rukopisů ad. v jeho rodinném městě Merzig. Historie pozůstalosti je stejně poutavá samostatný příběh, který se odehrává mezi Paříží, Berlínem, Moskvou, východním Berlínem a Merzigem. Nyní, 50 let po jeho smrti, mu bylo uděleno čestné členství v PEN klub německy píšících autorů v zahraničí během vědecké konference o jeho životě a dílu. Ocenění převzala Annemay Regler-Reppingerová, která svůj život věnovala velkmu strýci, upřímnému člověku, který celý život hledal pravdu, svobodu a spravedlnost.

Gerd Lemke, literární vědec

Venny Soldan-Brofeldt: Pietistky, 1898 (Finsko)

slední německy píšící autorka v Praze, zemřela v roce 2008.

Po druhé cestě do Sovětského svazu v roce 1936 začal mít první pochyby. Regler si všiml následků stalinistické čistky v kulturním životě. Řada lidí, s kterými se seznámil dva roky předtím, bylo sesazeno z funkcí nebo i popraveno.

Regler spoluzakládal interbrigády, které bojovaly ve španělské občanské válce na straně republiky proti Francovi a fašistům. Ernestu Hemingwayovi ukazuje frontu, když americký spisovatel sbírá podklady

Reinerová ve své knize *Grenze geschlossen* („Hranice uzavřeny“) popsala krátké setkání s ním na policii během zatčení.

„Velice domyšlivý člověk. Nevím, co chcete, Reglere. Já jsem zatčen jako Vy.“

„Jýž? Vypustí překažen a výraz jeho tváře se okamžitě mění. „Já jsem myslel – myslel jsem si, že jste přišla protestovat. Vy jste přece Češka.“

„Ano, zatčená Češka.“
„Pak se vrací beze slova na své místo a už mi nevěnuje ani pohled. Já se ale nemůžu zbavit nepřijemného pocitu. Moc mě nepře-

stával názor strany, že se Francie musela obětovat kvůli dekadentnímu buržoaznímu politickému vedení. Regler, který mluvil dokonale francouzsky a byl obdivovatelem francouzské kultury, označil komunistickou strategii za cynickou.

Ve svém diáři si Regler 11.-13. 6. 1940 zapsal: „Egonek argumentuje odpoledne slabě.“ Regler následující dny polemizoval s Kischovými argumenty, které zastávaly stoprocentní linii strany a označuje Kische jako „symbol omezenosti a metod protivníka“, „milého i když chátrajícího“.

Frustrace v bohatství

Už Oswald Spengler si všiml, že civilizace procházejí obdobími, kdy je náboženský nahrazeno humanními pocity a náladami, metafyzika kázáním mravů a sociální etikou. Zkušenosti minulého století a nakonec i dodnes přetrvávající režimy ukazují, že i negace těchto hodnot může vést k pokusům, naštěstí doufáme že jen relativně krátkodobým, budovat kulturu a civilizace. Je dobré si uvědomit, že republikánský ideál z 19. století, na kterém je dnešní západní politika založena, má velice málo co dělat s vyzkoušenými tradičními formami vlády jako s antickou res publica, stejně jako dnešní demokracie má velice málo společného se starými demokraciemi antickými, vikingskými či s demokraciemi švýcarských kantonů.

Umění vlády je dnes, přesně podle Spenglerova postřehu, nahrazeno různými způsoby uplácení mas materiálním blahobytem. Toto uplácení je kupodivu všeobecně chápáno jako správné a legitimní a nikdo se nad ním nepozastavuje. Někdy tok státních prostředků směřuje k několika jednotlivcům a tehdy zločin pro nikoho problém rozpoznat, že se jedná o zločin a pro mnohé to je dokonce ten největší problém naší společnosti, který se nazývá cizím slovem korupce. Přitom ono masové uplácení je daleko horší a nebezpečnější druh korupce, který jde přímo proti duchu demokracie, a tím vlastně znemožňuje její existenci. Demokracie je totiž ze své podstaty závislá na svobodných lidech a tudíž v tomto prostředí zákonitě nemůže fungovat. Zkorumpovaný člověk nemůže být svobodný, nýbrž je závislý na prostředcích, které mu dle slibů, nářady a možností vládců, přiděluje stát. Takový jedinec nemyslí na zájmy obce a společnosti, myslí jen na to, co považuje za svoje dobro, tj. jak vytáhnout ze státu co nejvíce prostředků a výhod, pokud možno více než ostatní.

Materiální bohatství, jak ukazuje historická i naše každodenní hořká zkušenost, má navíc tu nevýhodu, že je pouze kvantitativní, tedy vždy relativní. Máme tendenci porovnávat naši majetkovou situaci jen s

těmi, kteří jsou na tom po této stránce lépe než my, a z toho nutně musí vzniknout pocit nespravedlnosti. Vždyť bohatší lidé nebo národy určitě nejsou o nic lepší než my, obvykle je tomu právě naopak!

Ve většině kulturních společností v historii tento pocit nebyl tak bytostně frustrující jako dnes, kdy je materiální bohatství měřítkem všeho a jediným cílem společenského i soukromého snažení se stává jeho zvětšování. Stavět společnost na materiálním blahobytu, štěstí, vědeckém humanismu, sociální etice a vůbec na kvantitativních hodnotách je tedy nevděčná, nebo spíše nemožná úloha. Vytčených cílů se sice dosahuje, ale ani ty největší primitivní to v důsledku nemůže uspokojit. Už jen vědomí existence těch, kteří mají zmíněných komodit ještě více, způsobuje nespokojenost. Tím se zároveň názorně demonstruje plytkost těchto cílů. Je tedy asi víceméně zákonitě, že dnešní politika nás deprimuje. (Pozoruhodné přitom je, jak lehkomyslně se přistupuje k používání sekulární demokracie bez znalosti jejich skutečných principů. Doporučuje se demokracii vyvázet a zavážet ji ve třetím světě stejně tak jako ve Východní Evropě nebo v Rusku, předpokládá se, že jde o jakýsi samospatitelný princip. Přitom zkušenosti skoro celého minulého století jasně ukázaly, že se spíše jedná o velice nebezpečný experiment.)

Málokterá společnost měla kdy odvahu existovat bez nějakého metafyzického principu. Málokterý, pokud vůbec nějaký, úspěšný vůdce minulosti byl si troufal postavit svoji vládu na sekulárním základě. Egypťští faraoni, nebo babylónští králové byli pokrevními potomky bohů, pokud se nejednalo přímo o bohy. Židovští starozákonní králové vládli na základě instrukcí, které ti schopnější dostávali přímo, ostatní prostřednictvím proroků od Boha. V Číně byl císař Sysem Nebes. I v demokratickém Řecku se mohl stát vládcem jen miláček bohů, proto byla volba losem oblíbenou – a jak zkušenosti ukazují, vůbec ne špatnou – cestou k nalezení vůdce. Evropské králové ve středověku i novověku se stávali vládci Boží milostí. Ani v republikánském

Římě si nikdo nedovolil učinit důležité vládní rozhodnutí bez rady a souhlasu bohů. Je to celkem správné a logické. Skutečnost, že lidé mají chyby, jsou slabí, hříšní, chamtiví a sobečtí, je všeobecně známá určitě už po několik desítek či stovek tisíc let. Bez Boží opory a rady nemůžou být myšlenky a rozhodnutí vládců o nic lepší než ty moje nebo třeba toho pána, který tuhle tak pěkně a rozhodně mluvil o politice v hospodě.

Dochází k situaci, která není nepodobná zážitkům v dospívání. Pro děti bývá hrozný šok, když zjistí, že rodiče nejsou boží, ale jen obyčejní lidé. Pro některé z nás to je to dokonce ta největší rána, z které se třeba pořádně nevzpamatují až do konce života. Dokonce i učitelé by měli své lidství co nejzářivěji skrývat. Jak se pamatují se svých školních let, tak zjištění, že soudruzká učitelka je tvor z masa a kostí, s běžnými lidskými fyziologickými projevy, chybami a neřestmi, mívá ofensivní vliv na psychiku žactva a obvykle vede k rozvratu kázně a mravů celé třídy. Opírat svou autoritu o fyzické nebo duševní přednosti, at už domnělé nebo skutečné, bývá vratké a nejisté, to platí nejen pro politiky.

Samozřejmě existují jisté postupy jak tento handicap zmenšit. Pokud nevěříme v Boha, vhodnou náhrádkou může být Dábel. Vedle četných moderních pokusů o satanismus představuje Dábla většinou nepřítel, at už vnější nebo vnitřní. V dobách nacionalismu to může být sousední stát nebo národ, to mimochodem je stále velmi silný argument u nás, Žid nebo Cikán jsou tradiční a stále oblíbení představitelé toho obrazu. V dobách studené války už jen existence satanistického sovětského bloku dávala západním demokraciím náznak transcendentálna a smysl jejich existence. Dnes je situace v tomto ohledu paradoxně o mnoho horší. Takový Taliban, Severní Korea, nebo Sadám Husajn, byť si o nich neděláme žádné iluze, nutnou démoničnost prostě postrádají, Putin nebo Lukašenkou jsou jisté zločinci, ale že by to byli Dábové?

V anglické demokracii se zase až donedávna vládnoucí vrstva pěstovala zhruba stejným způsobem, jako se chovají úspěštilí psi, koně nebo dobytek. V prestižních vzdělávacích zařízeních se vychovávali politici, totiž vybraní lidé, kteří ovládali skrytý takt věcí i tichý chod mínění a ideálů. Různé módní vášně

vyvolané rozličnými moderními běsy mohly lomcovat masami, vláda sestavená z těchto elit, spíše stavovská aristokracie než demokracie, však dobře věděla, jak tyto síly zkrotit a pokud možno je využít ve prospěch společnosti. Vše se dělo s taktem, za použití jemných a přitom účinných způsobů a prostředků. Proto měla vláda v Británii tradičně důvěru a respekt. Toto precizní umění ale dnes bohužel i v té Anglii, zdá se, zapomněli a i tam ho zredukovali na *chleb a hry*.

I v dnešní společnosti se bezpochyby vyskytují tajemné a svým způsobem transcendentní veličiny, bohužel se ale znovu a znovu ukazuje, že jsou to jen mléké idoly. Byly a jistě ještě budou činy pokusy, jak vytvořit náboženský systém na základě peněz, rozumu, vědy, národa, rasy, humanismu, sociální spravedlnosti a dalších podobných, na první pohled lákavých, ve skutečnosti ale pochybných a plytkých hodnot. V podstatě vždy jde o to samé, jen trochu jinak vyjádřené, praktické provedení přesto vykazuje značné rozdíly. Dobrým a známým příkladem takových snah je bolševický nebo nacistický pokus vytvořit jakýsi zvrácený moderní pseudonáboženský systém s Písmem, dogmaty, svatými, rituály, krvavými oběťmi a jinými obvyklými sakrálními atributy. Dnes se i my, kteří v takovém systému žili a nějak fungovali, jen podivujeme tomu, jak hrůzná a směšná zároveň takové snažení bylo. Dnešní stále silnější volání po návratu podobných pořádků jen ukazuje, jak je pro mnohé bolestně žit bez vrchnosti nadiktované víry, být by to byl takový paskvil.

V západním světě má dnes k náboženskému systému kromě přírodních věd, které jsou spíše na ústupu, asi nejbližší ekonomie. Ta je postavena na základech zcela nadpřirozených fenoménů a k jejímu fungování je třeba kolektivní víry a všeobecného uznání jistých nadmyslových hodnot. Ekonomie, už jen tím, že vyznává pouze kvantitativní měřítka, která ze své podstaty nemůžou vytvářet trvalé hodnoty, snad nejlépe ilustruje slabiny současných hodnotových systémů. Jejich uplatňování vede jen k frustraci, kterou jsem se pokusil popsat výše a která tak dobře charakterizuje naši současnou civilizaci.

Jan Hájek

Myoni

Nesou si znamení z plamenů kříže,
každý, kdo potká je, ten rázem ví, že
nejdou víc než na dřevě zkažená chátka,
ansámbl ztracenců, co nezná bratra.

Tatik jim na žebra vyhrává k tanci.
Od matky svačinu nesou si v ranci,
jablečnou sekanou, kuchařské dada,
pohříchu balené do kůže hada.

Zní sedmá neděle třetího týdne
a srdce na plotně postupně stydne.
Jestliže nepřijdou, tak ho sám sním.

Zní nultá hodina prvního věku
a já už znám pravdu, což je mi k vzteku.
Přišli už před lety... patříme k nim.

Probublance

Čistili jsme si zuby dlažbou
faksimile par excellence
vzduchem se rvaly holubice svobody
motory jim vrčely
na celý vlnobití
Vyměnit olej
hulálal Kristus na benzínce
VYMĚNIT OLEJ!
Kriste, není to Křítel?
Křestním jménem John (image je vzácná věc?)
Ale koho to zajímá
zdarma zdarma zdarma zdarma zdarma
zdarma
Všichni se zaklínali mantrou dnešního dechu
Povíslý zuby a nezhojený prsy
saj, můj miláčku!
Saj, jako bys byl Pompeiův poskok
už sekáš latinu?
(kup kup kup kup kup kup)
Nešahajte na něj
řekli by jeho hermafroditní rodiče
ale motec dávno pozřel tatku
splynuli v homogenní chromozom XYZ
misogynní antifeministku
která si řezá druhotný pohlavní znaky
na protest proti ženství
a proti tomu, že Putin už i medvědy ukládá
k zimmimu spánku
a Čína není
Přitom je mnohokrát víc než ostatní
a líže jaderný hlavice jak šmirglpapír
(kupkupkup)
Šířili jsme se internetem
jako politicky nekorektní vykřičník
až Dalajláma plakal, protože se mu srazilo
roucho
(vemsitovemsitovemsitov)
Už běžte do hajzlu!
Chtěli jsme jen jít na kafe
a co z toho máme
Zástup spisovatelů, co čeká na indický
placky

Básně Pavel Bušta

všichni vychrtlí, bledý, podvyživený
a teče z nich nikotin
No fuj
Ono bejt cokoli jinýho je lepší
a oni to vědí, přesto si namlouvaj opak
(slevaslevasleva)
Už šlehal plameny
hořely kaluže
(aspoňigelitkupane)
Tak si tu korunu vemte
sežerte si klidně celou moji peněženku
a pošlete za ty prachy dětem do Afghánistánu
aspoň lízátko
nebo bouchačku, co já vim
(!)

Nic nevím
ale bruslit na zubech je prima
Děduška Maróz jektá dásněma
Jsmo jurodivá zvířina
a naše lesy jsou hájený
a naši vrazi libaj
a země puká slápotama
a panství žije
a lana dřou
a milování smrdí
a milování páchně
a kdo říká že ne, ten zatluoká hřebíky do hlíny
a stroje věští
a rekvizity kulminujou
a kopyta srší
a dál a dál a dál a tak tak dál
a a a a ...a? A vlastně to s tro-
chou kyseliny za nehtama šlo.
A jaký byl tvůj den?

Dvojtváří
(naším světem)

1
Proleze dveře v průvanu
mlátí
o zdi.
- Zůstaň tu se mnou.
- Zůstanu.
Když budeš prosit, tma se zpozdí.

Prázdný dvůr,
na šňůře čtyři podprsenky.
Obchází oči kaluží
- Pojď dovnitř! Minulost leze ze skruží.
Pořvávají vrazi z Nuslí.
Chladne vzduch a psi už uslí,
voda stojí, led je tenký.

2
Tak to víceméně nebylo,
ale od té doby uvadlo už mnoho trní.
Sedím ve vlaku
na trase Praha – Babylon

a všichni, kdo tu cestujeme,
cestujeme neuplní.
Píšu a má slova syčí patosem,
vim, jsem sentimentální blázen a není mi
pomoci.
Jenže neznám vzpomínky bez bolesti,
slzy živí vše, co stalo se,
a jestli chci doufat, musím být vzhůru dlou-
ho do noci.
Tahle chutná jinak než tehdy.

3
Lidé, ta havěť města,
města, jež nezná slítování,
města, co buší,
ale nemá jazyk, jen litry potu.
To jazyk má botu,
ne bota jazyk.
Život jde dál,
život je návyk
a horké čelo jedné hlavy
rozpad času nezastaví.

Vzalas mě za ruce, mrazem zkrhlá.
- Ne, teď ne.
Tančí suchá jehla
po desce přečerné
se vztekem náboje.

Sudičky mizerné!
- Pověz mi, kdo to je?
(trochu rozpačitě)
- Naděje. Král. Naše dítě.
- Nelží si, zbývají sotva měsíce.

4
Eufrát,
konečná stanice.
Mé průplavy přičetnosti
výhrzně se už.
Jsem dojemná kupa kostí
potažená kůží.
Uvázal jsem oprátku na slepé vývojové větvi
polorozbořené dálnice.
Perfektní šance zbláznit se
v odstavném pruhu!
Ještě si zakouřit a nohy podložit
Darwinovým O vývoji druhů.

U tvorů odpadlých z říše Matky
nelze jít jinak
nežli zpátky.

5
Význání, plné kazety,
nerozkvetlá embrya.
Jednou, snad jednou...
- Zase ty?
- Ne zase.
- Navždy já.

6
Vím, na to nemám,
jsem příliš slabá nátura.
Popadnu kufr
s nálepkou Psychická fraktura
a vydám se s ostatními psy
apokalypsy
hledat ten svůj zikkurat.
Na recepci už je plno
polomrtvých jazyků
a v garážích pro proroky
celá stáda oslíků.
Poslední, čeho se tady chci zbavit, je víra.

7
Dostal jsem svoje okno,
z něhož můžu zírat.

Jak krkavci pravdy moknou...jak dějiny dějí
se...jak křičují Ježíše...jak zas šlapou o Má-
ji...jak rakety létají...jak farmáři bláto sklízí...
jak je duše skoupá...

Osvícení zjitra mizí,
radiace stoupá.

Já seděl smutně u vína
(gellnerovská variace)
Já seděl smutně u vína
a slyšel hlasy, co do prázdnoty zvou.
Můj pohled trpně zhasinal.
Já seděl smutně u vína
a číšník držel ruku mou.
Vždy když jsem hlesl: „Napít...“
přiblížil číši k suchým rtům.
Nač střízlivý se stále trápil?
Vždy když jsem hlesl: „Napít...“
ubral jsem života svým dnům.
Utéci, zmizet; ubít to prázdno,
cokoli, jen ne pořad být.
Pohlédnout znova, snad postě na dno.
Utéci, zmizet; ubít to prázdno,
cokoli, jen ne pořad žít.
Prašivá skepse, o to víc,
když necháš ji maso rvát.
Polyk s chutí světla svíc,
prašivá skepse, o to víc,
když máš ji tolik rád.

Duchaplný básně

A pak si sednou
k psacímu stolu
zalitují, že nemaj dost dioptrií
na to, aby si mohli nasadit brýle, vypadat
inteligentně
a s pocitem samaritánství
si vytahují ze zadku duchaplný básně
Už mám toho jejich ducha plný zuby
Revoltu najdu v dolním šuplíku
vedle hromádky svých nehtů
které s laskou skladuji
na časy atomové války

Funkční mechanismus vzpoury
existuje jen v demenčních recyklačních básních
Napišu poému o tračniku
Nejlustší části
lidského stěva, trávenino
Posledních dnů vyčerpaný feces
tuhé kompaktnosti
koňoviti! celulózo! Molochu! symbiotické
mikroorganismy!
Viděl jsem nejlepsi tračníky své generace
(příčný (c. transversum), sestupný (c. de-
scendens) a esovitou klíčku (c. sigmoideum))
kterak hledají pandemonium tuhé stolice
andělské hipstery
kteří zbožňovali Ginsberga
přestože ho nikdy nečetli
jeden a půl metru dlouzí
72 hodin od požití
nastává konec
Svatý! Svatý! Svatý!
Svatý tračniku! Svatý Bušto! Svatá mi-
krofloro! Svatí svatí! Svatý apendixi!
Svatý kyčelníku! Molochu, molochu,
zhoубо hoven! Svatý svatý svatý!
Stačilo
zadat heslo tračnik
do wikipediae
modly současných básnických on-line inte-
lektuálů
mít pořiderní znalosti o literárním under-
groundu
tvářit se znechuceně
Ne
nikdo nemůže prohlásit
že tohle je duchaplný
že já jsem duchaplný

To je proč
nacházím útěchu
v demenčních
recyklačních básních

Odplivni si a nekoukej
Byl jsem - eram - a skrze
snažení budu.

Ero.
Éros. Tiká.
Dál se svlíká. Rudochvějno svých rtů
nabízím hluboko pod cenou
Znáš se s tou ženou. Touženou.
Aby mi rozkvetla, sešel jsem ze značených cest.
Alena iacta est.
Nejsem její první, jsem její nultý.
Pomník Všeohobytina, vztyčený totem.
ZAVŘENO - INVENTURA
Jen pro mě jsou tu masné puity.
Dál kouřím cigaretu
s pachutí v ústech
v tomhle životě před životem.

Druhorepubliková mentalita

Kdysi dávno, ještě za studií, se mi dostal do rukou katolický časopis Rád z let 1938-9 (vycházely tam mj. i první verše Františka Hrubína). Nebylo to úplně jednoduché: vybaven řadou razítek a pečeti z katedry české literatury Filozofické fakulty, kde jsem tehdy studoval, vypravil jsem se za ním do Univerzitní knihovny, kde mi kouzelný šem otevřel ocelová vrata trezoru (obrazně řečeno), v němž bylo schováno to, co bolševické načalstvo považovalo za nevhodné pro prostý lid, tj. skoro všechno.

Dojem z četby byl úděsný. Publicisté a spisovatelé, kteří do Rádu psali (byla mezi nimi i zvučná jména) nebyli samozřejmě ani náhodou žádní sympatizanti s Hitlerovým Německem. Jen měli dojem (ne zcela neoprávněný), že oficiální První republika se ke katolíkům chovala macešsky, a že její ideologie má své velké mouchy (i na tom něco bylo). Z toho vyvodili, že teď, když se CSR zhrou-

tila, nadešel čas, aby se pořádně emancipovali od svých někdejších protivníků a postavili konečně existenci druhé čs. republiky na pevné a spolehlivé základy. Na tom ale už nebylo vůbec nic, byl to zcela výstřední nápad: druhá republika byl vyměněn necelý půlrok života, každý trochu přičetný člověk si tehdy mohl předem spočítat, že tomu tak bude a co přijde potom. Autoři Rá du, opojeni zjištěním, že to, co odedávna tvrdili, se nakonec vyplnilo, se chovali jako všichni dlouhodobě frustrovaní lidé: prováděli bojový indiánský tanec na zádech poražených protivníků a ani si přitom nevěšili, že protivníci jsou na zemi a nemohou se pořádně bránit. Klasický příklad falešného triumfu, který si každý slušný člověk ve vlastním zájmu odpustí. Kdosi se tam např. pohoršoval nad tím, že tehdy už mrtvý Karel Čapek měl (před smrtí) tu drzost, že požádal o katolický pohřeb. Čtenářský zážitek, na jaký se nezapomíná.

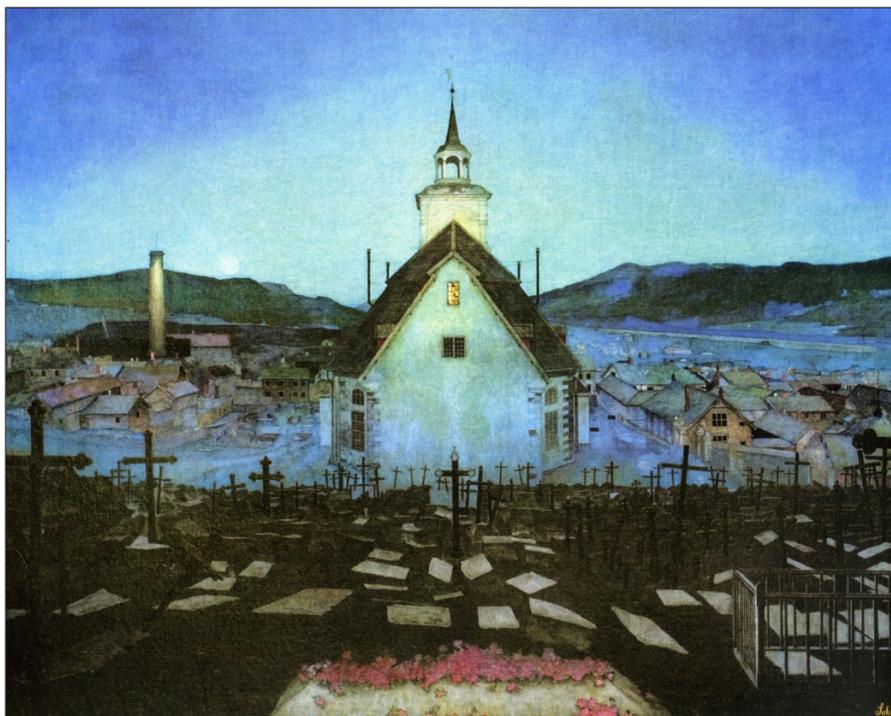
Bohumil Doležal

Jistě, dnešní doba je jiná, méně dramatická než podzim, zima a předjaří let 1938-9. Ale přesto: co je u nás – stejně jako po září 1938 – lidí, kteří mají dojem, že všechno věděli už při nástupu „pravice“ v roce 2006! Co je u nás těch, kteří všechno věděli už když se v roce 1992 zhroutil *Pravda a láska* a nastoupil hmotářský kapitalismus! A přidejme ještě ty, kteří všechno věděli už v roce 1989, kdy bylo bez rozmyslu zavrženo i to dobré, co přinesl „socialismus“. A ti všichni mají v posledním půlroce jásavý pocit, že na jejich slova nakonec došlo a otvírá se cesta k zásadní reformě. (Na tom, jaká by měla být, se ovšem už neshodnou).

Těm kteří teď, se stejnou dětskou bezstarostností jako jejich předchůdci z let 1938-9, tančí vítězný indiánský tanec na zádech svých poražených odpůrců, se sluší připomenout, že v roce 1989 byl svržen nelidský orientální režim, který k nám byl (jistě, za naší mohutné spoluúčasti) importován z východu. Polistopadové období mělo spoustu slabín a nedostatků, které se čím dál tím jasněji projevovaly za slabých vládnů Vladimíra Špidly, Mirka Topolánka a Petra Nečase. To ovšem nijak neospravedlňuje indiánské manýry, které už drahnou dobu vévodí např. komentářovým stránkám *Práva*, ale zdaleka ne jen tam. Tak například Ondřej Štindl uložil před časem v *Lidových novinách* Petru Nečasovi mnohaleté pokání a odřikání, a to jako podmínku pro případný návrat do politiky, o nějž dotyčný neusiluje. Petruška Šustrová hovořila triumfálně o „bývalých poslancích“ a „bývalé předsedkyni PS“ ve chvíli, kdy PS ještě ani nebyla rozpuštěna. Klasické projevy druhorepublikového ducha, tentokrát je ovšem řeč o druhé České republice Miloše Zemana. A mimochodem, cítím (v této souvislosti) už dlouho potřebu nahlas říci, že způsob, jakým se u nás v médiích od léta zachází s Petrem Nečasem, je zbabělý a hnusný a jako takový bude určitě jednou po zásluze oceněn.

Pocit, že na jeho slova konečně došlo, má čas od času každý z nás. Čím déle trvá, než na jeho slova dojde, a čím víc pak vyvádí, tím méně je to pravda. Na pořadu dne jsou dnes jiné věci a hlavně, na obzoru jiná nebezpečí než ta, nad nimiž se hysterickým rauš pravě domníváme triumfovát.

reflex.cz 17. září 2013

Harald Sohlberg: Noc (Kostel v Roros), 1904 (Norsko)

www.facebook.com/makladatehstvi.portal
www.portal.cz

**Soma Shamdasani
C. G. Jung –
Život v knihách**

Knihy vychází z unikátních, dosud nezveřejněných Jungových rukopisů a z faksimile knih z Jungovy knihovny. Které mu byly inspirací při promyšlení psychologických a filozofických konceptů. Znovu se setkáváme s ukázkami z tzv. Černých knih a z Červené knihy, s knihami, které Junga vedly ke studiu nevědomí, s texty gnostickými a alchymickými i s klasickými rukopisy orientální moudrosti.

**Carl Gustav Jung
Červená kniha**

Černá kniha

Červená kniha zaznamenala od prvního vydání v r. 2009 celosvětový úspěch a řadu mutací v mnoha jazycích. Stejně populární jako velkoformátová kniha v podobě středověkého foliantu s Jungovými vlastnoručními kresbami je ve světě její čtenářská edice, která obsahuje pouze text bez grafického doprovodu, který ovšem o to víc vyniká svou profetickou a silou obraznosti a jazykové barevností.

**Karel Hrbáček
Jiří Příbáň –
Tyranzovaná
spravedlnost**

Rozhovory s profesorem právní filozofie u Cardiffu Jiřím Příbáním se snaží pojmenovat mřížné nedůly naší společnosti. Oba aktíři se zabývají např. rolí soudce, stavem české společnosti, neprofesionální politiky, postavením a rolí Emopy ve světové politice a dalšími tématy. Rozhovory vznikly v průběhu posledních deseti let.

WYCHÁZÍ SOUČASNÉ JAKO E-KNHA.

Žádejte v knihkupectvích nebo objednávejte:
Portal, s. r. o., tel.: 283 028 203, e-mail: obchod@portal.cz

KNHUKUPECTVÍ PORTÁL:
Jindřichská 30, Praha 1
Klapkova 2, Praha 8

portal

pokračování ze strany 1

zcela ignorují anebo jej staví na hlavu, a přitom často neznají ani noty. Uplně mne šokovalo, když třeba Robert Wilson, který proslul tím, že postavy nechává plout vzduchem po jakýchkoli pravoúhlých siločárech s jednou rukou dopředu a jednou dozadu a s chůzí, kterou zřejmě odkoukal od provozochodců, prohlásil, že ho v podstatě hudba nezajímá. Prostor pojímá výtvarně, vymezuje světlem a situace koncipuje podle děje a ty se prý na hudbu vždycky dají napasovat.

Pokud je řeč o panu Wilsonovi, vidíte, jak vznikají legendy – přes jeho naprosto zrůdnou metodu se stal slavný. Vzpomínám na spolupráci při *Kátě Kabanové* v Národním divadle, kdy jsem musel poslouchat hodinové debaty o tom, jestli ten malíček má třet v „45“ nebo „25“ stupňovém úhlu. Opravdu hudbu podle mého názoru příliš nevnímám, soustředil se pouze na to, aby mohl se svými figuranty nastavovat reflektory. Muselo se v podstatě asi na tři neděle přestat večer hrát a vše muselo ustoupit jeho vůli. Pro mě osobně to byl příklad, kdy vizuální stránka inscenace zcela zásadně nekonvenovala se základní myšlenkou Janáčkovy díla. Přesto připouštím, že například inscenací opery *Osud* docílil intenzivního vizuálního vjemu, který prezentaci v podstatě velmi těžko uchopitelného příběhu ve výsledku pomohl.

Je to smutné, ale v jednom má pozitivní přednost – nechává postavy v dobových kostýmech. Teď jsem absolvoval v Hamburku cyklus 10 Wagnerových oper u příležitosti jeho jubilea a musím konstatovat, že zatímco všechny inscenace poznamenaly strach z historických kostýmů, jediné jeho režie *Parsifala* měla tradiční kostýmy, byt stylizované, ale samozřejmě byly tu jiné problémy – úplně eliminoval rekvizity, žádný pohár s krví Kristovou, žádné posvátné kopí, Gurnemanz stál po celý večer na jednom místě a pouze „pracoval“ s rukama a také Kundry v podstatě ležela na jednom místě, oblečena sice v dlouhé róbě, ale zase ji měla na sobě, ať už v situaci kajčnice, anebo svůdnice. Pro mě byl ovšem horší třeba Konwitschnyho *Lohengrin* situovaný do jedné školní učebny, kde snad šlo o nějakou předem domluvenou školní hru, kde byli všichni ve školních uniformách včetně Ortrudy a Elsy, rytíři v krátkých kalhotách, král s papírovou korunou na hlavě a rákoskou v ruce, snad to byli učitelé či snad dokonce organizátoři této podivné školní podívaně.

Jsou ovšem ještě mnohem drastičtější koncepce, kde se dějí na scéně věci, které s operou vůbec nesouvisí. A jsou pouze prvoplánově nevkusnou provokací. Bohužel jsem se s tím mnohokrát setkal na nepřestížnějších operních scénách.

Máte pravdu. Tak třeba v Paříži při *Kátě Kabanové* měl „hlavní roli“ jakýsi bezdomovec, který se hrabal v odpadkových koších a teď při *Lohengrinovi* v Mnichově zase Elsa během prvního dějství stavěla jakýsi rodinný domek, pobíhala po jevišti v montérkách a kladla cihlu k cihle, pečlivě je prokládající maltou a vůbec jí nevadilo, že se nad ní stahují mračna, jsouc nařčena z vraždy vlastního bratra, práci přerušila nakrátko, jen když musela vyslechnout *Lohengrinovu* podmínku anonymity, aby ho poté ihned do práce zapojila a rovněž tak Ortrudu, když se jí tato lživě vevěřila do přízně, a tak obě pilně kladly cihly a špachtli příkladaly maltu. Zvlášť komické bylo, že potom, co byla Božím soudem Elsa očištěna, do práce se zapojili všichni královští strážci, zde tedy uniformovaní policisté. Tento nápad postavit domek kompletně do satební noci ovšem dostal opravdovou „korunu“ ve chvíli, kdy *Lohengrin* jsa poslušně nějakého příkazu sekty, která ho řídila, popadl kanystr s benzínem, benzin nalil na satební lože i do darované kolíbký, škrtl sirkou a celý dům se ocitl rázem v plamenech. Klobouk dolů před jevištní technikou i odvahou nechat na jevišti plápolat oheň, ale nemohu se smířit s představou, že by rytíř sv. Grálu se stal žhářem, tedy opravdovým zločincem.

To Neuenfels v Bayreuthu šel ještě dál: z rytířů udělal potkany a z Elsiných družek bílé myši. Z principu většinou do práce režiséři nezasahují, snažím se porozumět jejich koncepci a respektovat jejich práci. Pouze v případě, že z režisérovy strany nejde o rozumný koncept nebo smysluplný výklad, zásadním způsobem zasáhnou.

Jde jen o různé nuance jedné scéne představy, že režisérova koncepce, čím odlišnější, tím lépe, tvoří podstatu inscenace, a tudíž rozhoduje v konečné podobě o úspěchu představení. Já vidím ročně stovky operních představení a je mi líto, jak se operní režiséři zformovali do jednoho šilků, všichni tvoří víceméně stejně, vše se obléká do dnešních kostýmů, vše se odehrává v sektorovém nábytku připomínajícím nádražní čekárnu nebo vybavení nějakých úřadů či cestovních kanceláří. Píše se na počítacích, telefonuje se z mobilů a přitom, když je to nezbytné, se mává meči a buší se do štítů.

Pokud mají inscenace smysluplný, byť kontroverzní výklad, dokázaly mě vždycky nadchnout, svým způsobem mi „věst ruku“, jsem ochoten je přijmout. V případě, že nedojde k souznění mezi všemi složkami, které se na inscenaci podílejí, musím pak zvážít, do jaké míry bude má vlastní invence přínosem.

Tak už to na světě chodí. Je tedy proto třeba držet hubu a krok. Spisovatel Pavel Kohout v jednom z posledních fejetonů – „trilobitů“ – to nazývá fenoménem souhlasu. Vysvětluje tím masovou podporu totalitních režimů, proč lidé chodili k volbám a hlasovali pro jednotnou kandidátku, proč chodili do průvodu na 1. máje a proč před tribunou skandovali v extázi: „Ať žije KSC!“ a proč v létě jezdili na brigády sbírat červené larvy mandelinky bramborové coby „amerického brouka“. A v umění to platí dvojnásob, tady si nepaměť, platí tipletem ono přísloví: „Či chleba jíš, toho píseň zpívej!“

To máte těžké. Nikoho neodsuzuji, je vždycky třeba zvážít, komu takovým radikálním odmítavým postojem prospějete. Komu a čemu. Já osobně mám své mantinely, své hranice, své zásady, za které prostě nejdu. Děj se, co děj.

„Dáme si ještě panáka, co říkáte?“

„Dobrá,“ podotýkám.

A pan asistent lusknutím prstů přivolá číšníka: „Pro pány každému dvakrát dvojitou a pro mě dvě deci bílého.“

„A ještě jednoho turka,“ zahlaholím.

„Už mám zase abstrák, jsem totiž na kofeínu závislý.“

„Kolikátou kávu již pijete?“

„No, tak patnáctou šestnáctou.“

Můžu ještě k těm dirigentům? Svého času byl Riccardo Muti, tehdejší šéf milánské Scaly, pověstný tím, že rigorózně odmítal transformace děje či doby a každého režiséra s takovými koncepcemi vždy vyhodil. V Salcburku prý dokonce odmítl dirigovat *Tita*, na kostýmované zkoušce. Já ale přesto aktualizace rozlišuji. Beru je, když mají hlavu a patu, když nejsou v rozporu s textem opery. Mám na mysli třeba Herheimova *Parsifala* v Bayreuthu anebo Carsenovu inscenaci *Ženy bez stínu* ve Vídni.

Chápu, že v rámci postmodernismu vzniká určitý nárok na svévoli, jde ovšem o míru. Naprosto nepřijatelné jsou pro mě jakékoliv rozpor mezi scénickým jednáním a textem, právě tak jako posuny v čase a místě děje, a co už vůbec neakceptuji,

Dvě vdovy - zleva Jana Sibera (Karolína) a Maria Kobielska (Anežka)

foto Hana Smejkalová

jsou změny děje, jako když třeba v Curychu Jenůfa na konci opery Lacu, namísto, aby s ním vykročila do společného života, zapudí coby původce všeho zla. Beru a akceptuji do značné míry na jevišti krev a nahotu i zvýšenou míru sexu, ale naprosto nepřijatelné jsou pro mne třeba koncepce a la pojetí režiséry Doris Dörrrie u mnichovského *Rigoletta*, kdy z dvořanů udělala opice, anebo již zmíněné myši a potkany. Anebo současná obliba invalidních vozíků: v Cottbusu byla na „kriplkáře“ rusalka do doby, než ji ježibaba naučila chodit, v Brémách byla dokonce Emilia Marty na invalidním vozíku celý večer upoutaná. A „kriplkáři“ se množí jako houby po dešti. Teď jsem byl ve Vídni na Verdiho *Attilovi*, zde v posledním obraze byli na vozících dvě z hlavních postav, Odabella dokonce slepá, třetí měla takový ten opěrný vozík, co se tlačí před sebou. V nové inscenaci *Maškarního plesu* ve Scale byla na vozících řada osob, které v tamní režii při svém velkém monologu většinou Ulrica „zázračně“ uzdravovala a na invalidním vozíku byl i Mr. Ford ve *Falstaffovi* na festivalu v Salcburku.

No vidíte, jak se kuriózní nápady dokážou uchytit, jak se šíří a navzájem inspiřují. Cha cha!

A co byste dělali, když by vám takový režisér přišel s nápadem, na kterém by měl postavenou režijní koncepci celé inscenace, jako třeba, že bude Emilia Marty ochrnutá na vozíku anebo že bude Elsa v *Lohengrinovi* slepá, jak tomu bylo při poslední inscenaci ve vídeňské Státní opeře.

Asi bych se mu to pokoušel rozmluvit, ale opravdu nevim. Vyhodit někoho, když už má podepsanou smlouvu, je dosti obtížné. I po právní stránce. Nehledě na to, že se žilna představa, že si dirigent hledí not a do toho, co se děje na jevišti, režisérům nemluví.

Jistě, všichni mlčí, pokud si ovšem vůbec něco myslí. Skladatele a libretisty tak zrazují všichni, kteří takováto zvěrstva akceptují anebo připouštějí. Znovu se potvrzuje, že se vyplácí víc „mýlit se s dobou, než mít pravdu proti ní“.

Chápu, že všichni, co svůj profesionální život spojili s divadlem, operou, raději mlčí, než by šli čelem proti zdi a riskovali tak, že se znemožní, že přijdou o svou milovanou práci, protože těch, co číhají na každé uvolněné místo v branži se vždy najde dost, všichni jsme nahraditelní a každý ví, že se v umění stejně jako všude jinde za všechno musí tvrdě zaplatit a protože tvůrčí radost pro opravdu talentovaného umělce nemůže nic nahradit, chápe každý, že je pro něj menší obět kývat a usmívat se a přitom si myslet své, než riskovat, člověk by mohl o pracně vydobyté tvůrčí pozice přijít. I tady platí ono osvědčené ponaučení: „Když chceš něco říct, tak mlč!“ Já se však s tímto nedokážu ztotožnit.

Tak už to ale v umění, a nejen v umění, ale i v politice chodí.

Je mi ovšem záhadou a nemožu tomu přijít na kloub, proč nejen intendanty, ale i kritika svůj někdejší odpor proti režijním vyložením překonala a začala dělat režisérům spíše ochranné, propagátory a advokáty a snaží se všelijak jejich koncepci vysvětlovat a obhajovat, aniž by poměrovala míru únosnosti.

Těžko říct. Zase na druhou stranu jsou na repertoáru inscenace třicet čtyřicet let a ty jsou z dnešního pohledu pochopitelně konzervativní, ale v obecnost mají stejný, ne-li i větší ohlas, ale obě diametrálně odlišná pojetí leží klidně vedle sebe a při volbě návštěvy hrají roli dirigenti a zpěváci a pro návštěvu opery režie nehrají v podstatě žádnou roli. Do kostela se taky nechodí podle toho, jaký kněz mši celebruje. Režie byly z vědomí diváků víceméně vytěšněny pryč, ale připouštím, že se to zdá pro někoho vzrušující, když se dnes pravidelně zařazují do repertoáru sezóny inscenace, jejichž režijní koncepce přináší

něco překvapivě skandálního a tematicky zcela nemotivovaného. Nechci být zas tak moc cynický. Ale není v tom jenom prachobyčejná závist? Napadá mě taková paralela. Povídá se, že si rekla šténice: „Když už nic nezmužu, tak aspoň zasmrdím.“ A neřekl si takový frustrovaný ambiciózní režisér: „Když už nebudu mít nikdy pomníky jako ti skladatelé, tak aspoň pokáním trusem svých nápadů jejich díla!“?

Cha cha, to jste mě doopravdy rozesmál, ale budu stejně cynický. Dnes nejlepší „režie“ je koncertní provedení. U nás v Ostravě jsme měli zkušenost s *Věci Makropulos*. Hráli jsme tuto operu koncertně několikrát za sebou, představení byla pokaždé totálně vyprodaná a diváci si vyžádali opakování v další sezóně.

Opravdu frekvence koncertních provedení v úderu, provádějí se koncertně i docela běžné tituly, nejen rarity, a taky to přijde určitě levněji. Zidle a pulty mají v každém divadle a účinkující si vezmou na sebe svoje vlastní ošacení. Ale divadlo není koncertní sál a opera přesto, že jsou hudba

Dvě vdovy - zleva Jana Sibera (Karolína) a Maria Kobielska (Anežka)

foto Hana Smejkalová

a zpěv dominantní, je především útvarom divadelním. Je ovšem pravda, že funkce režiséra vznikla až časem. Zprvu to byl jen takový inspicient, který posílal pěvce na scénu, hlásil konec pauzy a psal hlášení o průběhu představení. Tam, kde bylo nutno koordinovat pohyb, obstarával to choreograf a aranžmá si dělali pěvci intuitivně sami, pomohl jim v tom i dirigent. Je fakt, že barokní opera byla víceméně statická a teprve náročné mizanscény si vyžádaly později úlohu režiséra. Nikoho ovšem nenapadlo, že by si v budoucnu dovolil takový člověk opanovat operní scénu. Korigovat autorský záměr, zasahovat do děje a vymýšlet všelijaké aktualizační koncepce. Tak postupem doby ovládla operní divadla „poetika trapnost“.

Musíme doufat, že to pomatní priorit časem pomine, že si všichni nakonec uvědomí, že ať ome-gou každé operní inscenace je licta k dílu samému.

Zdá se, že především německé publikum vydrží hodně a že se už s postmodernismem v operních inscenacích nějak smířilo a vyrovnalo. Tím spíš byl překvapivý skandál při nové inscenaci *Tannhäusera* v Düsseldorfu teď 4. května. Obecenstvo bylo překvapeno režisérovou koncepcí, která zasadila děj do nacistické třetí říše, z *Tannhäusera* udělal režisér velitele koncentračního tábora, na rukáve s páskou s hákovým křížem, a z Venuše vysokou funkcionářku NSDAP. A do děje nějak zapojil holocaust, byla tu prý scéna, kdy nazi židé s ručnickem v ruce čekali na smrt v plynových komorách. Jak do toho všeho zapojil soutěž pěvců na Wartburgu si nedovedu představit, ale obecenstvo prý hlasitě protestovalo, nadávalo a práskalo dvěma i proto-že ti „poslušníci“ v parteru se nezvedali, prý na ně z vyšších pater vzraveli a močili, nad čtyřicet lidí prý požadovali lékařskou pomoc. Představení se sice dohrálo, ale další reprízy intendant zrušil a *Tannhäuser* se odehrál toliko koncertně. Patrně obecenstvo pobouřil ani ne tak fakt, že je tu przněno dílo, ale spíše to, že je jim připomínána třetí říše, se kterou se většina německého národa ztotožnila, a dnes by na tuto neblahou historii rádi zapomněli, prostě ji vymazali z historické paměti.

Mám o tom poměrně podrobné informace od svých tamějších přátel, vždyť jsem tam byl tři roky. Reakce obecenstva byla „nečekaná“ a všechny svým způsobem „zaskočila“. Ale na druhou stranu je vlastně dobře, že si diváci silou té nevole dokázali vynutit, že se to nakonec stáhlo.

Naši debatu přerušil zase číšník.

„Tak, Mistři, nedáte si repete? Přeci tady nebudete sedět na suchu.“

„Tak dobrá, ještě dvakrát dvojitou!“

„Tak, ještě jednou, ať se vám daří! Tak jako dosud!“

„Hlavně, abych to všechno stihl,“ dodává ostýchavě Robert Jindra.“

Nemám obavu o vaši budoucnost, ne nadarmo se říká, že „hvězda padá vzhůru“. Ale vrátme se k vašemu působení v Ostravě.“

Ptejte se!

Jak se vám podařilo docílit takovou úroveň a z ostravské opery udělat nejatraktivnější operní scénu naší republiky? Nemýlím-li se, budete tam teprve třetí sezónou?

Ne, čtvrtou. Vlastně přesně tři a půl.

No vidíte, to utíká...

Když víte, co chcete, a máte kolem sebe spolehlivý tým, tak to odsypá.

Ale přesto je to v našich poměrech zázrak. Vybudovat za tak krátkou dobu divadlo, kde se rodí jedna úspěšná inscenace za druhou. Můžete nám prozradit recept, jak na to? V čem to všechno spočívalo?

Spolehlivý recept, jak se podařilo docílit úspěchů ostravské opery, vám prozradit nemohu. Myslím si, že základem pro vytvoření umělecké úrovně je jasná koncepce směřování operního souboru a to jak po dramaturgické, hudební, tak i inscenační stránce. Jedna významná pěvkyně po hostování v Ostravě řekla větu, která patrně nejlépe vystihuje, co je podstatou úspěchu: „Tajemství této úžasné umělecké atmosféry je vaše láska k opeře a lidem.“ A já dodávám ještě k tomu – a pokora. Neváhal jsem jít do Ostravy, i když jsem měl i jiné finančně lukrativnější nabídky z různých koutů světa.

Já bych té slavné pěvkyni poněkud oponoval. Lásku k opeře a k lidem může mít leckdo, ale podle mě pro úspěšného hudebního ředitele opery je prioritou mít talent a organizační schopnosti. To musí dostat do vínku od Pánaboha, to se v žádné apatyce nekoupí.

V praxi je podle mě vůbec nejdůležitější umělecká autorita. Ta se dlouho a pracně získává, ale v „cukuletu“ o ni můžete přijít.

Dobře jste udělal, že jste šel do Ostravy, když vám tady nabídli funkci „šéfa“. Nastolil jste vysokou latku, aniž jste vyvolal válku s orchestrem a vůbec s celým ansámblem. Nemýlím se?

No, myslíte si? Začátky rozhodně nebyly procházkou růžovým sadem.

Jaké byly vaše tehdejší priority?

Bylo jich několik najednou. Především bylo třeba souboru vstřípit, že svou uměleckou pozici je třeba obhajovat každým dnem, každým představením. Nechtěl jsem nikoho poškodit, ale v divadelním provozu, a obzvláště v opeře, to jinak nejde. Na to nebyli místní zvyklí, měli pocit, že mají svou pozici vysezenou, a bylo těžko jim vysvětlovat, že budto musí přidat, anebo že se budeme muset rozloučit. Při zkouškách na *Cardillaca* jsem měl s kolektivními tělesy pravé peklo, ale neustoupil jsem ani o píď, a světe, div se, začali mým záměrem fandit v momentu, kdy jsem představení zahrál v Praze, a ohlas byl obrovský. Přinesl mi určité zadostiučinění. A když jsme potom hráli v Praze Catalaniho operu *La Wally* nebo Stravinského *Život prostopásmíka*, bylo cítit, jak to soubor motivuje. Nemusel jsem je přesvědčovat, že jejich léta zavedené mezzoforte pro mne neplatí a že dynamika musí mít širokou škálu a že pěvecký výraz musí být bohatší, že piana musí znít opravdu tiše a že forte musí diváky zvedat ze sedadel. To, že by neměl orchestr křít zpěváky, není pro mě žádný argument, podařilo se mi angažovat takové sólisty, kteří nemají problém s hlasem, vědí přesně, co chci, co mě vede k naddimenzovanosti výrazu i zvuku. Chápu moji zálibu v tempové proměnlivosti, polyrytmičnosti i v dramatické funkcičnosti pauz.

V tom právě vaše inscenace obdivuji. U Janáčkovských představení – *Její pastorkyňa*, *Věk Makropulos* a *Káta Kabanová* – jste mi dokonce otevřeli další patro ve vnímání Janáčkovy metody. Musím ještě připomenout, jak fandím vašemu pojetí, jak vždycky dokázáte hyperbolizovat výraz, jak máte chopení pro zgrotesknění každé situace, které se často jenom tak nějak sjíždělo a to i u takových titulů jako *Carmen*, o opeře *Čas fan tutte* ani nemluvě, a u *Káti Kabanové* ve scénách s Kudrjášem, Tichonem a Dikojem dostávala ironie i sarkasmus tolik poloh. Na druhé straně u *Lohengrina*, *Werthera* a *Armídy* jste docílil ve velkých oblohách vygradovanou citovou exponovanost pěveckých i orchestrálních partů.

Myslím, že si rozumíme. Vše, o čem mluvíte, je napsáno v partituru, nestáčí to ovšem jenom vyčíst a z mozku i srdce dostat do rukou. Nejdůležitější je o tom přesvědčit všechny zúčastněné umělce.

Další prioritou, ne-li hlavní, byla ovšem dramaturgie. Výběr titulů prozrazuje promyšlenou a cílevědomou strategii s důrazem na uvádění titulů ve světě sice hranych a ceněných, ale u nás prakticky neznámých. Váš úspěch tedy souvisí nesporně s rovnoměrým propojením operní tvorby klasické i moderní. Jaké trendy v dramaturgii ostravské opery sledujete?

Dramaturgie byla hned, ne-li hlavním, tak určitě podstatným pilířem naší ostravské umělecké činnosti. Bylo mi jasné, že nemůžeme abonentům sáhnout na základní tituly, některé jsme i obnovili a ty držíme na repertoáru dosud. Byly to *Prodaná nevěsta*, *Carmen*, *Traviata*, *Nabucco* a k nim jsme poté přidali ještě *Bohému*. Zatím nám chybí Mozart. Máme několik dramaturgických linií. Důležité bylo koncipovat dramaturgický výběr z dlouhodobého hlediska, nikoliv pouze na jednu sezónu. Bylo třeba vybudovat určitou kontinuitu titulů, vytvořit určitou návaznost titulů. Z autorů zvuchých jsem jenom volil ve světě běžně hraná, ale u nás téměř neznámá díla, jako tomu bylo u Massenetova *Werthera*, Gounodova *Romea a Julii* a Donizettiho *Anny Boleny*, k nim v příští sezóně přibude Verdiho *Ermani* a Schumannova *Genoeffa*. Další naše dramaturgická linie byla veristická díla korespondující do jisté míry s tvorbou Leoše Janáčka. Byly to, vedle Pucciniho *Bohému*, Giordanova *Fedora* a Catalaniho *La Wally*, na to chceme ještě navázat operou Ruggiera Leoncavalla *I Medici*. Prosadili jsme si zároveň uvedení jednoho klíčového díla opery 20. století v sezóně. Byl to Hindemithův *Cardillac* a Stravinského *The Rake's Progress*, chceme uvést Prokofjevovu *Lásku ke třem pomerančům*. Samozřejmě, že další a svým způsobem klíčovou položkou dramaturgie je uvádění českých autorů. Dominuje tvorba Leoše Janáčka, hodláme uvést *Vlčety páně Broučkovy* s restitucí posledního obrazu *Vlčety do Měsíce*. Uvedli jsme *Ariadnu* Bohuslava Martinů, na to by měla navázat příští sezónu jeho *Mirandolina*, uvedli jsme s velkým diváckým ohlasem Dvořákovu *Armídu* a chystáme Smetanovu *Čertovu stěnu*.

A co další čeští autoři?

Považuji se za patriota a jsem hrdý, že máme tolik znamenitých operních skladatelů. Bohužel se dnes nehrají a dá to hodně práce je dostat do repertoáru. Příští rok je *Rokem české hudby* a při této příležitosti chystáme koncert, kde by měla jednat být provedena Smetanova *Viola* a jednak ukázky z klíčových operních děl Zdeňka Fibicha, Josefa Bohuslava Foerstra a Otakara Ostrčila.

Všechna jejich díla dobře znám, vždyť byla za mého mládí obsazena v repertoáru Národního divadla a tehdejšího Smetanova divadla. Divadla se v té době zaměřovala na český repertoár a našel se i prostor k uvádění soudobých oper. Samozřejmě,

že byl větší počet premiér a představení se udržovala dlouho na repertoáru, bylo z čeho vybírat a vůbec by mi na mysl nepřišlo, že by tato díla někdy z Národního divadla zmizela. Neříkejte mi, že když to jde v Ostravě, proč by to nešlo i v Praze. Jsou to také tituly v oblasti moderní opery, k nimž máme velké dlhu. Je to ovšem práce na desetiletí, ale chceme-li se alespoň zčásti přiblížit úrovni světových scén, nezbyvá, než se nad tímto žalostným stavem naší operní dramaturgie hluboce zamyslet.

Chápu, že při omezeném počtu premiér se to nedá stihnout. Já si myslím, že je třeba si určit programové priority. Praha má k dispozici tři nádherná operní divadla a bylo by záhodno, aby každé z nich mělo svůj dramaturgický profil. V historické budově by se měla hrát česká klasika – především širší zastoupení děl z tvůrčího odkazu Bedřicha Smetany, Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů a vedle nich samozřejmě výběr toho nejlepšího z děl autorů jako je Fibich, Foerster, Vítězslav Novák a Otakar Ostrčil. Nemělo by se zapomínat na taková díla, jako jsou Jeremiášovi *Bratři Karamazovi* a samozřejmě je tu ještě odkaz židovských skladatelů jako je Viktor Ullmann, Erwin Schulhoff, Hans Krása a Pavel Haas. Tito židovští skladatelé byli s naším prostředím bytostně svázáni, přestože často psali na německý text. Dnes provedení jejich oper slávy úspěch v zahraničí, především v Německu.

U nás se to naprosto ignoruje. Weinbergerův *Švanda dudák*, zpívaný v češtině, měl vloni obrovský úspěch v Drážďanech, rovněž tak jeho opera *Wallenstein*. Pak jsou tu jména jako Alexander Zemlinsky, Erich Wolfgang Korngold, Ernst Krěnek, Franz Schreker, Walter Braunfels nebo Othmar Schoeck. Ta se objevují všude, jenom u nás velice sporadicky.

Ve Stavovském divadle by se vedle Mozarta měly uvádět barokní opery a takové tituly jako Weberův *Čarostřelec* a Beethovenův *Fidelio* a ve Státní operě světová tvorba v širokém záběru včetně reprezentativních děl opery 20. století i úspěšná díla současnosti. To je práce na celý život, ale je třeba ji podstoupit. Jinak hrozí, že Národní divadlo ztratí svou dramaturgickou specifičnost.

SETKÁNÍ DRUHÉ

Opět kavárna Slavia, 10. června 2013 v 10 hodin dopoledne.

Šlyšel jsem v kuloárech, že si nový ředitel ND Jan Burian hledá spolupracovníky do vedení a že počítá také s Robertem Jindrů. Takovou zprávu bylo třeba ověřit. Šel jsem se tedy znovu všichni tři ve Slavii. Pro všechny případy s diktafonem.

Vrabci si cvrlikají, že jste jeden z adeptů na řídicí funkci v operě pod novým vedením ředitele Jana Buriana. Jestli je na tom něco pravdy, tak vám řeknu upřímně, že my tady v Praze čekáme na vás jako na spasitele a vykupitele s vašimi zkušenostmi z Ostravy i s vaším rozhledem a erudicí.

Máte pravdu, vrabci už docvrlikali. Opravdu mě pan designovaný ředitel Burian oslovil. Ale zatím jsem mu slíbil, že o tom pomlčím. Doufám, že mě neshodíte.

Mlčím jako hrob. Tomíku, vymažeš to o těch vrabcích z diktafonu. Hned teď.

No ono se stejně nic neutají. Nějak se to ti vrabci dozvěděli museli. Ještě to probereme.

SETKÁNÍ TŘETÍ

Opět kavárna Slavia, 1. července 2013, kolem 18. hodiny.

Když jsme se viděli naposled, přišla řeč na to, že si vrabci cvrlikají o tom, že s vámi započal designovaný ředitel Národního divadla Jan Burian debatu o vedoucí funkci v operě.

Zprvu byla jednání „tajná“. Pan Burian mi nabídl pozici šéfdirigenta ND, což v praxi znamená pečovat o uměleckou úroveň orchestru a do ostatních věcí moc nemluvit.

Po vaší svrchované pozici v operě Národního divadla moravskoslezského v Ostravě by to byl patrně krok zpět, ale zase Praha je Praha a nabídka na vedoucí funkci ve Zlaté kapliče se asi těžko odmítá.

Přesně tak. Nerad bych opouštěl rozdělanou práci v Ostravě, i když na druhé straně jsem nikdy svou uměleckou činnost v operě Národního divadla nepřerušil a každé oddirigované představení je pro mě svátkem. Slo spis o to, mít možnost zasahovat do dramaturgie, ovlivňovat sólistické obsazení a mít možnost mluvit i do režie a scénografie v souladu s hudebně dramatickým záměrem skladatele. Prostě mít možnost pokusit se stabilizovat celkově nešťastnou provozní uměleckou situaci na pražských operních scénách.

A nakonec jste nabídnutou funkci přijal? Už jste si pláclí?

Jak říkám, šlo jenom o to, jaký dostanu prostor k realizaci svých tvůrčích záměrů a jaké budu mít postavení v rámci kompetencí ve vedení opery. Ředitel mi garantoval, že budu moci ovlivňovat jak dramaturgii, výběr sólistů, tak také systémové změny směřující k racionalizaci chodu provozu.

Budete tedy moci zúročit své dosavadní zkušenosti a realizovat své umělecké vize?

Ano, jde o shodu v názoru o budoucím fungování opery ND.

To by bylo žádoucí. Těch věcí, co by potřebovaly změnit, by bylo habaděj. Jednak je úplný nesmysl označení první a druhá premiéra, protože premiéra může být jenom jedna, právě tak jako derniéra je také jenom jedna. Rovněž tak ve všech velkých divadlech je uvedeno jmenovitě, kdo bude zpívat premiéru a kdo další reprízy. Samozřejmě, že může vždycky dojít ke změně, až už z uměleckých, či osobních důvodů. Nominace obsazení je vizitkou, na jakých umělcích chce inscenační tým stavět a zároveň i dokladem, jaké hvězdy si to které divadlo může dovést zaplatit. U nás dnes v tištěných bulletiních, nejen v těch na celou sezónu, ale ani v měsíčních, se nedočtete, kdo bude zpívat, kdo bude dirigovat. Je to sice s poměrně krátkodobým předstihem uvedeno na internetu, ale s ním každý nepracuje. Takových anomálií má ovšem naše tzv. první scéna vícero.

Máte na mysli rovinu dramaturgickou anebo interpretační?

To i ono. To, co se poslední dobou v ND děje, je největší úpadek v jeho historii. Shrnutí do jedné věty, bych to nazval: bída s nouzí. Ta dramaturgie! No, to je doslova jedna hrůza. V podstatě jenom samé ohebné tituly. V roce, kdy celý operní svět slaví 200 let narození Richarda Wagnera, v operě ND není na repertoáru jeho jedině dílo! A kolik let žádná ruská opera. Vy v Ostravě zachraňujete renomé. Jako jedině z našich operních divadel jste zařadil *Lohengrina*. Hrajete Stravinského, chystáte Prokofjeva. Nemohu strávit, jaký chaos v operě v Praze, na obou operních scénách, nastal. Jsem Pražák křtěný Vltavou a na operě Národního divadla jsem strávil kus života. Chápu, že dnes nelze s takovou bojovností horovat pro český operní re-

dila prostor nalézt. Především ale musíme vrátit do repertoáru Zdeňka Fibicha, Foerstra, Ostrčila a také Jeremiášovy *Bratři Karamazovi*. Je trapné, když na Fibicha musíte jezdit do Německa. Nedávno hráli s úspěchem *Sárku* v Braunschweigu a *Bouři* v Bielefeldu, Foerstrova *Evu* zase ve Wexfordu, kde ji dokonce nahráli na CD.

A co Ostrava?

Samozřejmě, že nebudu moci zastávat v plném rozsahu obě funkce najednou. Repertoár je připravený na dlouhou dopředu a rád bych s ostravskou operou v nějaké formě pokračoval.

A jak byste si to představoval?

Otázka, jak bych si to představoval, je trochu „legrační“. Realita ukáže, jak dobře či nedobře je ostravská sezóna připravena. Nikdy bych si nedovolil zastávat zároveň oba tak významné posty, kdybych si nebyl jistý, že mám kolem sebe dobře sehraný tým lidí. Věřím, že v Ostravě nejbližší sezóny poběží v již pevně zajištěných provozních i uměleckých kolejkách, přesně tak, jak byly naplánovány. V případě mé samotného půjde samozřejmě o správné rozložení psychických i fyzických sil, aby ani jeden ze svěřených souborů nebyl z mé strany „šizen“. Nejsem zdaleka jediný, který zastává takovéto dvě funkce a bezpochyby usedl na „válečné pole“, kde nevíte dne ani hodiny, kdy se strhne bitevní vřava. Ale rozhodně nebudu sám, takovýchto případů v operním světě existuje několik.

Jako třeba Plácido Domingo, který řídí už řadu let dvě operní scény a přitom ještě ve svých 72 letech zpívá a diriguje.

S takovou veličinou se nelze měřit, ale tato skutečnost není ani v Evropě za tak ojedinělá.

Co říkáte na spojení Národního divadla a Státní opery do jednoho celku?

Spojení dvou pražských operních scén je stále předmětem diskusí. Důvody byly vysvětlovány ze stran zřizovatele jako převážně ekonomické, nicméně můj osobní náhled na tuto kauzu je složitější. Já považuji toto spojení v dané situaci za nekoncepční, nepřipravené a provozně i

inscenace populárních oper. Chápu, že v době, kdy obě operní scény fungovaly odděleně, bylo třeba abonentům takové tituly nabídnout, jinak by si předplatné nezakoupili. Ale proč teď, dva roky po spojení, mít vedle sebe na repertoáru dvě *Rusalky*, dvě *Carmeny*, dvě *Kouzelné flétny*, dvě *Traviaty* anebo dvě *Aidy*? Tato zbytečná duplicita ubírá prostor zajímavým dramaturgickým položkám.

Jistě je to jedna z anomálií dnešního stavu opery v Praze. Doufám, že se záhy podaří novému vedení opery ND leccos změnit a že podstatně stoupne úroveň všech představení. Jinak bych do toho nešel, protože opouštět rozdělanou práci v Ostravě, by nebylo férové ani smysluplné. Jsem ovšem připraven připojit se k restituci základních úkolů v pražském operním životě, Národní divadlo je pro mě stále kulturní svatostánek a těžce nesu jeho současnou devastaci. Chápu to jako výzvu a společenské zadání. Praha má stále pověst kulturní metropole v srdci Evropy a v hloubi duše se musím stydět, když slyším, jak se všichni, kdo operě fandí, nad současnou situací v pražské operě pozastavují, a nechápu ji. Je to divadlo, kde měly premiéru *Prodávka* a *Rusalka* a kde z Kovařovicova nastudování *Její pastorkyňe* vzešla kometa se jménem Leoš Janáček. A ve Stavovském divadle dirigoval Mozart premiéry svých oper *Don Giovanni* a *La clemenza di Tito*.

Dobrá, budete tedy hudebním ředitelem ND. No budí. Ale co ta ředitelka Silvia Hroncová a šéf opery Petr Kofroň? Ti vám do toho mluvit nebudou? A co bude vlastně náplní jejich práce?

Je jasné, že v situaci, v jaké se opera ND nachází, je nutné vypnout veškeré síly k nastolení alespoň základních pravidel směřujících k provozní umělecké stabilitě. Jsem přesvědčen stejně jako pan Burian, že není v silách jednoho člověka toto zvládnout. Já sám jsem již dlouhodobě proklamoval, že jednou z variant, jak stabilizovat situaci v ND za dané situace, je umělecky autonomizovat oba soubory.

Dvě vdovy - závěr 1. dějství - uprostřed Zdeněk Plech (hajný Mumlal) a vůkol něho sbor

foto Hana Smejkalová

pertoár, že nelze věnovat celou sezónu novinkám, jako tomu bylo v šedesátých letech, kdy dramaturgoval skvělý skladatel Iša Krejčí a operu řídil rovněž hudební skladatel Jan Seidel, velice inteligentní a uvážený člověk, který se dnes poněkud zprofanoval coby autor rozhlasové znělky „Kupředu, levá“ (Ale z druhé strany, je to úspěch vytvořit takovou hudební frázi, aby se každému zaryla do mozku. A navíc, hoď kamenem, kdo jsi bez viny!). V té době bylo na repertoáru kolem stovky titulů, hrála se třeba i Auberova *Němá z Portici* a na takové inscenace, jako bylo například Cikkerovo *Vzkříšení*, Iši Krejčího *Antigona*, opery Bohuslava Martinů, cyklus oper Sergeje Prokofjeva či *Tkalci Víta Nejedlého* se nezapomíná. Šéfdirigentem byl tehdy Jaroslav Krombholc a v jeho šlépějích pokračoval i Zdeněk Košler. Věřím, že se vám na jejich tvůrčí odkaz podaří plodně navázat.

Rád bych coby patriot dramaturgicky rehabilitoval taková jména jako Zdeněk Fibich, Josef Bohuslav Foerster, Otakar Ostrčil i další. Samozřejmě bude potřeba hrát více Janáčka, hrát více Smetanu a samozřejmě i dát větší prostor tvorbě Antonína Dvořáka.

Myslíte, že by se našel prostor pro nějakou tu raritu, třeba alespoň ve formě koncertních provedení?

Těch oper, které by si zasloužily oprávnit, je celá řada.

Máte na mysli *Ilseino srdce* Rudolfa Karla, *Starého krále* Jaroslava Jeremiáše, *Apollonia z Týny* K.B. Jiráka anebo *Bílého pána* Jaroslava Křičky?

Na to vám teď konkrétně odpovědět nemohu, ale určitě se budu snažit pro taková

umělecky destruktivní. Já respektuji, že pokud se ministerstvo kultury rozhodne finančně dotovat v Praze jenom jednu operní scénu, je nevyhnutelné, aby došlo k širší analýze s jasně deklarovanou vizí. Nezotožňuji se ovšem se způsobem, jakým si někteří členové chtějí své postoje vynutit. Nepovažuji za šťastné, aby divák byl vystaven jakýmsi protestním nátlakem zaměstnanců. Takto se stává v podstatě oběti vnitřních bojů, což vnáší permanentně do představení nepřijemnou atmosféru, která nakonec poznamená představení samo. Zároveň však zdůrazňuji, že nebude na škodu, když dojde k diferenciaci repertoáru a bude větší prostor pro uvádění méně frekventovaných titulů. Já osobně jsem zastáncem dvou samostatných operních institucí, nicméně s jasným nasměrováním a jasnou diferenciací repertoáru a uměleckých sil.

Záměr, který vedl po „sametové revoluci“ k rozdělení opery ND, evidentně nevyšel. Schopní čeští umělci hledají uplatnění v zahraničí, kde je dobře zaplatí, a ani cizinci, kteří se zde uchytí, úroveň představení příliš nepozvedli. Je to smutné, že v pražské operě nastal takový chaos, jak to trefně již delší dobu analyzuje Jana Machalická v „*Lidovkách*“. Úroveň jde rapidně dolů a s tím klesá soustavně i návštěvnost. Po spojení obou souborů se situace nijak nezlepšila, ba naopak. Šéf opery Rocc uspořádal cyklus toálních propadáků, o dirigentech ani nemluví. Zase takový Jan Latham-Koenig je vzácnou výjimkou, která potvrzuje pravidlo. Co mě však nejvíce šokovalo, že po spojení zůstaly vedle sebe na repertoáru zdvojené

Považoval bych za nešťastné, kdyby oba subjekty měly jednoho hudebního ředitele. Těžko si představit, že takto složitou situaci se specifickými problémy v obou souborech bude řešit jeden člověk a jeden šéfdirigent. Pan ředitel Burian tedy zvolil něco, co u nás může působit nestandardně, nicméně je to řešení, které považuji za reálné a stabilizující. V Evropě není také výjimkou tento model, kdy dva samostatné subjekty jsou zastřešeny pod jednu administrativu. Jde tedy o vytvoření týmu lidí, kteří mají jasně specifikováno, jaké je jejich postavení, a kteří mají jasně postavené kompetence. Je samozřejmě nutné kromě záležitostí čistě uměleckých řešit záležitosti právně smluvní a finanční. To, jak jistě chápete, není primárním úkolem šéfu, ale náplní práce skutečných manažerů. Takovým je právě Silvia Hroncová. Pokud existují dva samostatné subjekty s vlastní provozní samosprávou a uměleckým směřováním, je pochopitelné, že na jakési „špic“ je člověk, který oba subjekty vzájemně koordinuje.

Takže pozice paní ředitelky opery Silvie Hroncové bude čistě manažerská. O paní Hroncové jsem totiž slyšel, že prý se chová jako carevna a když si jí někdo dovolil v čemkoliv oponovat, bylo zle. Možná ovšem, že to byl subjektivní názor těchto lidí, že to jen kejchaly potrefené husy.

Paní Silviu Hroncovou jsem měl možnost poznat až při mém jmenování hudebním ředitelem a nemohu vaše slova potvrdit, protože má dosavadní zkušenost je taková, že paní ředitelka Hroncová je velice komunikativní konstruktivní člověk, který popřeje sluchu

jakémukoliv názoru a plně jej respektuje. Víte přece, co se všechno říká o mně! Jak ty potrefené husy kejchají!

Takže, pokud tomu dobře rozumím, ani „šéf opery“ Petr Kofroň nebude vaším přímým nadřízeným, ponechám vám v uměleckých otázkách volnou ruku, ale bude spíše koordinovat a hlídat nezbytnou symbiózu ideových, uměleckých, provozních a finančních záležitostí?

Umělecký ředitel obou oper Petr Kofroň má být něco jako stmelovací prvek a koordinátor uměleckých záležitostí obou subjektů, aby nedošlo „k zdvojení“, k takovému vykojení, vyšinutí z vazby. Mým úkolem je zajistit kvalitní umělecké nasměrování opery ND, zajistit správné fungování jeho správy a provozu a ve spolupráci s kolegy jasně zacílit dramaturgické zaměření opery ND.

A samozřejmě to vše se jistě také doufám nejspíš promítne i ve vaší nejzávažnější činnosti, která nesporně bude za dirigentským pultem.

Určitě, o to se budu snažit, aby má umělecká práce dirigenta byla vizitkou všeho toho, o čem chceme společně usilovat.

Takže ruku k dílu, zlomte vaz!

Za taková slova se podle divadelních pranostik nemá děkovat. Aby se to nezakříklo.

„Takže mohu vypnout diktafon?“ ptá se asistent.

Je to skutečně vše?

Opravdu zatím ano, ale doufám, že se zase spolu brzo uvidíme...

PRVNÍ TELEFONÁT

dne 1. srpna 2013

Když jsem probíral s Tomášem zvukové záznamy na diktafonu, třídil a tematicky hierarchizoval, slyším z rádia, že byl den po své inauguraci Jan Burian novým ministrem kultury Jiřím Balvínem odvolán. Vzápětí nato se objevila zpráva, že na protest proti odvolání ředitele podalo rezignaci na své funkce celé jím jmenované vedení opery včetně Roberta Jindrů. Popadl jsem tedy telefon, nastal Jindrůvo jméno a zmačkl příslušné tlačítko.

Co to znamená, pane dirigente, ta kolektivní rezignace?

Způsob, jakým byl pan Jan Burian odvolán z funkce, do které nestihl prakticky ještě ani nastoupit, je skandální a i z kulturně politického hlediska nepřijatelný. Věřím, že tato skutečnost bude jasným signálem k řešení situace na ministerstvu kultury, které již poněkolíkáté a opakovaně cíleně destabilizuje Národní divadlo. Jejich četné zásahy způsobují čím dál větší umělecký propad a provozní chaos. Současný stav, ve kterém se jak opera ND, tak i Státní opera nacházejí, padá plně na hlavu této vládní instituce. Je pochopitelné, že jako umělec a dlouholetý zaměstnanec Národního divadla, tohoto kulturního objektu, který by měl naši republiku reprezentovat, odmítám přijmout tento další nekompetentní krok. Navíc od člověka, který k tomu nemá ani mandát a je evidentně manipulován některými lidmi.

Je to samozřejmě směšné, ale na druhé straně i předchozí ministryně kultury Hanáková odvolávala a jmenovala bez jakéhokoli vysvětlení kde koho. Asi se budeme muset smířit s tím, že má každý ministr právo jmenovat do příspěvkových organizací, za jejichž chod nese hospodářskou i uměleckou odpovědnost vůči celé vládě i parlamentu, koho chce. Tady ho podle mého názoru nemůže zastoupit žádná expertní komise, protože ta může mít své oblíbené, ale žádnou odpovědnost v systému parlamentní demokracie nese.

Ministr by měl mít kolem sebe důvěryhodné poradce a nenaslouchat hlasu všelijakých našeptávačů a pochlebovačů. Je opravdu kuriózní, že na ministerstvu kultury jednají zcela nekulturním způsobem, nechají se ovládat a manipulovat lidmi se svými mocenskými a jinými ambicemi.

DRUHÝ TELEFONÁT

dne 2. srpna 2013

Druhý den bylo zase všechno jinak. Ředitel Burian byl zase znovu jmenován do funkce. Ale stanovil si podmínky, za kterých ředitelské místo opět přijme. Především požadoval, aby ministr uznal za legitimní verdikt výběrové komise, který předtím zpochybňoval. Jmenovat Buriana znovu na základě pobouření velké části zaměstnanců divadla i celé kulturní veřejnosti ministři Balvínovi nařídil premiér Jiří Rusnok a tento Balvínův krok jako uhdlený a nepromyšlený označil dokonce i prezident Miloš Zeman. Ale tiskem prošlo, že vedení jednotlivých souborů své rezignace nestáhlo, že se naopak připojila řada umělců a podala výpovědi. Volám tedy znovu panu dirigentovi.

Jak to s tou vaší rezignací bude pokračovat?

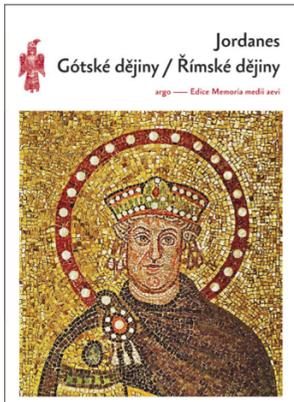
Je pravdou, že pan ředitel Burian zvažuje, za jakých podmínek je ochoten se ředitelské funkce opět ujmout. Uplně chápu a respektuji, že si dal určitý čas na zvážení celé situace. Kontaktoval mě s výzvou, jestli jsem ochoten ve stejném týmovém složení přijmout jmenování hudebního

Ráj, peklo a očistec ve středověkých viděních, (2011)

Překlad: Jana Engelbrechtová, Josef Förster, Eva Hladká Kučerňáková, Magdalena Moravová a Jana Zachová

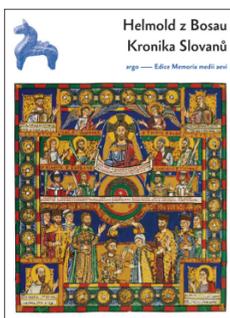
Výbor latinských středověkých visiones, tj. vidění, zahrnuje okolo dvaceti nejznámějších textů, mezi nimi např. Thurkillovo, Drythelmovo, Fursovo či Barontovo vidění. Jedná se o velice významné doklady specificky středověkého žánru, vyprávějí reventantů, tedy lidí, kteří zdánlivě zemřeli a při cestě na onen svět jim bylo povoleno nahlédnout do pekla, očistce či ráje. Někdy se takového vidění mohlo dostat člověku ve spánku. Ve všech případech se však jednalo o vyprávění s evidentním moralistickým podtextem, plné hrozivých i fantastických výjevů, jež tak dobře známe z obrazů Hieronyma Bosche nebo dalších středověkých malířů.

Jordanes, Gótské dějiny / Římské dějiny, (2012)

Překlad: Stanislav Doležal

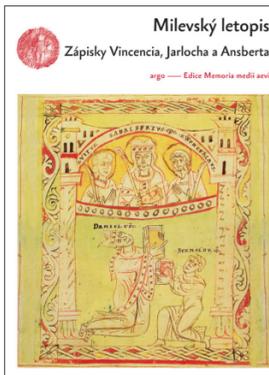
Autor gótských (Getica) a římských dějin (Romana), sepsaných kolem roku 550 n. l., stojí na pomezí mezi dvěma epochami. O jeho životních osudech není mnoho známo vyjma faktu, že se sám hrdě hlásil k příslušnosti ke germánskému kmeni Gótů. Jeho dějiny Gótů přinášejí mnoho unikátních informací o historii tohoto kmene a lze je zařadit po bok obdobných „národních historií“ (např. Paula Diacona či Řehoře z Tours). Přes jistá omezení spočívající v množství smyšlenek a nepravd, které autor do díla vložil, se jedná o zásadní a nenahraditelný pramen ke zkoumání doby tzv. stěhování národů. V případě rané historie Gótů je Jordanes dokonce naším jediným narativním zdrojem. Oba spisy můžeme zároveň vnímat i jako neocenitelné očitě svědectví o hluboké proměně světa, kultury i společnosti na sklonku římského starověku a nástupu evropského středověku.

Helmold z Bosau, Kronika Slovanů, (2012)

Překlad: Jan Zdíchyněc

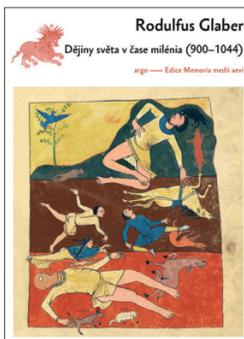
Autorem kroniky, jež přináší podstatné zprávy o dějinách Polabských Slovanů (Venetů), byl saský kronikář Helmold, který žil ve 12. století (1120–1177) a byl knězem v Bosau nedaleko Plůnu. Ve svém díle popisuje okolnosti christianizace rozsáhlých území Svaté říše římské obývaných Polabskými Slovany. Své vyprávění rozdělil do dvou částí: první začíná již na přelomu 8. a 9. století v době Karla Velikého a končí rokem 1168. Druhá popisuje děje až do roku 1171. Ve svém díle uvádí řadu odjinud neznámých detailů k dějinám dnes již téměř zmizelého etnika a jeho kronika představuje, spolu s kronikou Adama Brémského Činy biskupů hamburského kostela (Argo 2009), jeden z nejdůležitějších pramenů ke středověkým dějinám rozsáhlých pobaltských oblastí.

Milevský letopis, (2013 - vyšlo)

S přihlídnutím k překladům Františka Heřmanského a Pavla Soukupa přeložila Anna Kernbach

Milevský letopis, který obsahuje letopis Vincenciův, Jarlochův a Kroniku tzv. Ansberta o historii třetí křížové výpravy císaře Fridricha, patří mezi nejvýznamnější prameny k českým dějinám 12. století. Těžké kronikářovo vyprávění tkví v popisu milánského tažení (1158–1160), jehož se osobně účastnil v družině budoucího krále Vladislava. Jarloch, který na Vincencia přímo navazuje, byl opatem premonstrátského kláštera v Milevsku. Svůj letopis psal z pohledu vyšší církevní hierarchie, sleduje tedy především vztah církve k panovníkovi a šlechtě. Za první část svého letopisu Jarloch vložil Ansbertovu „Historii o výpravě“ s vlastními přípisky. Poté pokračuje v líčení českých událostí. Nedoconěný Jarlochův letopis se zastavuje u líčení smíru mezi bratry Vladislavem Jindřichem a Přemyslem Otakarem I. roku 1198, jimž se uzavírá dlouhé období domácích válek o knížecí stolec.

Rodulfus Glaber, Dějiny světa v čase milénia, (2013 - v tisku)

Překlad: Jana Zachová

Burgundský mnich Rodulfus Glaber (985 – po 1047) bývá v odborné literatuře oprávněně nazýván „kronikářem Roku tisíc“. Přestože jej moderní historikové usvědčili z řady omylů, je dodnes vnímán jako neocenitelný pramen k velkým změnám, jimiž svět kolem roku 1000 procházel (oslabení královské autority a prohloubení feudálního rozkladu ve společnosti a s tím související formování představy Božího míru a církevní reformy). Nesmírně důležitý je však Glaber také jako pramen k dějinám mentalit. Jeho kronika obsahuje řadu anekdotických příběhů, exemplů i vidění, jež dobře dokumentují chlípské představy středověké společnosti, která rok 1000 spojovala s nadcházejícím koncem světa. Glaberova kronika se vždy těšila velké oblibě a byla hojně citována středověkými kronikáři i moderními autory.

Goeffroi de Villehardouin / Robert z Clari, (2013 - v přípravě) Dobyty Konstantinopole. Dvě kroniky o čtvrté křížové výpravě

Překlad: Kateřina Kunz

Autorem kroniky o dobytí Konstantinopole křížáky v průběhu 4. křížové výpravy a zároveň nejstaršího francouzsky psaného historicko-prozaického textu, který přežil do moderních časů, je rytíř a kronikář Goeffroi de Villehardouin. Osobně se účastnil 4. křížové výpravy v letech 1199–1204, která vyvrcholila útokem křesťanských vojsk na hlavní město byzantské říše, jeho dobytím, vydrancováním a následným ustavením Latinského císařství, v němž Villehardouin dosáhl titulu maršála ze Champagne a Rumunska. Kronika, v níž již francouzština zřetelně převažuje nad latinou, je spolu s kronikou Roberta z Clari nejvýznamnějším svědectvím o 4. křížové výpravě.

S redaktorkou Magdalenou Moravovou o edici středověkých kronik nakladatelství Argo

Edice Arga *Paměť středověku*, ve které vychází staré kroniky evropských národů, je v polistopadové době unikátní. Jak jste přišli na nápad založit takovou edici?

Myšlenka vydávat překlady původních především vyprávěcích pramenů vztahujících se ke středověku vznikla v Argo již v roce 2005. Martin Nodl tehdy oslovil i další historiky: Martina Wihodu, Libora Jana a Pavla Soukupa, kteří se stali jakýmsi odbornými garanty edice a členy ediční rady.

Hlavní motivací pro vznik edice byla skutečnost, že existuje celá řada zásadních textů ke středověkým dějinám českých zemí i celé Evropy, s nimiž se český čtenář dosud nemohl seznámit. Překlady většiny zásadních evropských kronik do češtiny neexistují nebo se jedná o pouhé výběry či jsou z jazykového hlediska i hlediska vývoje odborného bádání zastaralé a v knihkupectvích i v knihovnách již zcela nedostupné. Myšlenka se postupně rozvíjela a nabývala na síle a od roku 2008 již pravidelně vydáváme mezi 2–3 tituly ročně.

Co je vlastně středověká kronika za žánr: je to spíše krásná literatura – beletrie, naučná literatura, historický pramen, sama historiografie nebo všechno dohromady?

Myslím, že na tuto otázku jste už sám odpověděl. Možná právě proto se naše edice setkala až s nečekaným ohlasem. Oslovila totiž poměrně širokou čtenářskou obec: vzdělané čtenáře, kteří v ní dokážou najít poutavé příběhy, často pravdivé, mnohdy fantastické, ale vždy navzdory uplynulému času nesmírně živoucí, i historiky pátrající po zdrojích informací, datech, souvislostech, realitách i po tom, co je skryto mezi řádky. A konečně je to i sama historiografie, každý autor do svého díla vkládá vlastní koncepci dějin, světa lidstva, více či méně explicitně vyjádřenou.

Autoři středověkých kronik mají ambici čtenáře spíše pobavit nebo ho poučít? Jednoznačně poučít, zapsat pro další generace události své doby.

Jak se ve středověkých kronikách projevuje národnostní hledisko?

Všichni víme, že středověká koncepce národa se od dnešní zásadně odlišuje. Necítím se tedy kompetentní mluvit o všech středověkých kronikách obecně. Mohu zde ale uvést několik příkladů z naší edice. V latinsky psané *Kronice Čechů* vytvořil kronikář Kosmas poutavý, i když ne vždy

zcela pravdivý obraz prvopočátků a rané historie etnika, jež vybudovalo český stát. V jiné latinské *Kronice Slovanů* německý kněz Helmold popsal dějiny násilně christianizovaného etnika, či etnik, která žádný trvalejší státní útvar nikdy nevytvořila a z dějin prakticky zmizela. Pro Helmolda byl však hrdinou saský vévoda Jindřich Lev, iniciátor těch výprav proti Slovanům, ne proto, že byl sám Němec, ale proto že horlivě podporoval myšlenku christianizace Pobaltsko-polabských území. Nejstarší polskou kroniku, opět psanou latinsky vytvořil Gallus Anonymus, autor s největší pravděpodobností francouzského původu. V kronice mimo jiné vyjádřil nepřátelský postoj vůči Čechům, zastával však velmi horlivý polský zemský postoj. Ano, národnostní hledisko se v kronikách někdy projevuje, nikdy však není tak důležité jako hledisko víry či hledisko zemské příslušnosti.

Jak se v jednotlivých „národních“ kronikách odráží celoevropské dědictví, vliv antické vzdělanosti?

To se v jednotlivých kronikách liší, podle původu, založení a míry vzdělanosti toho kterého autora. Samozřejmě, že většina, ne-li všichni vyšli z církevního prostředí, jistěho vzdělání dosáhli a k antickému dědictví se hlásili. Přesto ne všichni mniši pokládali antické autory za důležitý. Naopak burgundský mnich Rodulfus Glaber dokonce vnímal Vergilia, Horatia a Juvenala jako demony, jimž je třeba se vyhnout. V tomto svém postoji byl však spíše výjimkou a většina kronikářů, ať už to byl vzdělaný Kosmas, nebo Gallus Anonymus, Helmold z Bosau, či Dětmar z Merseburku latinské autory dost dobře znala. Základní autoritou pro ně však přesto vždy zůstávala Bible.

Jakou důležitost pokládají středověcí kronikáři v popisu „dějů“ světonázorového hlediska, výkladu světa založenému na křesťanství?

Křesťanství jako světonázor nelze u křesťanských kronikářů samozřejmě vůbec zpochybňovat. Mnozí začínají svůj výklad už od stvoření světa, jako např. Jordanes, jehož *Gótské dějiny* jsme také vydali, a snaží se začlenit svůj výklad do tohoto konceptu. Již zmiňovaný Glaber píše kolem roku tisíc a je tudíž tímto datem ovlivněn zcela zásadně. Svoji současnost pokládá za šestý věk lidstva, který začal s příchodem Krista a bude trvat až do Soudného dne. Mnozí z nejstarších evropských křesťanských historiků své dílo vní-

mají jako dílo zcela zasvěcené Kristu. Beda Ctihodný svoji kroniku nazval *Církevní dějiny národa Anglů*. Díky němu známe jména a osudy prvních anglosaských králů a jejich království, Bedovym cílem však bylo především vydat svědectví o počátcích a upevnování křesťanské víry Británie.

Jak si v tomto ohledu stojí české kroniky? Pomineme-li konkrétní realie, dal by se z nich odvodit jejich původ, nebo jsou organickou součástí latinské západní kultury, kterou nejde nijak rozlišit?

České kroniky se v tomto ohledu od západní latinské kultury nijak neodlišují. Naše nejstarší kronika Kosmova *Kronika Čechů*, stejně jako *Letopisy Vincenciův* či *Jarlochův* i *Zbraslavská kronika* – zřejmě z literárního i historického hlediska nejkvalitnější dílo tohoto žánru u nás – , kterou bychom také rádi v budoucnu znovu vydali, jsou toho jasným dokladem.

Edice je ohraničena texty pocházejícími z křesťanského světa, nebo vydáváte či chystáte i kroniky z jiných kulturních okruhů?

Vydali jsme již arabské prameny k reconquiste Pyrejeského poloostrova pod názvem *Pád Granady a zánik al-Andalusu* a také *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*, což je vzhled do muslimského civilizačního okruhu *par excellence* – nádherná ukázka různých literárních stylů, způsobu myšlení i odlišného pohledu na problematiku bojů o Svatou zemi. A do jisté míry by takový titul mohl být i komentovaný výbor cestovních zpráv zprávy středověkých františkánských a dominikánských mnichů – misionářů o mongolské říši ze 13.–14. století, který plánujeme do budoucna. Měl obsahovat např. dopisy uherských dominikánů. Tato edice je však plánována až na rok 2018.

Jde jenom o středověké kroniky, nebo v edici vydáváte i jiné druhy písemnosti?

Většinu dosavadní produkce tvoří kroniky, Nesoustředíme se ale jen na ně. Vydali jsme např. také *Báje plavby do jiných světů*, soubor staroirských textů (včetně jednoho latinského, *Plavby sv. Brendana*) irské proveniencie, které popisují bájná putování irských hrdinů a světců, tzv. *immrama*. Sborník *Ráj peklo a očistec ve středověkých viděních* zase českým čtenářům představil nejvýznamnější předdantovské vize onoho světa, texty, které svou obrazností a literárností nezůstávají současné literatuře nic dlužny. V budoucnu chystáme například překlad staroněmeckého eposu

z přemyslovské královské doby či nové vydání nejstarších českých vláclavských a ludmilských legend.

Jak sestavujete ediční plán?

Na sestavování edičního plánu se podílejí členové ediční rady, kteří přicházejí s vlastními podněty, ale vycházíme i z nabídek, které nakladatelství dostává. Tituly vybíráme s ohledem na to, co podle nás české čtenáře zaujme a co zároveň na českém knižním trhu chybí. Přihlížíme k tomu, které zásadní texty by také uvítali odborníci a neustále se snažíme doplňovat na jedné straně pramennou mozaiku českého historického prostoru a jeho bezprostředního okolí a na straně druhé vycházet vstříc čtenářům toužícím se dozvědět se něco víc o širších evropských dějinách.

Co chystáte tento rok vydat?

Letos jsme vydali *Milevský letopis*, první souborné vydání českých kronik z 12. století, tj. Vincenciova, Jarlochova a kroniky tzv. mnicha Ansberta, která zachycuje třetí křížovou výpravu. Do tisku právě jde kronika burgundského mnicha Rodulfa Glabera, *Dějiny světa v čase milénia*, která zachycuje události ve Francii a římsko-německé říši, s přesahem do okolních zemí hlavně v letech 990–1044. Posledním letošním a zároveň jubilejním dvacátým titulem

bude vydání dvou kronik v jednom svazku a pod jedním názvem *Dobyty Konstantinopole* od Goeffroye z Villehardouina a Roberta z Clari. Jejich díla pojednávají o čtvrté křížové výpravě, která skončila velmi neslavně. Místo tažení proti nepřítelům kříže, se křížáci obrátili proti křesťanům a nejprve zaútočili na přístav Zadar a posléze v roce 1204 dobyli metropoli východního křesťanství Konstantinopole.

Jaká(é) kronika(y) či jiný středověký text, který jste v edici dosud vydali, patří k vašim nejoblíbenějším? Proč?

Rozhodně velice poutavý je „středověký bestseller“ *Dějiny britských králů* od Goeffroye z Mothmouthu, kronikáře, který zpracovává nejznámější keltské a britské mýty a začleňuje je bezostyšně do anglických dějin: pověsti o králi Artoušovi a jeho rytířích, kouzelníku Merlinovi, králi Learovi apod. Jeho dílo je zábavné a čtivé a ovlivnilo snad stovky literátů a výtvarných umělců. Osobně se také těším na *Dobyty Konstantinopole*. Předpokládám, že by mohl podobně jako na *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*, oslovit širší čtenářskou obec. Jednak díky tématu křížových výprav a díky stylu, je velice čtivá a v mnoha ohledech faktograficky překvapivá kronika, ať už jde o popis byzantských realit, Konstantinopole, jejich památek či následného rabování města křížáky. Titul jsem do edice doporučil já v naději, že se setká s podobně příznivým čtenářským ohlasem jako výbor z arabských kronik.

TITULY EDICE:

- Řehoř z Tours**, O boji králů a údělu spravedlivých. Kronika Franků. Dějiny v deseti knihách
- Dobyty Lisabodnu a reconquista Portugalska**
- Beda Ctihodný**, Církevní dějiny národa Anglů
- Dětmar z Merseburku**, Kronika
- Gerald z Walesu**, Putování Walesem/Popis Walesu
- Adam Brémský**, Činy biskupů hamburského kostela
- Gallus Anonymus**, Kronika a činy polských knížat a vládců
- Fernão Lopes**, Kronika vlády D. Pedra I. Halického-volyňský letopis
- Goeffrey z Mothmouthu**, Dějiny britských králů
- Křížové výpravy očima arabských kronikářů**
- Báje plavby do jiných světů**
- Kosmas**, Kronika Čechů
- Pád Granady a zánik al-Andalusu**
- Ráj, peklo a očistec ve středověkých viděních**
- Jordanes**, Gótské dějiny / Římské dějiny
- Helmold z Bosau**, Kronika Slovanů
- Milevský letopis**. Zápisky Vincencia, Jarlocha a Ansberta
- Rodulfus Glaber**, Dějiny světa v čase milénia (vyjde v říjnu 2013)
- Goeffroi de Villehardouin / Robert z Clari**, Dobyty Konstantinopole. Dvě kroniky o čtvrté křížové výpravě (vyjde v prosinci 2013)

Tři opery Paula Hindemitha

V posledním čísle Babylonu jsme psali o expresionistických operách Paula Hindemitha z přelomu desátých a dvacátých let minulého století. Ve dvacátých letech expresionismus v operním umění dovršují Bergův *Wozzeck* a Schoeckova *Penthesilea*, současně se ale u Hindemitha, podobně jako u jiných, nadšení pro tento směr rozpívá. Jakýmsi přechodem dozrívajícího expresionismu k tvorbě v duchu nastupující Nové věcnosti (Neue Sachlichkeit) je Hindemithova nejhranější opera *Cardillac*, op. 39 (komponována 1925/1926, prem. 1926) na libreto Ferdinanda Liona podle povídky E. T. A. Hoffmanna. Záměrně chladně vyznívají klíčových scén společně s využitím tradičnějších postupů již poukazuje k novému stylu. Ze dvou verzí *Cardillaca* se uvádí častěji první. Postava zlatníka posledního démonem, který se nemůže rozloučit se svými výtvoři a vraždí své kupce, aby získal šperky nazpět, a pak se jimi kochal, je jistě dramaticky nosná, psychologicky zajímavá a vnitřně bohatá. Děj sám na hranicích hororu přináší i téma vztahu umělce – tvůrce ke společnosti a k vlastní tvorbě. Ovšem udržet napětí po celý večer není tak jednoduché. To ukázala např. inscenace v *Sächsische Staatsoper Dresden*, kde se téma hlavní postavy vytrácelo v záplavě různorodých scén řazených v podstatě bez hlubší návaznosti. Nejpůsobivější byla scéna milenecké dvojice, kdy nápadník získá lásku pomocí šperku, aby poté oba přišli o život. Rozšířená poplatnost móde vše aktualizovat drážďanské inscenaci neprospěla. Orchester *Sächsische Staatskapelle Dresden* pod taktovkou Kevinu Johna Edusei nepodal výkon, jaký bychom od slavné kapely očekávali. O to překvapivější byl úspěch *Cardillaca* v ostravské inscenaci *Národního divadla moravskoslezského*, kde režisér Jiří Nekvasil ztvárnil jednotlivé scény v duchu hororu. A pro *Cardillacovu* mámi našel i jisté pochopení. (Psychicky narušený jedinec je se svými výtvoři vnitřně natolik spjat, že se s nimi nemůže za žádnou cenu rozloučit.) Jednotlivé scény přinášely působivou gradaci a dynamiku. Večer dominovala trojice: *Cardillac* (Jacek Strauch), jeho dcera (Dana Burešová) a její snoubenec (Wei Long Tao). Ostravskému představení ovšem vtiskl napětí a lesk především dirigent Robert Jindra, který budoval večer se suggestivní výstavbou, s orchestrem zvládnutím intonačně náročnou partituru v příkladné souhře všech nástrojových sekcí. Ukázalo se tak, že slavná scéna a především slavný orchestr *Staatskapelle Dresden* mohou být za-

stíněny jmény, která dosud na hvězdném nebi sytě nezazářila.

K myšlenkám Nové věcnosti se plně hlásí prakticky nehraná opera *Neues vom Tage* (překládá se Dnes vyšlo nebo také *Novinky dne*), psaná 1928/1929 a provedená 1929 v Berlíně. Libreto napsal autor teze *Nové věcnosti* Marcellus Schiffer. Děj v kostce představuje manželský pár v krizi, jemuž radí šťastný manželský pár, kterak se rozvést. Zatímco se však šťastný pár paradoxně rychle rozvede a posléze se dá legitimně znovu dohromady, krizový pár se zmlátí v rozvodových nesnázích včetně

divadelního úspěchu. Jedná se tedy o téma, které je v dnešní době, kdy masmédiá vymývají mozky, navýsost aktuální. Skladatel i libretista satiricky reagují na krizi opery na konci dvacátých let, která soupeří se simultánní konkurencí filmu, rozhlasu, tance a sportu. Libreto této antiromantické operní provokace parodující „senzační zprávy“ v novinách je psáno v duchu jazyka sdělovacích prostředků, burz a politických hesel, v hudbě se uplatňují zvuky pouličních žánrů, kabaretní hudby a jazzu.

Operu *Neues vom Tage* nastudoval *Theater Münster*. Režisér Ansgar Weigner,

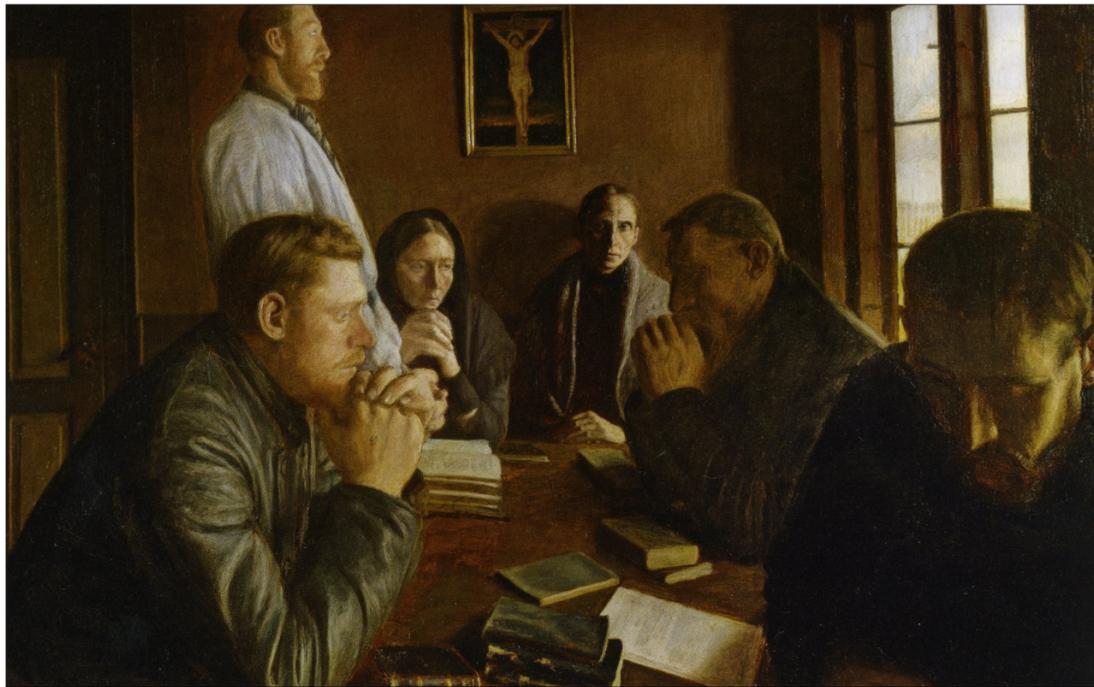
nahrazena kačerem Donaldem apod.). Režisér pojal některé obrazy až „kafkovsky“ (na magistrátním úřadě, kde se manželé dožadují rozvodu, spí úředníci za stolem; posléze vstoupí referentky ve stejnokrojích, zazvoní a rozdají procitnuvším úředníkům spisy, ti je orazítkují a opět kolektivně usínají). Barvitou partituru, využívající sólové nástroje v mezihrách (např. duo houslí a pozounu, sólové klavíry), jazzové prvky, skvěle vystavené sborové scény i ansámblů přímo virtuózně zvládli *Sinfonieorchester Münster a Opernchor und Extrachor des Theaters Münster* pod vedením dirigenta Hendrika Vestmanna. Dirigent se zároveň tímto představením loučil s divadlem v Münsteru (odchází do Bonnu) a byla to rozhodně důstojná tečka.

do značné míry pro své dosavadní operní dílo tak příznačnou grotesknost.

Dnes by se mohlo zdát, že životní osudy a tvůrčí problémy malíře Mathise jsou příliš zakotveny ve své době. Tim spíš režie (Keith Warner) zaujala promyšlenou akcentací společenských konfliktů, a tak střety umělce a vládnoucích struktur posunula do nadčasové roviny. Boj o tvůrčí svobodu svádí malíř denně, pokouší se vymánit z mocenských tlaků, aby i tak našel prostor k uplatnění své osobitosti. Ve vypjatých situacích se prolínají životní osudy malíře, pracujícího na zakázku katolické církve, s dobovými událostmi střetů jak mezi selskými vzbouřeními a vládním vojskem, tak uprostřed luteránských náboženských pútek mezi luterány a „papeženci“. Mathis je do těchto událostí zatažen, někdy dobrovolně, někdy proti své vůli, málem se dostane do vězení a na popraviště, prožívá i vztahy se dvěma ženami, aby nakonec našel klid a vyrovnání v tvůrčí práci, kterou na počátku operního děje opustil. Působivě vyzněly i přechody naturalistických scén do metafyzické polohy. Připomeňme Mathisův sen, kde se mu zjevují přízraky, svádějí boj o jeho duši, reálné osoby se přeměňují v postavy jeho obrazů, aby z halucinací vyrostla postava svatého Pavla, do níž se Mathisovi promítla postava kardinála a mohučského arcibiskupa Alberta Braniborského, který mu zadával práci, aby ho v tomto snu přesvědčil, že jeho skutečným posláním, daným mu od Boha, je jediné jeho umělecká tvorba. Scénickému obrazu (výtvarník scény Johan Engels) dominuje obrovská socha Ukřižovaného, což už samo o sobě vtiskuje každé scéně zvláštní atmosféru. Jednotlivé postavy v čele s malířem Mathisem (Wolfgang Koch) byly vedeny v ostrých konturách. Orchestru *Wiener Symphoniker*, který řídil Bertrand de Billy a sboru (Slovenský filharmonický sbor) pod vedením Blanky Juhaňákové nelze vytknout nic, snad až na opětovně poněkud rychlejší tempo. To je ovšem bohužel manýra některých dirigentů.

Shrnutí: je třeba ocenit, že Hindemithovo výročí nezůstalo bez odezvy alespoň na některých scénách v německy mluvících zemích. Měli jsme tak možnost posoudit bohatost Hindemithovy osobnosti i rukopisu, seznámit se s experimentální tvorbou jeho mladí a hlavně vidět jeho dílo ve svém celku a pochopit, že tvůrčí hledání a umělecké cíle jdou mnohdy křivolakými cestami. Doufáme, že to nebude jen ostravské divadlo, které jako jediné z našich operních scén si v poslední době u Hindemitha vzpomnělo, a že se s některým z jeho děl setkáme i jinde (věřím, že i v Národním divadle v Praze pod novým vedením). Hindemith za to stojí.

Vit Zavadil

Niels Bjerre: Děti boží, 1897 (Dánsko)

finančních ztrát, které na veřejnosti působí komicky. Komických i vážných problémů páru v krizi se chopí kabaret (pár vystupuje v divadle Alcazar), jeho představení je neobyčejně úspěšné a mediálně přetřásané, pár si vydělá hodně peněz. Jeho nucená souhra v divadle způsobí, že si manželé na sebe znovu zvykli a na rozvod už nepomýšlejí. Ale publikum je názoru, že pár už nemá nárok na manželské štěstí, jeho krize se stala senzací dne. Poslední zpráva z novin, že pár stále čeká na rozvod, je vrcholem jeho

výtvarník scény Christian Floeren a výtvarnice kostýmů Anke Drewes situovali dílo do let 1928/1929, kdy světovou módou hýbe Art Deco, jazz, ale zároveň dochází ke krachu na newyorské burze, jakožto předzvěsti zárodků zla, které později znovu propuklo v celosvětovém konfliktu. Jednotlivé situace rozehrávali inscenátoři s groteskně působící nadsázkou, s parodií novinových zpráv a tehdejších idolů (Praxitelova Venuše, nejzávažnější exponát muzea a zároveň vrchol řeckého sochařství, je v určité situaci

Malíř Mathis (Mathis der Maler), ke kterému si libreto napsal sám autor, se objevil na programu *Theater an der Wien*. Opera inspirovaná životními osudy malíře Mathise Grünewalda, se má za vyvrcholení Hindemithova mistrovství. Já osobně ve srovnání s operou *Neues vom Tage* a ranými expresionistickými aktovkami považuji toto dílo za vývojový krok zpět. Autor zde odvrhl téměř vše, k čemu dříve směřoval, vrátil se k hutné novoromantické instrumentaci a potlačil

dokončení ze strany V

ředitel opery ND. Budu tuto situaci konzultovat s mými kolegy a zvážím, zda je možné toto jmenování přijmout. Je pochopitelné, že pan Burian by rozhodně chtěl spolupracovat s týmem, který si předtím vybral. S lidmi, kteří se rozhodli s ním do toho jít. Musíte ještě pár dní počkat, snad ta situace nějak vyubílá.

TŘETÍ TELEFONÁT dne 8. srpna 2013

Pořád se mi honily myšlenky hlavou, bylo mi jasné, že nastala situace, kdy se ministr kultury nechal zahnat do kouta, kdy selhal nějaký konspirační plán, do něhož byl tak či onak lidmi, co se pokoušeli pana Buriana z ředitelské židle srazit, zatažen. Plán prostě nevyšel, bylo zřejmé, že ministerstvo drží v ruce ten kratší konec provazu, a navíc, že samotným faktem odvolání a opětovného jmenování během necelých osmačtyřiceti hodin má šanci dostat se do Guinnessovy knihy rekordů. Ale byl jsem ovšem napjat, jak se situace vyvíjí, a nedalo mi to a Robertu Jindrovi jsem zavolał.

Zdravím, tak co je nového?

Pan ředitel Burian podle mých informací se s ministrem na nástupu na ředitelský post v ND dohodl. Celá situace mu paradoxně přispěla k upevnění pozice jak jeho samého, tak instituce jako takové. Byla mu dokonce přislíbena tolik diskutovaná garanční rada, která by měla zprostředkovávat komunikaci mezi ministerstvem kultury a vedením ND. Věřím, že ministr kultury a případní následovníci pana Balvína si konečně uvědomí, že Národní divadlo a potažmo Státní opera nejsou dětské hračky, které pouze slepě přihlížejí, jak politik v této zemi s gustom a arogancí si s nimi pohrává, zahrává a přehazuje z ruky do ruky.

Takový arogantní politik zřejmě nepředpokládá, že i „hračka“ se může vzbouřit.

No, alespoň bylo na týden národu o zábavu postaráno.

Jako za římského císařství, kdy se vědělo, že lid potřebuje „chléb a hry“. No, ale konec žertů. Co ta kolektivní rezignace?

Tu jsme samozřejmě stáhli. Po zvážení jsme se s celým týmem nového vedení opery rozhodli jmenování přijmout a pomoci tak konečně k stabilizaci obtížné, nezávadivěhodné situace obou pražských oper.

Takže, „mnoho povyku pro nic“?

Myslím si, že kdyby tuto „hru“ ministerstvo kultury sehrálo na našich jevištích, byla by to jistě jedna z neúspěšnějších tragikomedií v našich poměrech.

No, všechno se teprve uvidí v praxi, až začne sezóna, jak to bude fungovat.

ČTVRTÝ TELEFONÁT dne 24. srpna 2013

Uplýnulo šestnáct dní, nemám žádné zprávy a tak bych se rád dozvěděl, jak ten seriál s tématem Národní

ho divadla a Státní opery pokračuje. Každá telenovela musí překvapovat nečekanými peripetemi. Proto zase volám hudebního ředitele Roberta Jindru.

Halo, jste to vy? Nějak špatně slyším.

Ano, já vás slyším dobře.

Jsem v Innsbrucku. Právě jsem dorazil z Pesara. Jak se cítíte na novém postu v Praze?

Pohár už pomalu přetéká, dochází mi trpělivost.

Proboha, co se stalo?

Musíme se sejít. Všechno vám povím.

Vracím se až jedenatřicátého. Povídejte, prosím vás!

Zjistil jsem, že situace v opeře ND je z mého hlediska mnohem horší, než jsem očekával. Zvažuji proto, zda mě působení v této instituci za takové situace má vůbec smysl a zda vynaložená energie – nejen má, ale mnoha lidí, kteří se chtějí podílet na stabilizaci a nastolení odpovídající umělecké úrovně není zbytečná. Přiznávám, že mi z některých věcí zůstává rozum stát. A jsem navíc tímto poměry, které zde panují, totálně osobně znechucen. Už jsem nejméně dvakrát chtěl prásknout dveřmi.

To já znám. Takové pocity nastávají, když nikdo neví přesně, co chce, a každý vás tlačí někam, kam nemůžete jít. Vzal jste na sebe v dané situaci enormní zodpovědnost, chce to jistě nejen odvahy, ale i rozvahy. Už v bibli je psáno: „Je čas války, je míru čas, je čas rozdávat kameny, je čas kameny sbírat.“ Ale vydržte! Jste naději všech, kteří mají k Národnímu divadlu hluboký citový vztah. Až příjedu, tak všechno probereme.“

PATÝ TELEFONÁT dne 27. srpna 2013

Ža tři dny znovu volám. Dojel jsem do Salcburku, tedy pomalu končí festival.

Tak, co?

Jsem do neděle v Ostravě. Připravuji tu zahajovací koncert sezóny. Jsem rád, že alespoň v Ostravě to funguje, a nabral jsem síly a energii na práci v ND.

Chce to silné nervy. Obdivuji vás, co jste v posledních měsících musel zažívat.

Letošní prázdniny kromě jednoho týdne na festivalu v Bayreuthu se nesly ve znamení kancelářských prací a komedie pod režii ministerstva kultury.

Jak přijede, určitě se sejdem. Hodilo by se vám v pondělí večer zase ve Slavii?

Večer bych měl mít volno. Budu se těšit.

SETEKÁNÍ ČTVRTÉ a zatím poslední *Kavárna Slavie*, 2. září 2013 v 19 hodin.

Přicházíme s Tomášem. Pan hudební ředitel opery ND tu již čeká. Je evidentně v dobrém rozpoložení.

Tak vás vítám z cest!

To víte, červenec a srpen jsou pro mě ty nejvýznamnější měsíce v roce. Zatímco ostatní od-

počívají, tráví dovolenou, já jezdím z místa na místo. Ale opera mne drží při životě. No, ale pro vás byly letos prázdninové měsíce také zkouškou státníkovou, nemýlím se?

No, snad už je to za mnou.

Přichází nám známý číšník. A s úsměvem praví:

„Tak, pánové, co to bude? Merlot?“

„Dnes šampaňské, ať to oslavíme!“

„Dobrá, ale platím já.“

„To šampaňské platím, jako v Našich furiitech!“

„Nebudu oponovat.“

„Takže, pane vrchní, přineste šampus a tři poháry.“

Žátka vybuchla s obvyklou ranou a šumivý mok naplnil číše.

„Tak na tu novou sezónu, ať se daří!“

Sklenky cinkají.

Takže po bouři je zase klid?

Zdá se. Sezóna už začala. Všichni jsme začali pracovat naplno.

Vyděl jste mne. Co se semlelo, že jste to chtěl vzdát?

Bylo to víc věcí najednou. Možná, že bych o tom neměl mluvit, špinavě prádlo se má prát doma.

Ale jen mluvte. Kdo nechce přijmout kritiku, stejně ji nepřijme, ale situaci v ND sleduje tentokrát opravdu celý národ. A ten má právo vědět, co se v jeho Zlaté kapličce děje. Vždyť pořád stojí nad oponou napsáno: NÁROD SOBĚ! Tak ať ten národ slyší, co si „nadělil“, jaké otřesy ta Zlatá kaplička zažívá, jak se doslova otřásá v základech.

Jak jsem říkal, bylo toho víc najednou.

Tak za prvé:

Jedna z mnoha věcí, které mne trápí, je nekonceptní a nepřipravená operní sezóna s mnoha provozními nedostatky. Bude nutné zasáhnout i do připravovaných projektů. Některé naplánované zkoušky nebo nasazení představení dokonce odporují kolektivním smlouvám nebo zákoníku práce.

A za druhé:

Celková nepřehlednost předané administrativy s několika spornými smluvními závazky.

A za třetí:

A ještě za čtvrté, za páté až za desáté. Tyhle věci musím opakovat pořád dokola. Je toho tolik, že bychom tu museli zůstat do rána.

Já si taky myslím, že mluvíme do větru, když pořád kritizují to „prokletí aktualizací“. Ale letos jsem měl radost. V Pesaru dvě inscenace ze tří v dobových kostýmech, v Innsbrucku jedna ze dvou, v Salcburku tři klíčové inscenace v dobových kostýmech: *Don Carlo*, *Mistři pěvci norimberští*, *Così fan tutte*. Prozatím další tři v dnešních kostýmech. Rika se, že jedna vlastovka jaro nedělá, ale tři, šest? To už je pomalu celé hejno.

Vždyť vám říkám, že bude dneska avantgardně hrát opery v odpovídajících historických kostýmech.

Kež by! Kritika, intendant i všichni účinkující jistě zase udělají veletoč.

Jak již jsme si na toto téma povídali, rozděluji operní inscenace pouze na dvě kategorie: kvalitní s jasnou koncepcí a vizuálně atraktivní, opeňé o kvalitní pěvecké výkony a hudební stránku vůbec, a naproti tomu na druhé straně inscenace, které jsou v příkrém rozporu s divadelní estetikou, hudbou, textem a vůbec vším, co autoři do díla vtiskli.

Ale ještě k té situaci v Národním divadle. Včera jsem si právě v pokladně ND vyzvedl časopis na září s majestátní fotografií nového ředitele na titulní stránce. A na další dvojstraně i vaše foto, spolu s dalšími, kteří se prezentují coby Janem Burianem jmenované vedení opery. Ale ten velký rozhovor, jistě hoden ředitele, dokazuje sice jeho erudici, rozhled i patriční sebevědomí, ale vše toliko ve všeobecné rovině, hodné frázi, hodné vaty. V podstatě nás konkrétního. Ale budíž. Na vedlejší straně je uveden seznam nových premiér i s inscenátory. Žádná změna oproti situaci před prázdninami. Znamená to, že vše pojede ve starých kolejkách? Ze klíčové inscenace opery – *Simona Boccanegra* a *Tannhäusera* – bude dirigovat snad dnes již bývalý šéfdirigent Jaroslav Kyzlink, *Lišku Bystroušku* ze bude řídit Jan Latham-Koenig a že tu ještě bude „strašit“ coby režisér pan Rocc? Pokud se pracuje na změnách, mělo by se to tu objevit. Je opravdu nehorázné, aby byl divák takto mystifikován a zahlcovan informacemi, které už neplatí. Podle tohoto byste coby rozhodující akter pozvednutí umělecké úrovně neměl studovat nic nového!

Přiznám se, že jsem ještě nové číslo časopisu neměl v ruce, ale je pravděpodobné, že řada věcí je již jinak. Každé číslo časopisu má jistý čas, kdy musí jít do tisku, a to již mnohem dříve než se dostane do rukou samotného diváka. Všechny změny, které jsme doposud učinili, se postupně realizují, naléhavé problémy se řeší, to vše vyžaduje určitý čas a rozvalu a z toho důvodu nemohly být zcela jasně popsány již v tomto čísle. Připomínám, že i díky situaci, která nastala v srpnu. Samozřejmě, že řada zde uvedených věcí už neplatí. Tak především se nebude realizovat nastudování Lehárovy *Veselé vdovy* a odpadnou z provozních důvodů oba dvořákovské koncerty. Naopak bude zařazeno koncertní provedení dosud neuvedené opery Aloise Háby. Odpadne i inscenace, kterou měl režírovat pan Rocc. *Tannhäusera* bude dirigovat Hilary Griffith. Já mám nastudovat *Lišku Bystroušku* a budu přestudovávat *Její pastorkyňu*. Chtěl bych se programově vrátit k úpravě Karla Kovařovice. Jednak proto, že tato podoba klíčového Janáčkového díla je s Národním divadlem bytostně spojena a jednak proto, že díky premiéře v roce 1916 se stal Leoš Janáček světově uznávaným skladatelem a dnes je díky tomu jedním z nejhranějších skladatelů vůbec. Bude pro mě životní počtou řídit *Její pastorkyňu* za dirigentským pultem, kde ji tehdy Karel Kovařovic dirigoval.

Takže to je snad pro dnešek opravdu všechno.

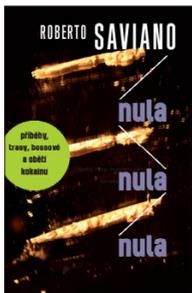
Patrně ano.

Tak se mějte. A děkuji za rozhovor.

V kavárně i po telefonu rozmlouval **Rudolf Rouček**

• PASEKA •

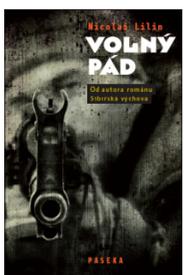
Chopinova 4, 120 00 Praha 2; Tel.: 222 710 751, 3; e-mail: paseka@paseka.cz; www.paseka.cz

Roberto Saviano
Nula nula nula

Napjatě očekávaná nejnovější kniha autora slavné *Gomorj* je pokusem o zmapování mezinárodního obchodu s kokainem, který v posledních desetiletích výrazně poznamenal nelegální ekonomiku mnoha zemí a stal se rovněž významným zdrojem příjmů mafiánských kruhů. Na své živě vyličené cestě po stopách drogy od jihoamerických plantáží s kokou až po její odbytiště v USA, západní Evropě či Asii sleduje Saviano obchodníky, pašeráky i konečné konzumenty a oběti kokainu, zaznamenává změny ve struktuře světového obchodu s ním a nabízí tak fascinující obraz jedné z nevyzpytatelnějších aktivit současného organizovaného zločinu.

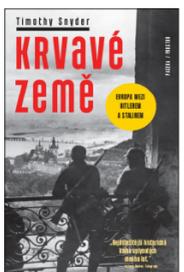
z italských přeložila Alice Flemrová
130x200 mm, brož., 396 stran

Nicolai Lilin
Volný pád

Druhá kniha Nicolae Lilina, volně navazující na autorovu prvotinu *Sibiřská výchova*, je originálním portrétem čečenské války, v jejímž ohni se ocitá Lilinův autobiografický vypravěč Kolyma poté, co je nedobrovolně odveden na vojnu a kvůli pokusu o útěk za trest přidělen k záškodnickému oddílu. Válka není v autorově podání nahlížena z odstupu, v širších politických a dějinných souvislostech, ale perspektivou vojáka, jehož jediným cílem je přežít. Lilin se nevyhýbá líčení krutostí, jichž se dopouštěli bojující na obou stranách, ukazuje tupou poslušnost vojáků i špinavou hru armádních štábů, pro které nemá lidský život žádnou cenu. Jeho nelitostný obraz čečenského konfliktu, provázeného nebyvalou brutalitou a masovým porušováním tradičních konvencí vedení války, je působivou četbou i svědectvím, jež překračuje obvyklé hranice žánru válečné literatury.

z italských přeložila Helena Lergetporer
145x215 mm, brož., 280 stran

Timothy Snyder
Krvavé země
Evropa mezi Hitlerem a Stalinem

Mezi dvěma říšemi, Hitlerovou a Stalinovou, se nachází krvavá země, území dnešního Polska, Ukrajiny, Běloruska a pobaltských států, oběť největší demografické a humanitární katastrofy, jakou kdy člověk v lidských dějinách způsobil. Necelá dvě desetiletí stačila, aby zde v důsledku politiky dvou vůdců zahynulo čtrnáct milionů lidí. Širokouhlý záběr této syntetické monografie je v dějinách daného území novinkou. Příčinu sledu katastrof vysvětluje ze zvláštního postavení těchto zemí v Evropě, z motivů dvou totalitních ideologií, ze záměrů a metod dvou diktátorů a jejich vzájemných souvislostí.

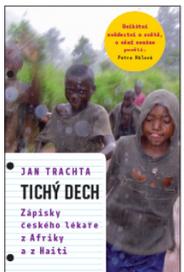
z angličtiny přeložila Petruška Šustrová
170x240 mm, brož., 504 stran

Rolf Hosfeld
Karl Marx
Biografie

Hosfeldova jedinečná kniha vyplňuje vakuum, které dosud na českém knižním trhu v oblasti Marxových biografií panovalo. Neklidný život trevírského rodáka, který významně ovlivnil světové dějiny, je sledován novým, nezkrášeným a kritickým pohledem. Současně jde o jakousi „biografii myšlení a díla“, o začlenění průkopnických myšlenek, ale také omylu a mylných soudů rozporuplného filozofa, politika a revolucionáře do prostředí mezinárodní inteligence 19. století. Napůl životopis, napůl úvod do díla. Je to četba poučná, a přitom svěží, napíná a reflektující – jak pro laika, tak pro zasloučenec.

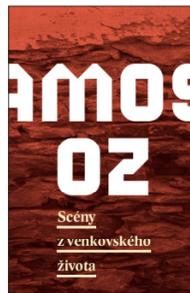
z němčiny přeložila Žuzana Adamová
130x200 mm, brož., 328 stran

Jan Trachta
Tichý dech
Zápisky českého lékaře z Afriky a z Haiti

Kniha *Tichý dech* přináší unikátní svědectví mladého českého chirurga z afrického Konga a z Haiti, kam odletěl s dalšími lékaři jen několik dní po ničivém zemětřesení. Zároveň jde o velmi osobní, s nadhledem a s humorem psanou výpověď člověka, který vyrazil do dalekých končin plný romantického nadšení a postupně začal zjišťovat, že mnohdy za zbytečné utrpení lidí nemůže jen chudoba a nedostatečná technická vyspělost zemí, ale i obyčejná neznalost a neochota tamních lékařů a sester. Dramatické líčení náročných operací na africkém venkově a v haitských ruinách se střídají s popisem exotických krajín a života jejich obyvatel.

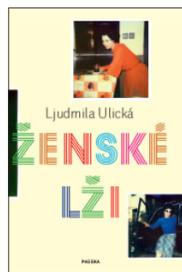
130x200 mm, brož., 216 stran

Amos Oz
Scény z venkovského života

Znepokojivý portrét izraelské venkovské komunity, který předkládá ve své knize izraelský prozaik Amos Oz, letošní laureát Ceny Franze Kafky, se vetře čtenáři pod kůži hned v prvním příběhu podivné návštěvy u starousedlíka Arjeho Celnika. Kdo je muž, který Arjeho přesvědčuje, že se má zbavit své staré matky a dům výhodně prodat? Jaký původ mají záhadné zvuky ozývající se zpod domu bývalého politika Kedema? A kam zmizela starostova manželka poté, co manželovi zanechala vzkaz, aby se o ni nebál? Cyklus místem i postavami propojených povídek upoutá výstižným obrazem lidské samoty a nejistoty, traumat dnešní izraelské společnosti i mistrně navozenou atmosférou.

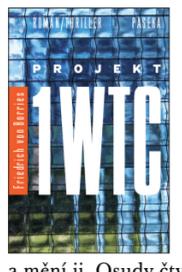
z hebrejštiny přeložila Lenka Bukovská
130x200 mm, váz., 128 stran

Ljudmila Ulická
Ženské lži

Spisovatelka Ljudmila Ulická, autorka úspěšného románu *Daniel Stein, překladatel*, podhaluje v knize *Ženské lži* čtenáři vnitřní svět ruských žen, svět na první pohled zbařený jakékoli vnější logikou. Leitmotivem a také hybatelem veškerého dění je lež – nezištná, vyslovená s touhou po lepším životě, který nezbyvá než si vymyslet. Hlavní hrdinka Žeňa je konfrontována s nejrůznějšími fantaziemi svých přítelkyň, příbuzných a známých, nad nimiž jen tiše zasne. Irene lže o smrti svých dětí, Nada si vymýšlí staršího bratra a třináctiletá Lála milostný poměr s dospělým mužem, Anna oklame naivní školačku Mášu, když se vydává za básnířku. Ljudmila Ulická se znovu představuje jako vynikající pozorovatelka všednodennosti, již nechýbí jemný smysl pro detail a obsírné souvislosti.

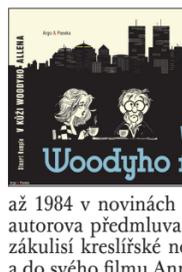
z ruštiny přeložila Alena Machoninová
130x200 mm, brož., 224 stran

Friedrich von Borries
Projekt 1WTC

New York. Deset let po útoku na Dvojčata žije město svým normálním životem. Vzniká nové World Trade Center – 1WTC. Tom, bývalý pracovník vojenské tajné služby Spojených států, má za úkol vytvořit v základech budovy specifický výslechový areál určený pro teroristy. Jeho přítelkyně, galeristka Jennifer, se seznámí s umělcem Mikaelem Mikaelem, který jí získá pro svůj filmový projekt: spolu s tajemnou hackerkou Syanou hodlají zdokumentovat vsudypřítomné systémy kontroly ve městě, jež považují za začátek konce lidské svobody. Syana je mimoto autorkou točící počítačové hry, která zasahuje do reality – a mění ji. Osudy čtveřice mladých lidí se proplétají, hranice mezi fikcí a realitou mizí. Napínavý román s rysy thrilleru vypovídá o rozporech současné společnosti.

z němčiny přeložila Jana Zoubková
130x200 mm, brož., 196 stran

Stuart Hample
V kůži Woodyho Allena

V kůži Woodyho Allena je přesně to, co název slibuje: komiksový strip ze života neurotika, ironika, notorického hledače smyslu života, který nachází jen pochybnosti, věčně neúspěšného sukničkáře a vtipného filozofa, jenž je na psycho-terapeutově lenoše jako doma. Stripy, jejichž autorem je karikaturista Stuart Hample, vycházely denně v letech 1976 až 1984 v novinách a stávající výbor představuje 220 nejlepších z nich. Doprovází je obsáhlá autorova předmluva, která nechává nahlédnout do méně známé kapitoly Allenova života i do zákulisí kreslířské novinové tvorby. Woody Allen při tvorbě stripů s Hamplem spolupracoval a do svého filmu *Annie Hallová* z roku 1977 zařadil animovanou sekvenci v kreslířově stylu.

z angličtiny přeložil Viktor Janiš
275x205 mm, váz., 248 stran

Michal Šanda
Špacírkou přes čenich!
Štos neobvyklých knížek z časů minulých

Stále ještě se dají v antikvariátech objevit neobvyklé, až podivné knihy. *Východočeské otrokářství*, *Kolárovičtí dráteníci*, *Zločinci z povolání*, *Požár v dolech příbramských dne 31. května 1892*, *Zařikávání v nemocích*, *Pud pohlavní a prostituce*, *Slovník české hantýrky*, to jsou namátkou některé z nich. Svazek nazvaný *Špacírkou přes čenich!* shrnuje nejzajímavější pasáže z osmdvaceti takových knih, které posbíral, seřadil a poznámkami opatřil spisovatel a známý humorista Michal Šanda. Punc kuriozity těmto textům dodává časový odstup, ve své podstatě jsou autenticky syrové jako sám život. Jako flaksa od řezníka.

130x200 mm, brož., 196 stran

**Knihy nakladatelství Paseka žádejte u svých knihkupců nebo na adrese:
Nakladatelství Paseka, obchodní oddělení, Chopinova 4, 120 00 Praha 2, tel. 222 710 751, 3
e-mail: paseka@paseka.cz. Aktuální informace o knihách nakladatelství Paseka
a speciální měsíční nabídku vybraných titulů s výraznou slevou najdete na www.paseka.cz.
Veškerou produkci nakladatelství Paseka obdržíte v knihkupectví Fišer, Kaprova 10, 110 00 Praha 1,
tel. 222 320 730, e-mail: knihyfisher@knihyfisher.cz.**